

EUROPEAN REFORMS BULLETIN 2017 No 1

Indexed & Shared by:

European Reforms Bulletin 2017

scientific peer-reviewed journal

No. 1

Founded and edited by Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité).

Tel.: +352661261668

e-mail: bulletin@email.lu

http://cers.eu.pn/bulletin.html

Editorial board: Yeskov S. (D.Sc., Assoc. Prof., Luxembourg, editor-in-chief), Zaiets O. (PhD, Assoc. Prof., Luxembourg, deputy editor), Dymarskii Ia. (D.Sc., Prof., Russian Federation), Kaluzhnyi R. (D.Sc., Prof., Ukraine), Karchevskiy N. (D.Sc., Prof., Ukraine), Korystin O. (D.Sc., Prof., Ukraine), Kretova A. (PhD, Russian Federation), Nedodaieva N. (D.Sc., Prof., Israel), Rozovskiy B. (D.Sc., Prof., Ukraine), Zabłodska I. (D.Sc., Prof., Ukraine).

European Reforms Bulletin is an international, multilingual (English, Ukrainian, Russian), scholarly, peer-reviewed journal, which aims to publish the highest quality research material, both practical and theoretical, and appeal to a wide audience. It is an official bulletin of the Centre for European Reforms Studies and is published 4 times a year (quarterly). It includes articles related to legal and economic issues of reforms in European Union and Europe-oriented countries, including efficiency and experience of these reforms, comparative studies on all disciplines of law, cross-disciplinary legal and economic studies, and also educational issues. It welcomes manuscripts from all over the world, in particular from countries which made European choice recently. It accepts articles from professional academics, researchers, experts, practitioners and PhD students.

Responsibility for the accuracy of bibliographic citations, quotations, data, facts, private names, enterprises, organizations, institutions and government bodies titles, geographical locations etc. lies entirely with authors. All the articles are published in author's edition. Authors must accept full responsibility for the factual accuracy of the data presented and should obtain any authorization necessary for publication. The editorial board and the Centre for European Reforms Studies do not always share the views and thoughts expressed in the articles.

The editorial board reserves the right to refuse any material for publication and advises that authors should retain copies of submitted manuscripts and correspondence as material cannot be returned. Final decision about acceptance or rejection rests with the editor-in-chief and editorial board. By submitting an article for publication author declares that the submitted work is original and not being considered elsewhere for publication and has not been published before.

Recommended for publication by the Centre for European Reforms Studies (protocol of the general meeting No. 6 01.10.2016)

© European Reforms Bulletin, 2016

© Authors of articles, 2016

Table of contents

Ahromkin E.M., Ahromkin A.E. Public-private partnership as an effective instrument of attracting investments to the regions of the country	2
Albul S.V. Philosophic Concepts of the Intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine	5
Bayov O.O. Specific Features of the Ethnic Drug-related Crime Groups	10
Kamyishanskiy A.Y. Gorbanov I.N. The Prospects of Applying the Techniques of Neuro-linguistic Programming During Interrogation in the Investigation of Criminal Offences	18
Karpenko K.K. Classification of Insurance Owners of Vehicles in Ukraine	26
Katerynychuk I.P. Automatic accounting of misdemeanors as a condition of law ensuring in the activity of the National Police of Ukraine	32
Salukvadze I. Development of housing and communal services: historical and economic aspect	37
Semenikhina O. Visualization of Study Material as the Current Trend of Education in Ukraine	40
Sokolenko S. Specifics of Social-ecological Factors that Determine the Health of Young Generation in Ukraine	45
Zabłodska I.V., Noskova S.A., Tatarchenko O.M., Zavoyskih Y.A. The Current Problems Identification Of Unified Territorial Communities Development In The East Of Ukraine Under The Conditions Of Decentralization	49
Zaiets O.M. The Institute for Analytical Support of Pre-trial Criminal Proceedings in Ukraine: current status and prospects of development	54

Public-private Partnership as an Effective Instrument of Attracting Investments to the Regions of the Country

E.M. Ahromkin, A.E. Ahromkin

Institute of Economic and Legal Research under NAS of Ukraine, Ukraine

e-mail: ahromkin89@gmail.com

Abstract: The article studies the world experience of applying the mechanism of public-private partnership as a tool for economic development of the state and its regions. An example of the state-private instruments partnership usage in Turkey, Japan, UK is marked. Determined the main characteristics of public-private partnerships and the spheres of public-private partnership usage in Ukraine.

Key words: public-private partnership, word experience, characteristics, spheres.

Розвинені країни світу вже давно оцінили переваги механізму державно-приватного партнерства як інструмента економічного розвитку держави та її регіонів. Тому вони і створюють юридичні, економічні та інституційні умови для взаємовигідного співробітництва держави та бізнесу. Щодо України, то державно-приватне партнерство, то закон про державно-приватне партнерство був прийнятий ще у 2010 році [1]. Де зауважено, що державно-приватне партнерство - співробітництво між державою, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами - підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами, та відповідає ознакам державно-приватного партнерства, визначеним цим Законом. Проте активного його використання не спостерігається. Тому вивчення досвіду розвитку механізму державно-приватного партнерства як інструмента економічного розвитку держави та її регіонів актуально та необхідно задля подальшого використання в Україні.

Наразі Уряд Туреччини в 2005 році прийняв важке політичне рішення, створити нову медичну інфраструктуру високого рівня на засадах державно-приватного партнерства. Основним наміром є гарантія, що в рамках державно-приватного партнерства угоди нові споруди будуть доступні для населення за високими міжнародними стандартами на весь термін їх експлуатації. З 2011 по 2013 рік були виставлені на тендер та підписані 16 угод державно-приватного партнерства в сфері охорони здоров'я на загальну суму 6 млрд. Євро. Всі роботи і послуги, крім медичних, надаватиме Проектна компанія, а МОЗ Туреччини зосередиться тільки на наданні медичних послуг, тим самим був досягнутий синергетичний ефект від взаємодії держави та приватного бізнесу [2].

Другий приклад Японія, там склалася своя модель взаємодії між державою та приватним сектором, притаманними рисами якої є неконфронтаційність, постійний діалог, готовність враховувати позиції один одного і виробляти єдину позицію для забезпечення загальнодержавних інтересів. Така модель взаємодії виступає як один із важливих інституційних чинників, що сприяють успішному становленню державно-приватного партнерства в Японії.

Статистика European PPP Expertise Centre (EPEC) свідчить про розповсюдження державно-приватного партнерства у світі є, зокрема, за даними якого в країнах ЄС у I півріччі 2016 році укладено 40 угод державно-приватного партнерства (у порівнянні з 27 у I півріччі 2015 року), середня вартість яких становила 194 млн. євро. Найбільш масштабними були угоди державно-приватного партнерства щодо будівництва та експлуатації автомагістралей (3 угоди) та угода в сфері оборони (система навчання пілотів, Великобританія) [8].

У I півріччі 2016 року Великобританія стала лідером серед інших країн з найбільшим ринком державно-приватного партнерства у вартісному вираженні - 3,1 млрд євро та по кількості угод – 20 угод державно-приватного партнерства. Слідом ідуть Франція, Королівство Нідерландів та Словачка Республіка. Що стосується сфер реалізації проектів державно-приватного партнерства, то найбільша кількість угод державно-приватного партнерства у I півріччі 2016 року була укладена у сфері освіти – 19 угод (проти 9 в I півріччі 2015 року) на суму 1,2 млрд євро, далі йдуть сфери транспорту та охорони здоров'я, що є свідченням соціальної орієнтації проектів державно-приватного партнерства [4].

Світовий досвід свідчить, що держава та приватний бізнес не є взаємовиключними, а навпаки, вони взаємодоповнюють, тому для залучення додаткових приватних ресурсів в економіку України, забезпечення ефективного використання майна, що знаходиться в державній власності та підвищення якості товарів, робіт, послуг, які надаються споживачам, нарізла необхідність впровадження механізму державно-приватного партнерства [5].

Головними ознаками державно-приватного партнерства, що вирізняють його з-поміж інших видів співробітництва держави та бізнесу, є наступні:

надання прав управління (користування, експлуатації) об'єктом партнерства або придбання, створення (будівництво, реконструкція, модернізація) об'єкта державно-приватного партнерства з подальшим управлінням (користуванням, експлуатацією), за умови прийняття та виконання приватним партнером інвестиційних зобов'язань відповідно до договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства; довго строковість відносин (від 5 до 50 років);

передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [6].

Треба розуміти що механізм державно-приватного партнерства сприятиме реалізації державної регіональної політики, створеній на європейських цінностях, засадах демократії та національної єдності, орієнтованій на підвищення соціальних стандартів життя населення, державно-приватного партнерства формує фундамент для рівноправності та спільної відповідальності бізнесу, держави громад за розвиток інфраструктури, енергетики, ЖКГ та сфери охорони здоров'я. Рівноправність полягає в розподілі ризиків між державою і приватним сектором з метою покласти управління ними на того, хто може робити це ефективніше. Важливо підкреслити, що мається на увазі не поділ ризиків і відповідної фінансової відповідальності, властиве для учасників комерційних суспільств, а саме розподіл [7].

Варто зазначити, що державно-приватне партнерство має нереалізований потенціал в сфері освіти, надання соціальних послуг, охорони здоров'я та спорту, через відсутність механізму взяття державним партнером довгострокових фінансових зобов'язань за проектами державно-приватного партнерства. Шляхом вирішення цієї проблеми є прийняття законопроекту "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо забезпечення можливості взяття довгострокових зобов'язань у рамках державно-приватного партнерства".

Прийняття законопроекту створить умови для:

використання новітніх технологій, знань та впровадження інновацій;

підвищення ефективності управління об'єктами державної власності;

зниження навантаження на державний бюджет та оптимізації бюджетних видатків на надання публічних послуг та утримання бюджетних установ [8].

З іншого боку, механізм державно-приватного партнерства в Україні застосовується в таких сферах:

оброблення відходів (112 проектів);

збір, очищення та розподіл води (37 проектів);

будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури (16 проектів);

виробництво, транспортування та постачання тепла (6 проектів) [3].

Підсумовуючи вищесказане, можна зробити висновок, що в умовах посткризового відновлення національної економіки та забезпечення інвестиційної конкурентоспроможності модель партнерства створена при взаємодії влади та бізнесу, яка сконсолідує цілі, методи їх досягнення та принципи роботи, зіграє рішучу роль. Також слід відмітити що взаємодія влади та бізнесу є дуже вигідним капіталовкладенням. Яке при повноцінному впровадженню принципів державно-приватного партнерства в Україні дасть нашим міжнародним партнерам своєрідний сигнал про нашу готовність будувати країну за європейськими принципами, що в свою чергу допоможе залучити інвестиції.

References:

1. Zakon Ukrainy «Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>. 5. Kontseptsiya rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini na 2013-2018 roky [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2013-%D1%80>.
2. Batalov O.A. Osoblyvosti zastosuvannya derzhavno-pryvatnoho partnerstva yak mekhanizmu realizatsiyi novoyi rehional'noyi polityky [Elektronnyy resurs] / O.A. Batalov, I.V. Valyushko // Analychna zapyska. – Rezhym dostupu : <http://www.niss.gov.ua/articles/1239/>.
3. Burdun A.B. Tsili ta kryteriyi sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu [Elektronnyy resurs] / A.B. Burdun // Derzhavne budivnytstvo. – 2008. – # 1. – Rezhym dostupu: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2008-1/doc/2/14.pdf>.
4. Vaysman V. Ya. Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak suchasnyy mekhanizm rozvytku pidpryemnytstva v Ukraini / V. Ya. Vaysman // Investytsiyi: praktyka ta dosvid. – 2014. – # 18. – S. 174–178.
5. Maystro S. V. Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instrument zabezpechennya staloho sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu /S. V. Maystro// Visnyk Natsional'noho universytetu tsyvil'noho zakhystu Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnya 2016. – Vyp. 2. – S. 243-249. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNUCZUDU_2016_2_37
6. Braylovs'kyi I. A. Derzhavno-pryvatne partnersvo yak instrument zadovolennya suspil'nykh potreb /I. A. Braylovs'kyi// Naukovi zapysky [Natsional'noho universytetu "Ostroz'ka akademiya"]. Ekonomika. - 2013. - Vyp. 23. - S. 11-14. - Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoa_2013_23_5
7. Yakunyn V. Y. Экспертные заметки. О государственного-частного партнерстве // NP «Tsentr problemnoho analiza y hosudarstvenno-upravlencheskoho proektyrovannya». 8 fevralya 2008 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.rusrand.ru/enotes/enotes_61.html.
8. European PPP Expertise Centre Review of the European PPP Market for 2016 [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.eib.org/epc/>

Государственно-частное партнерство**как эффективный инструмент привлечения инвестиций в регионы страны**

Ахромкин Е.М., Ахромкин А.Е. e-mail: ahromkin89@gmail.com

Институт экономико-правовых исследований Национальной академии наук Украины

Аннотация. В статье исследован мировой опыт применения механизма государственно-частного партнерства как инструмента экономического развития государства и его регионов. Приведен пример использования инструментов государственно-частного партнерства в Турции, Японии, Великобритании. Определены главные признаки государственно-частного партнерства и сферы использования государственно-частного партнерства в Украине.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство мировой опыт, признаки, сферы.

Philosophic Concepts of the Intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine

Sergei V. Albul

Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine

e-mail: abbas70@i.ua

Abstract: A notion and basic characteristic of the epistemological aspect of the intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine were reviewed in the present article. Based on the analysis of the existing philosophical concepts and world expertise concerning combating crime, the author expresses his personal attitude towards the aforementioned issue and makes corrections in regards to understanding the core of the intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine.

Keywords: the National Police; operative-investigative activity; intelligence function; intelligence actions; philosophy.

Science is a field of human activity that focuses on the development and theoretical systematizing of objective knowledge about reality. It includes any activity aimed at gaining and accumulating new knowledge, both of which make up the foundation of the scientific picture of the world. At present, increased efficiency in combating crime has already attained some professionalism and an organized nature and transnatural character. Therefore, without any doubts, there is a necessity in additional enhancement of the entire law-enforcement activity and legal groundwork. Effectively combating crime activities and especially its organized forms is impossible without understanding the processes that take place within the criminal environment and infrastructure. In this regard, the forces of the National Police of Ukraine must determine the background of and establishment and existence of organized crime groups, crime execution mechanisms, and the roles each member plays within the process and flow of shadow and legal funds that all together make up the subsurface of the organized crime group's existence or which represent the subject of their criminal interests, the functioning of the organized crime infrastructure, etc. [1, p. 29]. The process to organize a system of counteraction to their criminal activities requires deeper elaboration, more analytical processing, and greater application of intelligence data obtained inter alia with use of operative and technical-operative measures with the goal of preventing, detecting and neutralizing real and potential threats to national state interests [2, p. 140]. It requires operative subdivisions of the National Police of Ukraine to actively use non-public operative-investigative measures and specific means to collect operative data and record the facts of illegal activities. Consequently, today we can talk confidently about the realization of the intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine [3, p. 5].

The intelligence function is an integral element of the operative-investigative activity conducted by the National Police of Ukraine, which is realized through the application of the complex of intelligence, searching and data-analytical actions (including those used for operative and technical-operative means focused on early detection), and prevention and neutralizing of real and potential criminal threats [4, p. 165].

In the course of development of the science, we can outline some extensive and revolutionary periods (i.e. scientific achievements) that lead to changes in its structure, principles of cognition, categories and methods, and organization. The science is characterized by the dialectical connection of the differentiation and integration processes, including the development of fundamental and applied research. During the last few years, a considerable number of scientific works have strived to uncover the fundamental provisions of both theory and practice in implementing and combating crime tactics by operative subdivisions of the National Police of Ukraine. Among those who researched the issue, there are some name worth mentioning: K.V. Antonov, A.M. Bandurko, N.P. Vodko, K.K. Goryainov, D.V. Grebelskiy, E.A. Didorenko, V.P. Zakharov, I.P. Kozachenko, A.Y. Korystin, D.I. Nikiforchuk, N.B. Saakyan, V.V. Shenderick, and others. Moreover, some aspects of the mentioned problem still remain unconsidered. One such issues is the definition and development of a scientific operative-investigative intelligence function within the National Police of Ukraine. In order to guarantee the success of crime prevention and suppression, operative forces of the National Police of Ukraine should have a relevant minimum amount of feed data that can be used as the basis for necessary operative actions. It is possible to resolve the aforementioned problems by means of constant search for such information [5, p. 318]. Taking into account the fact that obtaining operatively significant information lies in the dimension of general cognition theory, we should examine the analysis of epistemological elements of operative-investigative activity within the intelligence function.

Cognition theory is linked to the philosophic knowledge concept and the means of its acquisition (cognition). According to Plato, the necessity in knowledge is the main motive of human activity: «There is

nothing stronger than knowledge» [7, p. 124]. Consequently, cognition is a process of acquiring, accumulating, updating, and systematizing knowledge about nature, society, and the human spiritual world [6, p. 11]. Knowledge as a phenomenon is reflected through such notions as «gnosis» and «epistema». Philosophic tradition based on those notions characterizes the teaching of cognitive process as epistemology. The term «epistemology» is widely spread in Western English-speaking countries, wherein it is prevalent among the scientists who research the nature of scientific cognition. In our opinion, it is relevant to apply this very term in relation to the intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine. Epistemology, in short, is a field of philosophy that studies the essence of cognitive processes and other common factors, principles, and means and forms of obtaining knowledge about the world in all its shapes and sizes [1, p. 28-29]. A significant part of philosophic epistemology is the teaching of its structure and cognitive methods, its levels and measures of obtaining knowledge, and its systematization and shaping of scientific hypothesis, concepts, and theories. The central point of epistemology is a problem of truth as a result of adequate reflection of essential characteristics of the object of research interest within the conscience of a subject of cognitive activity [8, p. 45]. Speaking about the subject of our research, we mean the essential characteristics of crime and infrastructure.

The problems of reality awareness cognition have always represented quite an interest to the thinkers of the time. Moreover, an extensive epistemological problematic was comprehended during the New epoch when the necessity for true knowledge about the essence of things and about natural and social phenomena had become dominant in philosophic searches [7, p. 37]. Social needs have actualized the issues about the relatively experimental nature of obtaining knowledge (empirism) as well as the mind potential to give knowledge adequate to these very objects (rationalism). There is another problem that has become more acute, which is the problem of the subject's activity within the cognition process and how capable he is in obtaining true and valid knowledge about the surrounding world, including knowledge obtained from his experiences, which his feelings and mind rely upon. In short, this problem comes from man's desire to obtain accurate and true knowledge about nature, social life and himself [9, c. 63]. Some philosophers (like Perron, Sextus Empiricus, M. de Montaigne) expressed doubts regarding the capacity to obtain true knowledge [8, p. 35-37]. Other philosophers, Kant in particular, rejected the human capacity to cognize the essence of objects. That was the grounding of the wide-spread, in the contemporary Neoclassical philosophy of epistemology, disappointment in the capability of the human mind to cognize the essence of things and processes (i.e., excessive pessimism) as well as the capability to use obtained knowledge in practical life. Their opponents (Descartes, Leibnitz, Hegel, Marks), on the other hand, marked the unlimited capabilities of the human mind, including its cognitive potency and beliefs, into its capability to cognize the truth. That is what epistemological optimism is based on – belief in the power of the mind and its capability to empower Mankind with true knowledge that makes it possible to reasonably use the resources of nature and social acquisitions [9, p. 78-79; 10, p. 325].

We should also point out that in understanding the interaction between the subject's nature and the object of research interest, the theory of epistemology in the history of philosophy has acquired different shapes, shades and directions, like idealistic vs. materialistic epistemology or contemplative vs. pragmatic epistemology. Therefore, considerable importance is placed on the problem of defining the initial factor of the mechanism of the cognitive process. Philosopher sensualists (like J. Locke, T. Hobbs, D. Berkley) recognized human feelings as the main factor of cognition. From Locke's perspective, all human knowledge has sensual empirical characteristics, while a human's soul is considered to be a «tabula rasa», «white paper without any signs and ideas», which only experience leaves its writings thereupon [10, p. 298]. Locke's belief is that perception is the origin of ideas («all knowledge originates from perception», «there is nothing in mind, that wouldn't originate from the feelings»); his teachings about empirical reflection of material world (empirism) is one of the central provisions of sensualistic and empirical cognition theories [8, p. 94]. In their turn, the opponent philosophes-rationalists (Descartes, Leibnitz, Spinoza) recognized the leading role of mind in obtaining knowledge, considering it a source of truth. R. Descartes was sure that the mind shows the reliable way to achieve the truth, since feelings can confuse a human. Descartes believed that truth is only what a person perceives with his own mind and what he applies correctly.

The history of philosophy touches upon an important theoretical problem of cognition method, which is a complex set of rules, examples, techniques, cognition procedures and relative practical activity. The teaching about methods (ways, measures and techniques of cognition process) is one of the main aspect in philosophic epistemology. The following methods are applied within the cognition process:

- 1) Empirical (Greek *empeiria* – experience) – where experience is deemed to be the basis of cognition;
- 2) Sensualistic (Latin – feelings, perception) – a method where perception is deemed to be the measure of acquiring experience;

3) Rationalism (Latin – clever) – a method where the mind and logical thinking prevail over the senses [11, c. 67].

Philosophers that gave preference to the empirical method conceive logical thinking as the «sixth sense» that puts all acquired empirical material into order. However, any type of knowledge is a combination of sensual and rational knowledge. Rational cognition is realized due to thinking on the level of the mind (the initial level of thinking where we can manipulate with abstractions within the limits of certain, fixed and predefined schemes) and intellect (the highest level of rational cognition that features creative manipulation of abstractions and reflections).

Scientists note that the cognition process runs on scientific and prescientific levels [9, c. 178]. The prescientific level represents the thinking of ordinary humans that is not burdened with thoughts about the correct choice of the most appropriate way of cognition. Everyday cognition rests upon the everyday human life experience, appealing to their common sense. This is how it differs from scientific cognition. However, in any case a person strives to perceive the essence of what he contemplates and speculates. Either on a prescientific or everyday level, or through a deliberately chosen method, the subject of cognition always strives to reach true knowledge in the process of seeking the truth. The intelligence cycle, then, is based on the mentioned principle. Therefore, this intelligence cycle can be defined as a chain of tasks and their realization: «problem definition» – «acquisition of information (data)» – «analytical processing of information» – «result release (of new knowledge)» [8, p. 93]. All this, without a doubt, pertains to the process of realization within the intelligence function of the operative- intelligence activity.

In the classic theory of epistemology the central problem is the problem of truth that is conceptually developed as an independent topic [9, p. 291]. In understanding truth or falsity, we understand the correspondence and/or discrepancy of human knowledge to reality. This relates to the identity of human thought represented in the assessment content in relation to truth and reality. The question about correspondence of knowledge to reality is heavily disputed. There are two issues in epistemological theory attracting major attention and they are the definitions of and characteristics of truth and understanding the criteria (standard, measure) of truth? Content objectiveness, reasonability and persuasiveness are the invariant characteristics of the truth [8, p. 84]. Cognition is a complex and deeply controversial process. This pertains to its results, the understanding of essence, and accuracy and authenticity. Such understanding and statements are provided by means of various methods predefined by the conscious choice of the cognition model, as well as object study principles reflected in the concepts of previous assumptions (theories). Epistemology generalizes specific methods of cognition that various sciences employ (technical, natural, social, humanitarian, etc.), outlining among them the combination of general logical and specific methods like induction and deduction, analysis and synthesis, analogy, idealization, classification and comparison (comparative studies) [9, p. 173]. Scientific achievements of the last few decades have developed epistemological tools with such modern methods as the synergetic approach (figuring out the self-organization process in objects under research), the modeling approach (figuring out properties of things taking their pattern-models as examples), and the systematic approach (figuring out the mechanism as to how several parts interact that ensures the natural integrity of the object). In our opinion, the aforementioned latest methods should also pertain to the cognition process during the realization of the intelligence function within the operative-investigative activity concerning early detection, prevention and neutralization of real and potential threats of crime on either a tactical or strategic level.

The modern stage of scientific development focuses researchers' attention on the necessity to use inter-subject methods, self-organization theory and other alternative approaches taking into account the notion of «uncertainty», «certainty», «virtuality», «eventuality», «nonlinearity», «bifurcation» and «fluctuation» that in combination reflect the characteristics of a complex and mobile world [7, p. 294]. Cutting-edge scientific achievements significantly broaden the horizons of epistemological knowledge while at the same time giving rise to new problems. Therefore, the interpretation method plays an important role within the modern epistemology. This method implies the explanation of the obtained research results' essence, which, in their turn, are finalized in texts. This method acquires special importance in social cognition, with which we associate the realization of the intelligence function within the operative-investigative activity. At present, this issue stirs discussions among the cognitive psychology representatives. Difficulties in obtaining true knowledge have resulted in the need for grounding the various truth theories:

- a) correspondent (truth is knowledge, which is adequate to reality);
- b) conventionalist (truth is a result of conventional conformity among scientists);
- c) coherent (truth is a proof of evidence consistency);
- d) pragmatic (truth is everything useful).

Each truth theory needs to define the criterion of its validity (compliance with reality).

Practice is one of the most important criteria (as many specialists consider it to be). It is a diverse, goal oriented, cognitively creative and constructive human activity. Because of that activity, knowledge about reality obtained in the cognition process is used by society for vital practical purposes, in particular in law-enforcement activity. The statement about human expertise as a source of cognition and the criterion and goals of human expertise make up a postulate. In practical activity, the hidden motives of a subject's creativity lie in the constant desire for the creation of new things (innovative thinking and activity) or the perfection of existing ones. Besides practice, the science also recognizes some other criteria, like logical controversy, experience, and intuition [6, p. 77]. Since practice is the main but not the only criterion of the truth, the philosophic epistemology does not bind truth and practice, for "practical" does not always imply "truthful" and "truthful" should not necessarily be "practical". Practice is not something absolute and constant and its content, forms, and goals are mainly predefined by the circumstances of human existence or the situation that Mankind is currently in. Put another way, practice is under the influence of the «challenges if time». However, practical necessities initiate the cognition process and practical activity verifies its results, i.e. one employs the acquired knowledge within a specific (including professional) activity. Somehow, the notion of «truth», «meaning», «essence» and other categorical units of cognition theory acquire a problematic character. Truth pluralism and the alternativeness of cognition methods are typical characteristics of the situation the philosophic theory of epistemology is now in. The role of universal dialectic philosophical methods that unite many mentioned characteristics of cognition of the surrounding world is increasing noticeably within the contemporary science as it relates to the problems of interconnections and development and the philosophical perceptions that dialectics deal with. Interval approach is one of the variants of the new universal methods [6, p. 31]. Its key point is in affirming the equality of various pictures of the same research object on the strict condition that there is a reasonable grounding as to the understanding of peculiarities of the observed object.

Philosophical cognition theory (epistemology) studies processes, laws, shapes and methods of obtaining knowledge about the surrounding reality and outlines the ways of objective truth acquisition. Rational knowledge should obtain the true ultimate result of cognition utilizing a true method to obtain it. According to our point of view, a successful implementation of the intelligence function within the operative-investigative activity of the National Police of Ukraine depends largely on the comprehensive scientific grounding of its essence based on a deep understanding of the epistemology element.

References:

1. Albul, S.V. (2014) Hnoseolohichna funktsional'nist' pravookhoronnoyi rozvidky [Epistemological function of law-enforcement intelligence]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys [South Ukrainian Law Journal]*, 2014, № 2, pp. 28-31. (In Ukrainian).
2. Albul, S.V. (2014) Do pytannya vyznachennya pravookhoronnoyi rozvidky orhaniv vnutrishnikh sprav [To the issue of definition of the law-enforcement intelligence of law-enforcement agencies]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys [South Ukrainian Law Journal]*, 2014, № 1, pp. 137-141. (In Ukrainian).
3. Albul, S.V. (2013) Istorychnyy ta svitovyy dosvid stanovlennya rozviduval'nykh pidrozdiliv pravookhoronnykh orhaniv [Historical and world experience in establishing intelligence agencies of the law-enforcement agencies]. *Orhanizatsiyno-pravovi zasady borot'by z pravoporushennyamy na transporti : Materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (Odesa, 29 lystopada 2013 r.) [Legal organizational grounds of combating the transport offences: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (Odessa, November 29, 2013)]*, Odessa: Odessa State University of Internal Affairs, pp. 5-6. (In Ukrainian).
4. Albul, S.V. (2014) Pravookhoronna rozvidka: perspektyvy rozvytku kriz' pryzmu mynuloho [Law-enforcement intelligence: development perspective through the lens of the past]. *Rol' ta mistse OVS u rozbudovi demokratychnoyi pravovoyi derzhavy: Materialy VI Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi (04 kvitnya 2014 r., m. Odesa) [Role and place of Law-enforcement Agencies in development of democratic legal state: Materials of the VI International Scientific and Practical Conference (April 04, 2014, Odessa)]*, Odessa: Odessa State University of Internal Affairs, pp. 165-166. (In Ukrainian).
5. Albul, S.V. (2013) Pravookhoronna rozvidka yak instrumentariy dokazuvannya: pytannya pravovoyi rehlementatsiyi [Law-enforcement intelligence as a tool of proving: an issue of legal regulation]. *Aktual'ni problemy dokazuvannya u kryminal'nomu provadzhenni: Materialy Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi Internet-konferentsiyi (27 lystopada 2013 r., m. Odesa) [Contemporary issues in criminal procedure: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference (November 27, 2013, Odessa)]*, Odessa: Yuridichna literatura, pp. 317-322. (In Ukrainian).

6. Analitichna robota v operatyvno-rozshukoviy diyal'nosti: navchal'no-praktychnyy posibnyk (2012) [*Analytical work in operative-search activity: work book*]. D. Nikiforchuk, O. Busol, G. Biryukov, K.: National Academy of Internal Affairs, 152 p. (In Ukrainian).
7. Joll K. (2000) Fylosofyya y sotsyolohyya prava: uchebnoe posobyе [*Philosophy and sociology of law: study guide*], K.: Yurinkom Inter, 480 p. (In Russian).
8. Ivankin A. (1999) Kratkyy ocherk obshchey fylosofyy [*Short study on general philosophy*], Odessa: AstroPrint, 103 p. (In Russian).
9. Kirichok O.B. (2010) Filosoфиya: pidruchnyk [*Philosophy: textbook*], Poltava: RVV PDAA, 103 p. (In Ukrainian).
10. Spirkin A.G. (1999) Fylosofyya: uchebnyk [*Philosophy: textbook*], Moscow: Gardariki, 816 p. (In Russian).
11. Fylosofsky y entsyklopedychesky slovar' / red. kol. : S. S. Averyntsev, Э. А. Arab-Ohly, L. F. Yl'ychev y dr. (1989) [*Philosophic encyclopedic dictionary / ed. staff. : S. Averintsev, E. Arab-Ogly, L. Il'yichev and others*], Moscow: Sov. Encyclopedia, 815 p. (In Russian).

Философские концепции разведывательной функции в оперативно-розыскной деятельности Национальной полиции Украины

Албул Сергей Владимирович, e-mail: abbas70@i.ua,
Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

Аннотация: В настоящей статье были рассмотрены понятие и основная характеристика эпистемологического аспекта разведывательной функции в оперативно-розыскной деятельности Национальной полиции Украины. Основываясь на анализе существующих философских концепций и мирового опыта в области борьбы с преступностью, автор выражает свое личное отношение к вышеупомянутому вопросу и вносит коррективы в отношении понимания сути разведывательной функции в оперативно-розыскной деятельности Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: Национальная полиция Украины; оперативно-розыскная деятельность; функция интеллекта; разведывательные действия; философские концепции.

Specific Features of the Ethnic Drug-related Crime Groups

Oleksandr O. Bayov

Central Office of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in Odessa region, Ukraine

e-mail: al.bayov@yandex.ua

Abstract: The article is dedicated to the analysis of the specific features of the ethnic drug-related crime groups. Such features as isolation, use of foreign languages, dialects and slang, the ability to resist in case of the exposure, attempts to establish corrupt connections, resort to countermeasures. Legislation, opinions of domestic and foreign authors, law-enforcement practice related to this phenomenon are analyzed. The main goal of this study is to determine concept, essence, specific features of the phenomenon “ethnic drug-related crime”.

Keywords: ethnic crime groups; ethnic drug-related crime; organized crime; drug-related crime; drug smuggling; drug business; drug cartels.

Актуальність теми дослідження обумовлена потребою детального наукового опрацювання особливостей протидії етнічним злочинним угрупованням, що спеціалізуються на незаконному обігу наркотиків. Питання протидії протиправній діяльності злочинних груп, сформованих на засадах етнічної єдності, заслуговує підвищеної уваги як з боку практичних працівників, так і з боку вчених, на що цілком слушно та своєчасно відреагували своїми науковими працями С.В. Албул, А.В. Баб'як, М.Г. Вербенський, М.П. Водько, О.М. Джу́жа, О.Ф. Долженков, В.П. Захаров, Д.Й. Никифорчук, О.О. Подобний, М.Б. Саакян, В.О. Сілюков, В.Є. Тарасенко, Р.В. Тарасенко, Р.А. Халілев, О.Г. Цветков, Р.М. Шехавцов, І.Р. Шинкаренко, В.Б. Щур та інші вчені. Викриття й розробка подібних злочинних угруповань нерідко ускладнюється низкою специфічних рис: етнічними звичаями та традиціями криміногенного характеру, мовними та культурними бар'єрами, недостатнім знанням специфіки цих угруповань та особливостей внутрішньогрупового розподілу функцій між учасниками протиправної діяльності у сфері незаконного обігу наркотиків. Отже, основну авторську гіпотезу дослідження становить положення про те, що етнічні злочинні угруповання, які спеціалізуються на незаконному обігу наркотиків, через певні унікальні риси своєї внутрішньої побудови та зовнішніх проявів протиправної діяльності можуть розглядатися як специфічні об'єкти уваги з боку правоохоронних органів, розслідування та фіксація діяльності яких ускладнені низкою чинників. Визначення зазначених рис і виступатиме метою цього дослідження. Надзвичайна увага до цього питання не є випадковою, адже етнічні наркоугруповання часто мають локальні, міжрегіональні, міжнародні зв'язки, а отже здатні, в разі їх викриття, вивести на найвищі, найбільш приховані ланки певної злочинної структури.

Поза сумнівом, етнічна організована злочинність за певними ознаками співпадає із загальними характеристиками організованої злочинності взагалі. Детальне дослідження у спеціальній літературі цього питання дає підстави вважати, що сутнісними ознаками організованих злочинних груп, які впливають на правоохоронну практику, є наступні характеристики: 1) наявність лідера, що має значний авторитет у злочинному середовищу; 2) наявність специфічних організаційних і виконавчих структур, чітко сформована внутрішня ієрархія, спрямованість умислу членів групи на спільну протиправну діяльність на постійній основі; 3) наявність суворої дисципліни, системи заохочень і санкцій; 4) прагнення до розширення сфери діяльності і впливу в масштабах регіону; 5) наявність великих сум коштів для відтворення злочинної діяльності, матеріальної підтримки членів груп, злочинних угруповань та організацій; 6) прагненням до встановлення міжрегіональних зв'язків; 7) законспірований, планований характер злочинної діяльності, чіткий розподіл ролей, функцій, орієнтація членів на спеціалізацію, прагненням до отримання максимальних доходів; 8) використання сучасних технічних засобів, транспорту, зброї; 9) здійснення членами групи заходів з метою

нейтралізації форм соціального контролю, цілеспрямована розробка заходів протидії правоохоронним органам, корумпування [1].

Згідно теоретичних узагальнень досліджень тих авторів, які займалися вивченням закономірностей діяльності організованих наркоугруповань, до характерних кримінологічних ознак зазначених злочинних формувань слід відносити:

- використання коштів та засобів, одержуваних за збут наркотиків, для організації протидії роботі правоохоронних органів (підкуп, шантаж, дезінформація, здійснення розвідувальних заходів, а також контрзаходів, які перешкоджають проникненню в угруповання негласних співробітників);

- високий ступінь організованості, який включає наявність керівного ядра (лідера), диференціацію функцій виконавців усередині угруповання;

- наявність прагнення мати зв'язки з корумпованими представниками адміністрації, правоохоронних органів, держпідприємствами і комерційними структурами, які використовуються для прикриття злочинної діяльності, “відмивання” (легалізації) отриманих прибутків;

- тісний зв'язок керівників груп з кримінальним середовищем. Така консолідація вигідна тому, що особи з кримінального середовища виконують функції забезпечення діяльності групи (захист від рекету, розправа з конкурентами і членами групи, які намагаються припинити злочинну діяльність і т. п.), а ділки наркобізнесу відраховують їм певний відсоток прибутку від незаконних операцій з наркотиками;

- жорстку дисципліну, дотримання конспірації, безперечне підпорядкування чітко регламентованим правилам ієрархічних стосунків усередині групи;

- ретельне планування злочинів і підготовка до їх вчинення;

- залучення до злочинних угруповань представників нетрадиційних для злочинного середовища прошарків суспільства – вчених, інженерів, лікарів, викладачів тощо [2, 56-66].

Проте для етнічних наркоугруповань деякі із зазначених унікальних рис посилюються, тому їх з'ясування та встановлення цих відмінностей становить значний практичний інтерес та прикладне значення. В цьому сенсі організоване етнічне наркоугруповання – різновид організованої злочинної групи або злочинної організації зі специфічними ознаками.

Звичайно, що практика діяльності правоохоронних органів стосовно етнічних угруповань буде відрізнятися від аналогічної практики відносно інших об'єктів, що становлять інтерес, наприклад угруповань, що вчиняють злочини в умовах простої співучасті, або окремими злочинцями. Найбільш послідовно та аргументовано довів це положення В.М. Биков [3; 4], який звертав увагу на те, що розподіл ролей у злочинних групах розширює предмет доказування у кримінальній справі, а отже впливає і на напрямки документування та свідчить про потребу обрання особливої тактики дій. Використовуючи запропонований у літературі критерій класифікації – ступінь організованості, вчений відзначав, що чим більш організована група, тим стійкішою та згуртованішою вона є, і тим важче отримати правдиві показання від її членів [4]. Треба погодитися з тим, що завдання документування й розслідування полягає не тільки у встановленні всіх співучасників злочинної діяльності та їх ролі в ній, виявленні всіх епізодів злочинної діяльності, але й у встановленні обставин, які сприяли формуванню злочинних груп та їх нейтралізацію чи мінімізацію. Саме це обумовлює необхідність додаткових ґрунтовних досліджень організованих злочинних груп, впливу наведеного чинника на механізми злочинної діяльності та врахування цих положень при розробці тактики та методики розслідування злочинів окремих видів [5, с. 213].

Вважаємо, що успішна протидія етнічним наркоугрупованням передбачає врахування широкого кола факторів – стану, структури, динаміки злочинності, психологічних та соціальних детермінант поведінки особи тощо. Поряд із загальними для всіх націй і народностей рис, варто дослідити специфічні норови, звичаї й традиції, які накладають відбиток на кримінальну активність членів етнічних угруповань, вчинення ними злочинів. У зв'язку з цим заслуговують на увагу особливості поведінки зазначених осіб, які обумовлюються у тому числі їх свідомістю, інтелектом, психологією, історичним розвитком певного етносу, соціальним становищем мігранта або корінного мешканця, що відрізняється від титульної нації расою, мовою, зовнішністю тощо.

Перш за все, складнощі документування протиправних дій етнічних угруповань обумовлюються так званим мовним бар'єром. Більше того, у сфері незаконного обігу наркотиків

проблема мовного бар'єру додатково ускладнюється надзвичайно розвинутою системою жаргонізмів, які є дуже популярними серед осіб, що вживають наркотики, або ж задіяні у наркобізнесі в якості збувальників, посередників тощо. Так, відомий криміналіст Г. Гросс приділяв велике значення знанню злочинного жаргону, особливо для осіб, які безпосередньо виконують функцію з розшуку злочинців. Дослідник вважав це знання обов'язковим, оскільки воно «сприяє більш глибокому і широкому вивченню того кола осіб, з яким йому належить мати справу. Не можна вважати, що ти вивчив людину, якщо не знаєш як вона говорить у своєму середовищі, у колі своїх однодумців» [6, 410]. Вказана обставина також була підкреслена знаним російським криміналістом С.М.Трегубовим. «Професійні злочинці майже всіх держав мають спеціальні жаргони й інші способи таємних зносин, що дають їм можливість спілкуватися один з одним непомітно для оточуючих або ж так, що останні не в змозі їх зрозуміти - вказує автор. - Криміналісту-практику корисно знати вживані в його оточуванні чи ділянці умовні знаки професіоналів» [7, 235]. Здебільшого наведена порада стосується документування злочинної діяльності осіб з числа представників національних меншин, а також актуалізується через необхідність додаткового аналізу відомостей, отриманих при документуванні протиправної діяльності осіб, що спеціалізуються на вчиненні злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, оскільки вказані особи часто використовують жаргонізми та маловідомі слова («вінт», «план», «корабель», «каша», «солонина», «манго», «герич» і т.ін.). Окрім складнощів, викликаних використанням іноземної мови або маловідомих діалектів, можливими є конфлікти на соціокультурному підґрунті. Так, необхідність проведення судових експертиз може обумовити потребу відібрання зразків для порівняльного дослідження – волосся, крові, слини, нігтів тощо. Проте релігійні забобони та звичаї деяких етнічних груп, особливо сформованих африканцями, не допускають використання продуктів життєдіяльності людського організму, через примітивні побоювання нанести шкоду за допомогою магії. Все це може привести до гострих конфліктів та активної протидії розслідуванню, тож варто враховувати ці особливості в службовій діяльності та при проведенні слідчих дій.

Наступна істотна риса етнічних злочинних угруповань – їх надзвичайна законспірованість та закритість. Річ у тому, що незаконний обіг наркотичних засобів за своїми масштабами перетворився на один з найпотужніших видів протиправної індустрії, яка стала невід'ємною частиною неконтрольованої державою економіки. Поширення наркотиків набуло організованих форм, і основна причина розквіту цієї протиправної діяльності полягає в її виключній прибутковості. Важливо підкреслити й те, що наркобізнес за рівнем прибутків – найліквідніша галузь, що притягує багатьох осіб до цієї кримінальної сфери. За таких умов, як будь-яка форма протиправного прибуткового бізнесу, незаконний обіг наркотиків обумовлює адекватний професійний підхід з боку криміналітета.

Для угруповань, що спеціалізуються на цій протиправній діяльності, характерна відповідна конспірація у злочинній діяльності, постійна перевірка оточуючих, недовіра, здійснення контррозвідальних заходів тощо, подібно до того, як охороняється комерційна таємниця суб'єктів господарювання. Одна з найхарактерніших ознак протиправної діяльності етнічних наркоугруповань – їх виключна стійкість від зовнішнього впливу, ізолюваність, функціонування виключно на засадах єдиної етнічної належності. До оточуючих часто відносяться ворожо, а сторонні особи дуже рідко користуються повагою й авторитетом у певному етнічному середовищі. Наявність специфічних психологічних внутрішньоструктурних характеристик таких угруповань пояснюється тим, що їх лідер часто окрім суто кримінального авторитету має певні соціальні ролі, які посилюють його вплив на членів угруповання. Так, у групах патріархально-родинного типу це найчастіше голова родини, найбільш поважна людина, до якої прислухаються не лише учасники злочинного угруповання, а й інші, законослухняні співвітчизники. Отже, надзвичайна стійкість об'єднання осіб є визначальною рисою етнічної організованої групи, що спеціалізується на незаконному обігу наркотиків. На думку А.П. Гусака і О.О. Кваші, групу слід вважати стійкою за умови, якщо вона є стабільною і згуртованою, а особи, які до неї входять, мають єдині наміри щодо вчинення злочинів [8, 138].

Ізолюваність етнічних злочинних груп від зовнішнього середовища та їх закритість для правоохоронних органів пояснюється існуванням низки психологічних та емоційних чинників. Як вказує М.С. Гурев, основними детермінантами при обранні поведінки членами злочинних угруповань

є наступні: побоювання можливої відповідальності й прагнення уникнути її; побоювання помсти інших членів злочинної групи; прагнення вигоріти співучасників, приховати нажите злочинним шляхом; кругова порука членів групи і пов'язаний з нею розрахунок на матеріальну або іншу підтримку з боку групи при відбутті покарання; впевненість у неможливості та нездатності доказати їх причетність до злочину без їх показань, що здається вигідним і для менш тяжкої кваліфікації вчиненого; наявність глибокої та стійкої антигромадської психологічної установки членів організованих злочинних груп і пов'язаної з нею ворожості до правоохоронних органів [9, 240-241].

У спеціальній літературі з цього питання можна зустріти інші погляди на ознаки стійкості злочинної групи, які пояснюються: а) стабільністю складу учасників, замкнутістю, сталістю і відособленістю; спільністю поглядів і соціальних установок негативного характеру; спільністю егоїстичних інтересів, які породжують психологічну згуртованість; ціннісно-орієнтаційною єдністю; груповим прагненням досягнення поставлених злочинних цілей, що формує єдність наміру; б) тісним взаємозв'язком; безпосередньою контактністю між членами злочинної групи; постійно підтримуваними особистими відносинами, що набули характеру відповідальної залежності між ними; в) погодженістю дій, побудованої на системі розподілу ролей і функціональних обов'язків; надійною системою зв'язку; взаємовиручкою, конспірацією і взаємним контролем один за одним; г) сталістю форм і методів злочинної діяльності, способів здійснення, як правило, однотипних злочинів; д) тривалістю існування і кількістю вчинених злочинів [10, 293].

Згуртовані в окремих випадках родинними стосунками, члени етнічних угруповань мають не лише особистий інтерес у протиправній діяльності, а й почуття єдності, спільності поглядів і дій, спрямованих на покращення добробуту всієї родини – тобто мають яскраво виражену спільну мету. Стабільність організованої групи означає, що вона має відносно постійний склад учасників з наявністю сильних зв'язків між ними і високого ступеня організованості, однастайності під час прийняття рішень і послідовності у здійсненні злочинних дій [8, 138].

Становить інтерес також думка В.І. Куликова, який вказує, що розповсюдженою у кримінальному середовищі є практика захисту злочинних формувань від повного викриття шляхом «відсікання» задокументованих ланок злочинної структури, коли за заздалегідь обговореною схемою особи, які входять до цієї структури, «беруть вину на себе». Цим відсікаються їх зв'язки з іншими членами угруповання та їх лідерами, тим самим інші учасники групи уникають викриття. Як правило, це робиться «на компенсаційній матеріальній основі», що створює суттєві труднощі в роботі з подібного роду особами [11, 142].

Стійкість та згуртованість здебільшого пояснюється сталістю і стабільністю складу етнічної злочинної групи: входження в групу нових членів, як втім і вихід з неї значно ускладнені або неможливі. Таким чином, етнічні наркоугруповання характеризуються як жорсткі спільноти, в якій забезпечено стійкість, розподіл "праці", спеціалізацію та ефективну керованість. Як правило, в таких групах висока дисципліна, оскільки керівництвом (лідером) приділяється увага засобам підтримання гідної поведінки, в результаті чого застосування внутрішньогрупових санкцій до учасників злочинної групи є більш реальним, ніж ризик притягнення до кримінальної відповідальності [12, 42]. Представник певної національної меншини не може покинути угруповання як з суб'єктивних, так і з об'єктивних причин, оскільки усі його співвітчизники вже задіяні в протиправній діяльності. В іншому випадку він залишиться в економічній та соціальній ізоляції.

Рівень згуртованості етнічних наркоугруповань виражається в їх непорушності та однастайності. Ознаками згуртованості групи є: постійні міцні внутрішні зв'язки між учасниками групи, загальні правила поведінки, наявність організатора (керівника), чітке визначення ролі кожного учасника, високий рівень узгодженості дій учасників, єдиний план, в якому передбачено розподіл функцій учасників групи і який доведений до їх відома. Як вказують А.П.Гусак і О.О.Кваша, ознакою згуртованості є також суб'єктивний чинник: єдність наміру учасників групи щодо вчинення злочинів, що передбачає усвідомлення кожним з учасників факту об'єднання його з іншими особами в одну групу і прагнення тісно поєднати свої зусилля з іншими учасниками для досягнення єдиного злочинного результату [8, 138].

Отже, для організованих злочинних груп, сформованій на етнічній основі, однастайність додатково забезпечується тісними родинними зв'язками, єдиними релігійними вподобаннями,

круговою порукою, підтриманням внутрішньої дисципліни, а також реальними погрозами помсти з боку співучасників в разі співпраці з правоохоронним органом [13, 6-7]. У ромів, наприклад, існує традиція: та особа, через дії (давання показань, зайва балакучість, помилки в конспірації тощо) якої викрито співучасників, окрім зрозумілих ганьби й осуду в таборі, повинна утримувати усі циганські родини, які втратили через неї годувальників [14, 151].

Зазначене положення приводить до висвітлення іншої характерної риси протиправної діяльності етнічних угруповань – активної протидії розслідуванню в разі їх викриття: провокація співробітників правоохоронних органів, використання корупційних зв'язків, фальсифікації доказів, застосування погроз та фізичного насильства, знищення або приховування незафіксованих слідів злочинної діяльності. На випадок виявлення й затримання членів угруповання часто існує змова щодо подальшої поведінки, недопущення співпраці з правоохоронними органами.

Найчастіше етнічні злочинні групи вдаються до спроб приховати свою злочинну діяльність за допомогою впливу на доказову інформацію. На думку В.В.Трухачева супротив такої контррозвідувальній діяльності з боку злочинних груп має охоплювати: обмеження доступу до доказової інформації; виявлення корумпованих «інформаторів» кримінальних структур; створення системи криміналістичних засобів забезпечення судової перевірки доказів; забезпечення безпеки людей – носіїв ідеальної доказової інформації [15, 126].

Достатньо розповсюдженою є ситуація, коли учасниками етнічних угруповань застосовуються крайні заходи відносно працівників оперативних підрозділів, пов'язані з погрозами та реальним насильством, навіть до остаточної фізичної розправи та ліквідації. Подібний протиправний вплив може бути скерований як на правоохоронців, так і на свідків або затриманих членів угруповання. Згідно проведених у цій галузі досліджень, кримінальний тиск на свідків обвинувачення зафіксовано в ході розслідування практично всіх кримінальних справ, порушених за злочинами, вчиненими організованими злочинними групами [16, 196]. Становить інтерес думка В.П.Бахіна та Н.С.Карпова, які вказують, що на даний час, коли злочинність вийшла на рівень організованої, коли вона виявляється не в окремих актах злочинів, а в системі злочинної діяльності (у випадку етнічних наркоугруповань – високоприбуткової діяльності), злочинці змушені піклуватися про власну безпеку, створювати системи самозахисту не лише в період учинення злочинних акцій, а в процесі всієї їх «трудової» діяльності, у цілому – існування як організації. Тобто злочинці не просто вживають заходів для знищення матеріалізованих слідів протиправної діяльності, але й «купають» або, в разі неможливості підкупу, «усувають» не тільки свідків, а й осіб, які здійснюють правосуддя [17, 9].

Серед заходів з протидії розслідуванню, досліджених Р.М.Шехавцовим в контексті організованих злочинних груп вимагачів, вважаємо, що для етнічних злочинних угруповань будуть притаманні наступні: 1) застосування членами угруповань методів конспірації своєї злочинної діяльності та кримінальних зв'язків; 2) повне або часткове знищення слідів злочину – слідів пальців рук, приналежних йому речей; знищення компрометуючих речей; 3) здійснення психічного, фізичного впливу; 4) свідомо неправдиві показання; 5) підкуп членами угруповання з метою схилення до давання неправдивих показань, відмови від давання показань свідків; 6) здійснення членами угруповання психічного впливу на співробітників правоохоронних органів; 7) убивство співучасників, підозрюваних лідером угруповання у їх зв'язках з правоохоронними органами; 8) перехід на нелегальне становище та переховування; 9) організація і втеча з-під варти арештованих членів угруповань; 10) приховування злочинцями знарядь і засобів вчинення злочинів; 11) дача корумпованими посадовими особами правоохоронних органів незаконних і необґрунтованих вказівок про відмову в порушенні кримінальної справи та про закриття кримінальної справи; 12) прийняття корумпованими посадовими особами правоохоронних органів незаконних і необґрунтованих процесуальних рішень у кримінальній справі про відмову в обранні запобіжного заходу тримання під вартою; 13) звернення близьких родичів затриманих членів угруповання із заявою до прокуратури про вимагання хабара чи інших послуг, що нібито мало місце з боку осіб, які здійснюють розслідування кримінальної справи тощо [18, 12-13].

В якості особливого випадку варто розглядати потенційну можливість фізичної ліквідації підозрюваного, який стає небезпечним для організованої злочинної групи тим, що може піти на співробітництво, видати усіх її членів (включаючи лідерів) та вчинені її членами злочини [19, 9].

Реальними є такого роду випадки тоді, коли підозрюваний є основним або єдиним джерелом обізнаності, а оперативні підрозділи та слідчі не мають у своєму розпорядженні інших можливостей збирання доказової інформації. Загибель підозрюваного в такій ситуації, в більшості подібних випадків, позбавляє слідчої та судової перспективи зібрані матеріали.

Вищенаведене дозволяє вести мову про таку рису етнічних наркоугруповань як наявність механізмів самозахисту. Захисні функції етнічних злочинних груп детермінуються різними чинниками: 1) соціально-економічними (проникнення до легальної економічної сфери, створення власного легального бізнесу) 2) соціально-політичними (прагнення прийняти участь у політичному житті; висування кандидатів в депутати, встановлення «зв'язків» із представниками органів влади і управління та правоохоронними органами, лобіювання своїх інтересів та ін.); 3) соціально-управлінськими (внутрішніми механізмами управління у групі; наявністю в групі влади і підпорядкування; соціальних (злочинних) традицій; твердої дисципліни); 4) психологічними (психологією конформізму учасників групи, наявністю лідерства, здійсненням переконуючого впливу на членів групи та ін.) [19, 6-7].

Наступною характеристикою етнічного наркоугруповання виступає наявність спеціальних фондів самострахування – певного резервного ресурсу (у російській кримінальній традиції – так званий «общак»), до якого відраховується доля кримінального прибутку. Такий «фонд» використовується за вказівкою лідера для організації безпеки групи, надання допомоги членам групи та їх родинам, організації протидії правоохоронним органам, забезпечення розвідувальних заходів, контрзаходів, що перешкоджають їх викриттю.

Грунтуючись на зазначених положеннях, вважаємо, що теоретично виправданим і практично доцільним є додаткове виділення такої риси етнічних угруповань, що спеціалізуються на незаконному обігу наркотиків, як прагнення до встановлення корупційних зв'язків у місцевих органах влади, місцевого самоврядування та правоохоронній системі. Особливо відчутним це прагнення є на тих територіях обслуговування, де існують чисельні й економічно потужні діаспори та земляцтва представників тих національних меншин, з яких сформовано певне угруповання. Диверсифікуючи сфери діяльності та переводячи кримінальні активи до легальних галузей господарювання, етнічні угруповання за умов соціальної та політичної підтримки місцевої діаспори найчастіше впроваджуються в територіальні органи влади. Сприяє цьому явищу і компактне проживання представників етнічної спільноти на певній території, що під час виборчих кампаній надає в такий спосіб електоральну перевагу.

В контексті нашої теми становить інтерес також проведене В.М. Варцабою дослідження, яке привело автора до висновку про такі ознаки (риси) психологічного механізму функціонування організованих злочинних груп: 1) ієрархічна побудова організованих угруповань; 2) певна стійкість і тривалість існування; 3) спеціалізація у спрямованості злочинного формування; 4) суворі внутрішньогрупові дисципліни; 5) існування злочинних норм і правил поведінки; 6) наявність лідера (декількох лідерів) з владними повноваженнями; 7) розподіл функціональних обов'язків серед членів групи; 8) корислива спрямованість (кримінальний бізнес) злочинної діяльності; 9) наявність системи захисту від викриття; 10) створення єдиної каси ("общака"); 11) існування власної системи "заохочення" і "покарання"; 12) підтримка тих, кого притягують до кримінальної відповідальності; 13) існування системи втягування до злочинної групи; 14) використання корумпованості в органах влади і управління, а також в правоохоронних органах; 15) наявність стосунків із корумпованими особами органів влади і управління та працівниками правоохоронних органів; 16) підтримання стосунків та вирішення проблем між злочинними угрупованнями в різних регіонах країни та за її межами; 17) наявність системи проникнення у владні структури та створення механізму лобіювання власних інтересів [12, 44-45].

Для ефективної та результативної протидії діяльності учасників наркоугруповань, створених на етнічній основі, вагоме значення мають й інші чинники. Так, об'єктивно ускладненою є перевірка членів етнічних угруповань за автоматизованими інформаційно-пошуковими системами органів внутрішніх справ – деякі з них знаходяться на нелегальному становищі в Україні, тож відомості про їх кримінальне минуле відсутні. Інша проблема – використання учасниками етнічних угруповань багатьох імен та прізвищ, їх часта та довільна зміна.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що результативність та ефективність оперативно-розшукової протидії діяльності етнічних злочинних угруповань багато в чому залежить від опанування оперативними працівниками знань щодо різних складових цього феномена: про етнічний склад угруповання, про особистість учасників угруповання, їх психологічні риси, соціальні детермінанти їх протиправної поведінки, про структуру та динаміку їх злочинної діяльності, спеціалізацію на певних видах наркотиків тощо. Такі риси як ізольованість, замкнутість, використання іноземної мови, діалектів та жаргону, здатність протидіяти в разі викриття, намагання встановити корупційні зв'язки та вдавання до контрзаходів виступають чинниками, що комплексно розкривають сутність етнічних злочинних угруповань та свідчать про необхідність ґрунтовного дослідження організаційно-тактичних аспектів протидії діяльності зазначених угруповань, зокрема тих з них, що спеціалізуються на незаконному обігу наркотиків.

References:

1. Kantemirov V.T. (1992) *Kriminalisticheskaya kharakteristika grupp v sfere organizovannoy prestupnosti* [Forensic characterization of the groups in the area of organized crime]. Avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.09. [Abstract Of PhD Thesis (Law). Scientific specialty 12.00.09]. Volgograd, 1992. 19 p.
2. Dudar O.F. (2002) *Kryminolohichni osoblyvosti osib, prychetnykh do narkobiznesu* [Criminological features of the persons involved in drug trafficking]. *Naukovo-praktychnyy zhurnal "Borotba z orhanizovanoyu zlochynnystyu i koruptsiyeyu (teoriya i praktyka)"* [Scientific journal "The fight against organized crime and corruption (theory and practice)"], 2002, No. 6, P. 56–66.
3. Bykov V.M. (1980) *Osobennosti rassledovaniya gruppovykh prestupleniy* [Group crimes investigation features]. Tashkent, Tashk. VSH MVD SSSR, 1980. 60 p.
4. Bykov V.M. (1986) *Kriminalisticheskaya kharakteristika prestupnykh grupp* [Forensic characterization of criminal groups]. Tashkent, Tashk. VSH MVD SSSR, 1986. 71 p.
5. Protsenko M.V. (2010) *Rozsliduvannya zlochyniv, vchynenykh orhanizovanyimi hrupamy: istoriohrafiya problemy* [Investigation of crimes committed by organized groups: problem's historiography]. *Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu* [Bulletin of Zaporizhzhya Law Institute], 2010, No. 2, P. 206–214.
6. Gross G. (1908) *Rukovodstvo dlya sudebnykh sledovateley kak sistema kriminalistiki* [Guide for forensic investigators as a system of forensic science]. St. Petersburg, 1908. 1088 p.
7. Tregubov S.N. (2002) *Osnovy ugolovnoy tekhniki, nauchnyye priyemy rassledovaniya prestupleniy* [Fundamentals of criminal techniques, scientific methods of crime investigation]. Moscow: LeksEst, 2002. 336 p.
8. Husak A.P., Kvasha O.O. (2006) *Zlochyinna orhanizatsiya ta orhanizovana hrupa* [The criminal organization and the organized group]. Aktualni pytannya reformuvannya pravovoyi systemy Ukrayiny: Zb. nauk. st. za materialamy III Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Luts'k, 2–3 cherv. 2006 r. [Actual questions of reforming the legal system of Ukraine: Coll. of materials for the Third International. scientific-practic. conf., m. Lutsk, Jun 2-3. 2006]: U 2-kh t. / Uklad. T. D. Klymchuk, I. M. Yakushev.– Lutsk: RVV "Vezha" Volyn. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky, 2006, vol. 2, P. 138–140.
9. Gurev M.S. (2001) *Ubiystva na «razborkakh» (metodika rassledovaniya)* [Murders at the "dismantling" (method of investigation)]. Saint Petersburg, Piter, 2001, 282 p.
10. Romanov V.V. (1998) *Yuridicheskaya psikhologiya: Uchebnik* [Juridical psychology: Textbook]. Moscow, Jurist, 1998, 488 p.
11. Kulikov V.I. (1994) *Osnovy kriminalisticheskoy teorii organizovannoy prestupnoy deyatel'nosti* [Essentials of the forensic theory of organized criminal activity]. Ulyanovsk, Branch of the Moscow State University, 1994, 256 p.
12. Vartsaba V.M. (2003) *Rozsliduvannya zlochyniv orhanizovanykh zlochynnykh hrup (taktiko-psykholohichni osnovy)* [Investigation of crimes committed by organized criminal groups (tactical and psychological basis)]: Dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.09. [PhD Thesis (Law). Scientific specialty 12.00.09], Kharkiv, 2003, 182 p.
13. Mazunin Ya.M. (2004) *Taktika ispolzovaniya rezultatov ORD pri podgotovke i provedenii sledstvennykh deystviy po delam ob organizovannoy prestupnoy deyatel'nosti* [The tactics of using the results of the OSA in the preparation and conducting investigations in cases of organized criminal activity]. *Rossiyskiy sledovatel* [Russian investigator], 2004, No. 9, P. 6–11.

14. Strelkovska Yu.O. (2009) Kryminolohichna kharakterystyka ta protydiya etnichniy orhanizovaniy zlochynnosti [Criminological characteristics and countering ethnic organized crime]. *Aktualni problemy derzhavy i prava: Zbirnyk naukovykh prats* [Actual problems of law: Collection of scientific papers], Vol. 47, Odessa, 2009. P. 148-154.

15. Trukhachev V.V. (2000) *Prestupnoye vozdeystviye na dokazatelstvennyu informatsiyu: pravovyye i kriminalisticheskiye sredstva preduprezhdeniya, vyyavleniya, neytralizatsii* [Criminal impact on evidentiary information: legal and forensic tools for prevention, detection, neutralization]. Voronezh, Voronezh State University Press, 2000. 228 p.

16. Trukhachev V.V. (1999) *Kriminalisticheskiy analiz sokrytiya prestupnoy deyatelnosti* [Forensic analysis of concealing criminal activity]. Voronezh, Voronezh State University Press, 2000. 219 p.

17. Bakhin V.P., Karpov N.S. (1999) *Prestupnaya deyatelnost kak obyekt kriminalisticheskogo izucheniya: Lektsiya* [Criminal activity as an object of forensic study: Lecture]. Kyiv, 1999. 21 p.

18. Shehavitsov R. M. (2003) *Formi ta sposobi protidii rozsliduvannyu zlochiniv i zasobi ikh podolannya (za materialami kriminalnikh sprav pro vimagannya, vchineni organizovanimi grupami, zlochinnimi organizatsiyami)* [The forms and ways of counteraction to investigation and ans of their overcoming (on materials of criminal cases of extortions, committed by the organized groups, criminal organizations)]. Avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.09. [Abstract Of PhD Thesis (Law). Scientific specialty 12.00.09]. Kyiv, 2003. 20 p.

19. Schur B.V. (2005) *Taktika usunennya protidii rozsliduvannyu zlochiniv, shcho vchinyayutsya organizovanimi zlochinnimi grupami* [Tactics of countering obstruction of the investigation of crimes committed by organized criminal groups]. Avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk: 12.00.09. [Abstract Of PhD Thesis (Law). Scientific specialty 12.00.09]. Kharkiv, 2005. 19 p.

Особенности этнических групп по борьбе с наркотиками

Баев Александр Александрович, e-mail: al.bayov@yandex.ua,

Главное управление Национальной полиции Украины в Одесской области, Украина

Аннотация: Статья посвящена анализу особенностей этнических преступных группировок, связанных с наркотиками. Такие особенности, как изоляция, использование иностранных языков, диалектов и сленга, способность сопротивляться в случае воздействия, попытки установить коррумпированные связи. Анализируются законодательство, мнения отечественных и зарубежных авторов, правоприменительная практика, связанная с этим явлением. Основная цель этого исследования - определить концепцию, сущность, особенности феномена «этническая преступность, связанная с наркотиками».

Ключевые слова: этнические преступные группы; этнические преступления, связанные с наркотиками; организованная преступность; преступления, связанные с наркотиками; контрабанда наркотиков; наркобизнес; наркокартели.

The Prospects of Applying the Techniques of Neuro-linguistic Programming During Interrogation in the Investigation of Criminal Offences

Alex Y. Kamyishanskiy

The Directorate of National police in Dnipro, Ukraine

e-mail: AlexKamyshan@yandex.ua

Igor N. Gorbanov

Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine

e-mail: gor-i-gor@ukr.net

Abstract: The article discusses the potential use of the techniques of NLP in the course of interrogation in the investigation of criminal offences, taking into account characteristics of human memory. Assess the potential of NLP in investigative work. Analyzed research and publications devoted to the techniques and methods NLP in the conduct of investigative (search) actions. Discusses the use of NLP techniques during interrogation in non-conflict and conflict situations, in particular, in establishing psychological contact with the interrogated person. Provisions regarding the permissibility, legality, morality, ethics, direction, and boundaries of the psychological impact on the interviewee. It is indicated that the view of the investigator on general principles of morality and ethics, in the vast majority of cases, and will be crucial in applying the techniques and skills of NLP, their trends, intensity, shapes, types and, most importantly, boundaries. Discusses the need for legislative consolidation of the use of NLP techniques, as well as possible changes in staffing investigative units, associated with the introduction of a specialist-practitioner of NLP.

Keywords: neuro-linguistic programming, NLP, interrogation, investigative (search) action, the investigation of criminal offences.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Допит – гласна слідча (розшукова) дія, що регламентована Кримінальним процесуальним кодексом України (далі КПК України), сутність якої полягає в отриманні відповідним суб'єктом кримінального процесу показань від допитуваних осіб, з метою збирання нових доказів або перевірки наявних у конкретному кримінальному провадженні.

З власного досвіду підтвердимо, що допит є багатоплановою, складною та найбільш поширеною слідчою дією при розслідуванні кримінальних правопорушень. На перший погляд, допит може провести будь-хто, але з урахуванням обмеженої людської пам'яті, вад сприйняття, омани та помилок; в несприятливих умовах протидії розслідуванню, протистояння, вигадок та брехні потребує від слідчого найвищої професійної майстерності.

Ще у 1908 році Ганс Гросс писав: «Важным условием «точной» деятельности следователя является основательное знание человека как главного материала следствия. Люди, так или иначе выступающие в следствии, не что иное, как средства доказательства, и приносят делу много или мало пользы, смотря по тому, умеет ли следователь с ними обращаться... Свидетель неумелому следователю или ничего не расскажет, либо покажет несущественное, или совсем неверное, и тот же свидетель правдиво, точно и подробно покажет тому следователю, который сумеет заглянуть в его душу, понять его и сумеет с ним обойтись... Если свидетели не пожелают сказать правду, то все следствие принимает вид какой-то недостойной комедии, в которой допрашиваемые вводили следователя в заблуждение и вообще направляли его деятельность так, как они этого желали. Учебника о познании человека, который заключал бы в себе все сведения по этому вопросу, до сих пор еще не составлено, да и не будет составлено, – остается только указать те пособия, которыми возможно пользоваться в особенных случаях» [1, с. 44-45]. І дійсно, підручника, що містив би вичерпні знання щодо пізнання людини, ще і досі не винайшли, але криміналістика сприйняла та увібрала передові знання та значні надбання психології, психіатрії, юридичної логіки та інших наук, які дозволяють підвищити ефективність проведення згаданої слідчої дії. Так, окремі слідчі під час проведення допитів, у особливих випадках, використовують навички нейролінгвістичного програмування (далі НЛП). За їх словами, застосування нерозповсюджених, дещо нестандартних прийомів та використання навичок НЛП може позитивно та якісно позначитися на результативності вказаної слідчої (розшукової) дії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спираються автори, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У науковій юридичній літературі такій слідчій (розшуковій) дії, як допит чи окремим його аспектам присвячено багато праць, як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. До цього питання зверталися такі науковці, як Ю.П. Адамов, В.П. Бахін, Р.С. Белкін, В.М. Биков, О.М. Васильєв, А.Ф. Волобуєв, В.О. Гавло, І.Ф. Герасімов, Ф.В. Глазирін, Л.Я. Драпкін, А.В. Дулов, В.О. Коновалова, В.П. Корж, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, Г.А. Матусовський, І.Ф. Пантелєєв, М.І. Порубов, А.В. Старушкевич, В.В. Тищенко, В.І. Шиканов, М.П. Яблоков та інші. В їх дослідженнях з кримінально-процесуального, психологічного та криміналістичного боку докладно розглянуто правові, організаційні й тактичні аспекти допиту. Хоча вказані вчені і сформулювали основні положення тактики проведення вказаної слідчої (розшукової) дії, виклали багато нового та створили підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень, на нашу думку, проблемі використання прийомів НЛП під час проведення допитів було приділено не достатньо уваги. Цікавою, у цьому напрямку, є наукова праця В.С. Позія, Д.О. Поштарука «Застосування невербальних прийомів допиту як спосіб установаження комунікативного контакту між слідчим та підозрюваним (обвинуваченим) (за результатами соціологічного дослідження)» [2], де наводяться результати соціологічного дослідження, проведеного серед ув'язнених Сімферопольської виправної колонії № 102 про застосування невербальних прийомів під час допиту. Висновки та пропозиції, сформульовані згаданими вченими, певною мірою стосуються результативності прийомів НЛП під час проведення слідчих (розшукових) дій і, на нашу думку, потребують подальшого переосмислення. Відсутність спеціальних досліджень у цьому напрямку, наявність величезного числа праць про неабияку ефективність прийомів та методів НЛП, присутність цікавості у слідчих щодо результативності таких інноваційних інструментів при проведенні слідчих (розшукових) дій зумовлює необхідність ґрунтовного наукового вивчення поставленої проблеми.

Метою наукової статті є висвітлення перспективи застосування прийомів НЛП під час проведення допитів при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За даними Вікіпедії — вільної енциклопедії, нейролінгвістичне програмування (*англ. Neuro-linguistic programming*) — напрям у психотерапії та практичній психології, що вивчає закономірності суб'єктивного досвіду людей через розкриття механізмів і способів моделювання поведінки і передачі виявлених моделей іншим людям [3]. Російськомовна версія сторінки про НЛП доповнюється даними про невизнання окремими представниками академічної спільноти вказаного напрямку психотерапії та практичної психології, який заснований на техніці моделювання (копіювання) вербального і невербального поведінки людей, що досягли успіху в певній області, і наборі зв'язків між формами мови, рухом очей, тіла і пам'яттю [4; 5; 6; 7, с. 4]. Невизнання обґрунтовується певними ознаками паранауочності (фактичні помилки, пафосний термінологічний апарат, відсутність наукового обґрунтування), сумнівною етичністю та неефективністю прийомів та методик НЛП, також відсутністю достовірних експериментальних підтверджень заявлених можливостей [8, с. 58-66; 9, с. 174-180; 10, с. 93-104].

Проаналізуємо і ми можливість та перспективи, допустимість і правомірність, моральність та етичність, ефективність та економічну доцільність застосування прийомів та використання навичок НЛП під час проведення допитів при розслідуванні кримінальних правопорушень. При цьому постарасмося встановити, як саме методики НЛП можуть допомогти при проведенні допиту; які з них матимуть найбільш ефект, а які можуть бути лише доповненням; також ступінь необхідності законодавчого закріплення застосування технік НЛП.

З появою у засобах масової інформації відомостей про НЛП окремі слідчі, що прагнуть удосконалення професійних якостей та підвищення ефективності власної діяльності, проявили певну цікавість та пройшли практичні курси (тренінги) з опанування прийомів вказаного напрямку психології. Теоретично НЛП — це дослідження структури суб'єктивних переживань, що завдяки створеним внутрішнім концепціям (теоріям): метамоделі, «сенсорної четвірки», стратегії, субмодальності та іншому, дає можливість подолати перешкоди при проведенні допиту, сприятиме установаженню довірчих відносин між слідчим, з одного боку, та свідком, потерпілим чи підозрюваним, з іншого. За даними з рекламних проспектів НЛП підвищує ефективність методів комунікації. Це, на думку симпатиків НЛП, поглиблює знання психології людини та у поєднанні з високою загальною та професійною культурою слідчого є запорукою успішного проведення допиту.

Проведення допиту має під собою мету отримання повних та об'єктивно відображуючих дійсність показань, які, у свою чергу є джерелом доказів, а фактичні дані, які в них містяться, -

доказами. І дійсно, ефективність проведення даної слідчої (розшукової) дії цілком залежить від тактичних прийомів, а також певних методів та загальної підготовки відповідної уповноваженої особи. І особи, які познайомилися та опанували прийоми та методики НЛП, не вагаючись відносять їх до надбань, що розширюють та поглиблюють криміналістичну тактику. Відомо, що тактика допиту складається з найбільш ефективних прийомів, що сприяють одержанню повних і об'єктивних показань. Загальновідомими тактичними прийомами є: постановка тих чи інших запитань, пред'явлення речових і письмових доказів, оголошення показань інших осіб, допит на місці події, роз'яснення суті наслідків вчиненого злочину тощо [11, с. 264]. Застосування певних тактичних прийомів повинно базуватися на типових ситуаціях допиту: 1) безконфліктна ситуація: достовірні показання; перекручення в показаннях; суперечності в показаннях; неможливість повідомлення певної інформації внаслідок забування окремих моментів; 2) конфліктна ситуація: відмова від показань; неправда в показаннях.

Розглянемо використання техніки НЛП у безконфліктній ситуації проведення допиту. За основу проведення допиту візьмемо «метамодель». Два поняття: «глибинна структура» і «поверхнева структура». Майкл Холл визначає, що повна внутрішня репрезентація (переживання) того, що ми намагаємося повідомити, називається «глибинною структурою». Велика частина глибинної структури не свідомо – деяка її частина розташовується на попередніх рівнях, що передують словам, деяка – за межами того, що можна описати словами. Сказані слова і пропозиції називаються «поверхневою структурою» [12, с. 111]. Дана модель мови служить для уточнення інформації під час спілкування та сприяє кращому розумінню мови людини. Люди часто опускають важливу інформацію, а метамодель якраз допомагає її відновити. Метамодель можна цілком ефективно використовувати і для підстроювання – якщо ви ставите уточнюючі питання з цікавістю і доброзичливістю, люди це сприймають як увагу до теми, що посилює стан взаємодії між людьми. При допиті, коли підозрюваний може і хоче давати свідчення слідчому, йому можуть завадити: по-перше, опущення, що властиві майже кожній особі, – втрати при зборі інформації; по-друге, узагальнення – створення обмежень; по-третє, спотворення – помилкові формулювання. Відповідно, для подолання цих перешкод слідчий ставить певні завдання: при опущеннях – відновлення втраченої інформації; при узагальненнях – вихід за межі; при спотвореннях – відновлення правильної структури [13].

Не можна не сказати про значення методики НЛП при проведенні допиту у конфліктній ситуації. М.В. Салтевський та В.Д. Берназ вказували, що коли допитуваний приховує інформацію за загальним правилом використовують: переконання, звернення до почуттів гідності, гордості, справедливості, шляхетності та інше [14, с. 176]. На нашу думку, під час допиту підозрюваного (обвинуваченого) при розслідуванні кримінальних порушень, наприклад, у сфері інтелектуальної власності, вказані заклики не будуть мати результативність у зв'язку з тим, що українське суспільство та кожен окремий його представник не сприймають вказані порушення як небезпечні. До тепер переважна більшість осіб нехтують переконаннями, справедливістю та шляхетністю заради економії, наприклад, при незаконному використанні комп'ютерних програм чи прослуховуванні завантажених з піратських сайтів композицій улюблених музикальних виконавців. У іншому випадку, наприклад, при допиті керівника вугільнодобувного підприємства, якого підозрюють у розкраданні бюджетних коштів переконання, звернення до почуттів гідності та справедливості, на нашу думку, не будуть ефективні, бо вчиненню такого злочину передувала значна стадія підготовки, яка передбачала легенду-виправдання перед трудовим колективом за «втрачені» гроші з фонду заробітної платні. І можливо, що прийоми НЛП у таких випадках є саме тим інноваційним інструментом, який підвищить ефективність роботи працівників правоохоронних органів.

Окрім цього, у ході соціологічного дослідження В.С. Позія, Д.О. Поштарука щодо застосування невербальних прийомів допиту як способу установлення комунікативного контакту між слідчим та підозрюваним (обвинуваченим) були отримані цікаві результати, які прямо стосуються нашої теми. Вказані дослідники наголошують, що успіх установлення контакту з допитуваним підозрюваним (обвинуваченим), а також подолання конфліктних ситуацій багато в чому залежать від спостережливості слідчого, що виражається в умінні помічати й уловлювати зовнішні прояви внутрішнього світу людей, у здатності розуміти їхні почуття, переживання, спонукання, мотиви й цілі, вгадувати «психологічний підтекст» кожної дії та вчинку, тобто здатності слідчого продумано й ефективно використовувати під час допиту невербальні прийоми в поєднанні з вербальними [2]. Вказана спостережливість необхідна для «підстроювання» – за теоретичними розробками НЛП одного з основних прийомів, що застосовується для встановити контакту з особою на яку планується здійснити психологічний вплив (у нашому випадку – допитуваного). Саме його, у переважній більшості випадків, і застосовують для встановлення психологічного контакту. Для цього слід:

дзеркально прийняти позу особи, перейняти її словарний запас (говорити однією мовою), дихати з однаковою глибиною та частотою, і таке інше. Тим самим, за інформацією з навчальних та наукових джерел [15; 16, с. 285-309; 17, с. 598-625; 18, с. 30-35; 19], уподібнення допитуваному може допомогти встановленню з ним психологічного контакту або спільного «комунікативного поля». Ефективність такого психологічного прийому, як «підстроєння», у літературі не описується. В.С. Позій і Д.О. Поштарук, з метою визначення ефективності та доцільності використання в практичній діяльності невербальних прийомів допиту для встановлення комунікативного контакту слідчого з підозрюваним (обвинуваченим), провели соціологічне дослідження серед ув'язнених Сімферопольської виправної колонії № 102, яке показало досить низьку, на їхню думку, ефективність зазначених прийомів. 7,8% респондентів відповіли, що помічали, коли слідчий намагався копіювати їхні пози, рухи, жести й т.д. Близько 70% вважають, що такі прийоми до них не застосовувалися, а 22,5% завагалися відповісти на це запитання. Пояснюється це тим, що, перебуваючи в напруженому стані, допитуваному складно помітити подібні дії слідчого при допиті. 21,3% респондентів висловилися, що такі дії слідчого дратували б їх і впливали негативно. 42,6 % відповіли, що на них подібні «підстроювання» ніяк би не вплинули. 4,2% респондентів вказали, що вказані невербальні прийоми можуть вплинути позитивно. Ті 7,8% респондентів, які помічали застосування слідчим прийомів «підстроювань», відзначають, що вони вплинули на них негативно, лише дратували. Ув'язнені відзначили, що такі дії слідчого сприймалися ними як «кривляння» і не більше того. Такий результат, на думку означених дослідників, може пояснюватися недотепним використанням вищеназваних прийомів слідчими[2].

Безперечно дослідження В.С. Позія і Д.О. Поштарука є актуальним та цікавим, але зауважимо, що окремі висновки потребують певного перегляду та доопрацювання. По-перше, фактично було проанкетовано лише 91 особу, що не дозволяє заявляти про відповідну репрезентативність результатів дослідження; по-друге, не усі слідчі володіють, а якщо і володіють, то не завжди застосовують прийоми НЛП. Можна припустити, що 7,8% респондентів помічали копіювання слідчим їхніх поз, рухів, жестів і т.д. саме тому, що «підстроювання» було непрофесійним, а інші 92,2% респондентів, можна припустити, не помітили, тому що слідчі нічого не застосовували або застосовували настільки вправно, що допитувані нічого не помітили. По-третє, Сімферопольська виправна колонія № 102 середнього рівня безпеки [20] спеціалізується на утриманні чоловіків, вперше засуджених до позбавлення волі за тяжкі та особливо тяжкі злочини; чоловіків, які раніше відбували покарання у виді позбавлення волі; чоловіків, засуджених за вчинення умисного злочину середньої тяжкості в період відбування покарання у виді позбавлення волі [21]. Специфічність контингенту вказаної колонії, який був своєрідною вибіркою, явно не відображає основні характеристики генеральної сукупності усіх засуджених у країні і не відтворює загальний об'єкт дослідження. Крім цього, такий прийом НЛП, як «підстроювання» може бути використаний під час проведення допитів свідків чи потерпілих, вже не кажучи про інші слідчі (розшукові) дії. Як проміжний підсумок зазначимо, що результати дослідження В.С. Позія і Д.О. Поштарука, при усій їх цікавості, не дозволяють сформулювати загальні об'єктивні висновки та судити про ступінь ефективності прийомів НЛП під час проведення допитів. Ураховуючи важливість вирішення вказаної проблеми для розвитку та прогресу криміналістичної тактики пропонуємо невідкладне проведення відповідних вишукувань у цьому напрямку.

Допит це певне спілкування, однією зі сторін якого є комунікація, яка, за В.О. Коноваловою, виявляється в процесі спілкування між слідчим та іншими учасниками в межах процесуальних дій, де методи, прийоми та засоби спілкування регламентовані кримінально-процесуальним законом і передбачені положеннями криміналістики. Комунікативна функція охоплює такі напрями: 1) встановлення психологічного контакту; 2) управління спілкуванням з боку слідчого; 3) здійснення психологічного впливу на допитуваного в процесі спілкування; 4) одержання слідчим необхідної інформації в процесі спілкування [22, с. 78]. Причому однією з яскравих особливостей такого спілкування є допустимість і правомірність засобів впливу у його перебігу. Для нас цікавим є здійснення психологічного впливу на допитуваного, а також його напрямки та межі, що напряму стосується питання моральності та етичності застосування прийомів НЛП, як інструментів такого психологічного впливу.

І.В. Басиста, з цього приводу обґрунтовано вважає, що у практичній діяльності слідчого психологічний вплив завжди буде межувати із забороненим психологічним насильством, а грань між ними буде практично не помітною [23, с. 264]. Інші вчені, серед яких О.Р. Ратінов та В.Ю. Шепітько, відрізняють психологічний вплив від психологічного насилля свободою вибору тієї чи іншої позиції та поведінки, де людина не обмежена чи не позбавлена можливості обирати для себе лінію поведінки [24, с. 197; 25, с. 262-264]. Вказані висловлення є зваженими та такими, що точно передають сутність

насилюства, у широкому розумінні, як обмеження права вибору, але слід зауважити, що розглядаючи співвідношення термінів «вплив» та «насилюство», нам вбачається, що насилюство є формою впливу, яка негативно сприймається суб'єктом і утискає його свободу вибору, змушує підстроюватися під наявні обмеження і таке інше. Тобто можна казати про психологічний вплив насильницького і ненасильницького характеру, що, на нашу думку, є термінологічно вірним і більш переконливим.

Крім цього, КПК України у статті 11 «Повага до людської гідності», як категорійного поняття моральної свідомості, встановлює певні межі через зобов'язання забезпечувати повагу до людської гідності, прав і свобод кожної особи, а також заборону піддавати особу катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує її гідність, поводженню чи покаранню, вдаватися до погроз застосування такого поводження, утримувати особу у принизливих умовах, примушувати до дій, що принижують її гідність [26]. Беручи до уваги погляди вказаних провідних вчених-криміналістів, законодавчі межі КПК України, а також теоретичний виклад основних прийомів та методів НЛП змодельюймо можливу ситуацію під час проведення допиту. Так, слідчий на початку допиту пропонує особі присісти та зручно влаштуватися. Сам виконує «підстроювання» (синхронізує дихання, приймає таку ж позу, користується термінологією допитуваного, копіює міміку та жестикуляцію), намагається «вести» та контролювати хід слідчої дії. Далі застосовуються різні техніки НЛП для отримання доказової інформації, серед яких спостереження за рухом очних яблук, введення допитуваного у змінений стан свідомості, «мовленнєве зв'язування», розповідь історій (метафор, цитат), «пастилки для свідомості» і таке інше. При чому якість використання таких стратегій комунікацій у більшій мірі залежить від умінь і навичок слідчого. Для досягнення найбільшої ефективності він повинен навчитися контролювати процес допиту у несвідомому стані. Тобто, бажано довести свої рухи до автоматизму, підстроюватися під допитуваного так, щоб не контролювати свої дії і не відволікатися на їх здійснення [27, с. 33].

Якщо вказані прийоми застосовувати гласно, тобто допитувані свідки чи потерпілі, які зобов'язані давати свідчення, офіційно попереджаються про можливість їх застосування, з метою відновлення чи деталізації спогадів, усунення невизначеності, то, на нашу думку, це можливо та доцільно. Якщо ж вказані прийоми застосовуються негласно відносно підозрюваного (обвинуваченого), то тут можливо углядіти певні порушення гарантованого права кожного на свободу думки та слова, відповідно до статті 34 Конституції України [28]. Також можуть бути порушена свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї, які закріплені у статті 18 КПК України [26]. У результаті застосування прийомів та методів НЛП, як особливого психологічного впливу, можуть виникнути наслідки у вигляді визнання своєї винуватості у вчиненні кримінального правопорушення або давання пояснень, показань, які можуть стати підставою для підозри, обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення. Вказане начебто не насилюство і не примушення, але елементи придушення свідомості особи або її волі присутні.

Отже, є певні підстави зробити проміжний висновок, що прийоми та навички НЛП є інструментом психологічного впливу, який можна використовувати під час розслідування кримінальних правопорушень у різних напрямках залежно від ситуації. Але відразу слід обмовитися щодо меж їх застосування: спостереження за рухами очних яблук допитуваного, його копіювання шляхом «підстроювання» це одне, а втручання у мислення, пам'ять, придушення свідомості особи або її волі, «навіювання» фальшивих спогадів, це зовсім інше. Останнє неможна визнати насилюством у чистому вигляді, бо допитувана особа може і не усвідомити, що на неї був здійснений психологічний вплив, через який її процесуальне становище або інших осіб погіршилося. Слідчого, який майстерно володіє прийомами та навичками НЛП (за умови їх ефективності), неможливо чи дуже важко контролювати, бо особливістю такої майстерності є неочевидність (латентність) її застосування. Тож, уявлення саме слідчого про загальні засади моралі та етики, у переважній більшості випадків, і будуть визначальними при застосуванні прийомів та навичок НЛП, їх напрямків, інтенсивності, форм, видів і, найголовніше меж.

Для уникнення можливих зловживань з боку допитуючих осіб можна визнати наведені прийоми та методи психологічного впливу, аморальними та сумнівними, які створюють умови для обману, введення в оману, небезпеки слідчих помилок та службових проступків. Але, на нашу думку, такі підходи є радикальними та помилковими, бо сформульований спектр принципів повинен стосуватися у рівному ступені не тільки конкретних прийомів НЛП, як засобу отримання інформації, а суб'єктів, що їх застосовують. Як будь-який інструмент у одних руках – користь та якість, а у інших – шкода та втрата, тож наміри та свідомість допитуючого має ключове, першочергове значення.

Неможна однозначно вказати що застосування прийомів та використання навичок НЛП відповідає чи не відповідає принципам допустимості та правомірності. Буквально, правомірність це

відповідність діяльності чи результатів такої діяльності повноважених осіб вимогам та дозволам, що містяться у нормах права, а також виключення будь-яких відхилень від їх приписів. Національний кримінальний процесуальний закон, можна сказати, надає певну свободу у напрямку застосування тактичних, психологічних прийомів, але з обмеженнями, які вказані у статті 7 «Загальні засади кримінального провадження» [26]. Проаналізувавши загальні засади кримінального провадження раніше ми виділили ті принципи, які можуть бути порушені під час застосування прийомів НЛП: повага до людської гідності; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї. Якщо цілями застосування досліджуваних прийомів є, наприклад: активізація спогадів, встановлення відповідної робочої атмосфери, роз'яснення тяжкості вчинення протиправного діяння, згідно з законодавством України, то вказане, на нашу думку, допустимо та правомірно. Але разом з цим, треба вказати на можливу надмірну інтенсивність, наполегливість, гласність (негласність) та межі їх застосування, що може негативно вплинути на питання їх допустимості та правомірності.

Також може бути предметом для обговорення необхідність законодавчого закріплення використання технік НЛП. Якщо вважати НЛП певною сукупністю допустимих прийомів психологічного впливу, що відповідають загальним засадам кримінального провадження, то законодавче закріплення вважається зайвим, бо жоден психологічний прийом не знайшов регламентації (регулювання) у чинному КПК України. Однак, вертаючись до різноманіття цілей використання прийомів НЛП у досудовому розслідуванні, серед яких можуть бути, наприклад, системне привнесення до пам'яті та свідомості підозрюваного хибних спогадів та думок, тоді НЛП потребує негайної законодавчої заборони.

Якщо визнати прийоми НЛП ефективними, етичними, допустимими та необхідними у арсеналі слідчих під час проведення досудового слідства, то природньо виникає питання економічної складової. Виходячи зусередненої чисельності слідчих підрозділів у областях економічно виправдано буде розглянути введення до штатного розкладу вказаних підрозділів однієї посади спеціаліста-практика НЛП з відповідною оплатою праці. Означений спеціаліст, за умови регулярності занять з відривом від виробництва, зміг би надати знання, уміння та навички особовому складу слідчих підрозділів області, з подальшим підтриманням їх на заявленому рівні. Враховуючи розмір бюджету Національної поліції України витрати на утримання вказаних спеціалістів, на нашу думку, є прийнятними, за умови, якщо технології НЛП будуть дійсно затребувані під час розслідування кримінальних правопорушень.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що: 1) ефективність використання прийомів НЛП поки що остаточно не встановлена і потребує наукового підтвердження, у рамках достовірних експериментальних підтверджень заявлених можливостей; 2) за умови встановлення такої ефективності комунікативної технології зі створення глибоких і довірливих відносин майже з будь-якою особою, вважаємо за доцільне, у криміналістичній тактиці визначити межі та випадки її застосування під час проведення допитів при розслідуванні кримінальних правопорушень; 3) у зв'язку з висвітленою темою, актуалізується такий напрямок наукових досліджень, як встановлення можливості використання прийомів НЛП під час проведення інших слідчих (розшукових) дій, серед яких обшук, огляд, пред'явлення для впізнання, контроль за вчиненням злочину; 4) при обговоренні прийомів НЛП, на нашу думку, доцільно ширше використовувати термін «психологічний вплив», який може бути у залежності від процедури та результатів дії на свободу вибору: насильницьким і на ненасильницьким; 5) вважаємо, що ті прийоми НЛП, які є ненасильницькими, гласними та застосовуються з дозволу допитуваних, можуть бути використані під час проведення допитів, наприклад, з метою відновлення чи деталізації спогадів, з обов'язковим дотриманням статті 34 Конституції України та статей 7-29 КПК України; 6) враховуючи те, що уявлення слідчого про загальні засади моралі та етики, певною мірою, будуть визначальними у застосуванні прийомів НЛП (напрямок, інтенсивності, форм, видів і меж) пропонується у програмі підготовки вказаних правоохоронців передбачити більше часу для укорінення властивостей особистості; 7) на сучасному етапі розвитку національного кримінального процесу, криміналістики та юридичної психології регламентація застосування прийомів НЛП буде передчасною до точного встановлення їх потенціалу; 8) при підтвердженні ефективності технологій НЛП і затребуваності їх під час розслідування кримінальних правопорушень можливо розглянути внесення змін до штатного розкладу слідчих підрозділів у областях щодо введення посади спеціаліста-практика НЛП з відповідною оплатою праці.

References:

1. Gross, G. (1908) Rukovodstvo dlya sudebnyih sledovateley kak sistema kriminalistiki [A guide for court investigators as the system of criminalistics]. Novoe izd., perepech. s izd. M.: LeksEst, 2002, 1088 p. (In Russian).
2. Pozly, V.S., Poshtaruk, D.O. (2010) Zastosuvannya neverbalnih priyomiv dopitu yak sposib ustanovlennya komunikativnogo kontaktu mlzh slidchim ta pldozryuvanim (obvinuvachenim) (za rezultatami sotsiologichnogo doslidzhennya) [The use of nonverbal techniques of interrogation as a means to establish communicative contact between investigator and suspect (accused) (by results of sociological research)]. Krimskiy yuridichniy visnik [Crimean legal gazette], 2010, No. 1 (8), Part II. (In Ukrainian).
3. Neyrolingvistichne programuvannya [Neuro-linguistic programming]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Нейролінгвістичне_програмування (accessed 09.08.2016). (In Ukrainian).
4. Neyrolingvisticheskoe programmirovaniye [Neuro-linguistic programming]. Available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Нейролингвистическое_программирование (accessed 09.08.2016). (In Russian).
5. Danilenko, V.P. Chto takoe involyutsiya? [What is involution?] Available at: http://www.znauka.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=607&Itemid=29 (accessed 09.08.2016). (In Russian).
6. Danilenko, V.P. Involutsiya v nauke: psichologicheskie kvazinauki [Involution in science: psychological casinouk] Available at: <http://old.islu.ru/danilenko/articles/psikhkvazi.htm> (accessed 09.08.2016). (In Russian).
7. Berulava, G.A. (2003) Metodologicheskie osnovyi deyatel'nosti prakticheskogo psichologa: Ucheb. pos. [Methodological bases of activity of the practical psychologist] M.: Vysshaya shkola, 2003, 64 p. (In Russian).
8. Witkowski, T. (2011) Thirty-Five Years of Research on Neuro-Linguistic Programming. NLP Research Data Base. State of the Art or Pseudoscientific Decoration? // Polish Psychological Bulletin, 2011, T. 41, № 2, 58-66 p.
9. Norcross, J.C., Koocher, G.P., Fala, N.C., Wexler, H.K. (2010) What does not work? Expert consensus on discredited treatments in the addictions // Journal of Addiction Medicine, 2010, T. 4, № 3, 174-180 p.
10. Glasner-Edwards, S., Rawson, R. (2010) Evidence-based practices in addiction treatment: Review and recommendations for public policy // Health Policy, 2010, T. 97, № 2, 93—104 p.
11. Gliuko, V.M., Dudnikov, A.L., Zhuravel, V.A. (2001) Kriminalistika [Criminalistics] under the editorship of V. Y. Shepitko. K.: Publishing house "In Yure", 2001, 682 p. (In Ukrainian)
12. Bob G., Bodenhamer L., Maykl Holl (2003) NLP-praktik: polnyi sertifikatsonnyi kurs. Uchebnik magii NLP [NLP practitioner: full certification course. Tutorial magic of NLP] per. from english. S. Komarova— SPb : «prym-EVROZNAK», 2003, 272 p.
13. Lyubimov, A. Model NLP : metamodel [The NLP model : meta-model] // Trenirovnyi tsentr Aleksandra Lyubimova [Training center Alexander Lubimov] Available at: <http://trenings.ru/entsiklopediya-nlp/modeli/463-model-nlp-meta-model.html> (accessed 09.08.2016). (In Russian).
14. Bernaz, V.D. Salteviskiy, M.V. (2009) Kriminalistika : navch. pos. [Criminalistics], Odessa : OHOUD, 2009, 460 p. (In Ukrainian)
15. Konovalova, V.E. (1999) Dopros: taktika i psichologiya [Interrogation: tactics and psychology]. — H. : Konsum, 1999. — 157 p. (In Russian)
16. Gerasimov I.F. (2000) Kriminalistika : ucheb. dlya vuzov. [Criminalistics : proc. for universities] Under the editorship of I. F. Gerasimov, L. J. Drapkina. — 2nd ed. Rev. and extra — M.: Higher. wk., 2000. (In Russian)
17. Averyanova, T.V., Belkin, R.S., Koruhov, Yu.G., Rossinskaya, E.R. (1999) Kriminalistika : ucheb. dlya vuzov [Criminalistics : proc. for universities] Under the editorship of Professor Belkin R. S. — M. : Publishing house NORMA-INFRA-M, 1999. 990 p. (In Russian)
18. Saraeva, V.E., Shteynbah, H.E. (1997) Psichologicheskoe obschenie: priemy vedeniya besedy i tehniki prisoedineniya [Psychological communication: techniques of conversation and technology attachment] // Sb. Psichologicheskie issledovaniya [Proc. Psychological research.] Vol. 1. SPb., 1997. pp. 30-35 (In Russian)
19. Piz, A. (2007) Yazyk telodvizheniy. Kak chitat myisli okruzhayushih po ih zhestam [Body language. How to read others thoughts by their gestures] Moscow : Eksmo, 2007, 267 p. (In Russian)

20. Simferopolska vipravna koloniya 102 [The Simferopol corrective colony № 102] Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сімферопольська_виправна_колонія_№_102 (accessed 09.08.2016). (In Ukrainian).

21. Kriminalno-vikonavchiy kodeks Ukrayini vid 11.07.2003 1129-IV [Criminal Executive code of Ukraine dated 11.07.2003 № 1129-IV] Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1129-15> (accessed 09.08.2016). (In Ukrainian).

22. Konovalova, V.O., Shepitko, V.Yu. (2008) Yuridichna psihologiya: pdruchnik [Legal psychology: textbook]. 2nd ed. rev. H.: Right, 2008, 240 p. (In Ukrainian).

23. Basista, I.V. (2012) Okremi aspekty dopustimosti psihologichnogo vplivu ta riziku pri priynyatti protsesualnih rishen slidchim [Some aspects of the admissibility of the psychological impact and risk when making procedural decisions of the investigator] Pravo I suspilstvo. [Law and society]. 2012, No 1, pp. 262-268. (In Ukrainian).

24. Shepitko V.Yu. (2009) Problemi zastosuvannya psihologichnogo vplivu na dosudovomu slidstvli (v konteksti dotrimannya prav lyudini) [Problems of the application of the psychological impact of the preliminary investigation (in the context of human rights)] Visnik akademiyi pravovih nauk Ukrayini. [Bulletin of the Academy of legal sciences of Ukraine] 2009. No 1 (56). pp.195-200 (In Ukrainian).

25. Ratinov, A.R. (1967) Sudebnaya psihologiya dlya sledovateley [Forensic psychology for investigators] M., 1967, 290 p. (In Russian)

26. Krimlnalnyi protsesualnyi kodeks UkraYini vId 13.04.2012 # 4651-VI [Criminal procedure code of Ukraine of 13.04.2012 № 4651-VI] Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (accessed 09.08.2016). (In Ukrainian).

27. Lyubimov A.Yu. (2003) Masterstvo kommunikatsii [Skills communication] SPb.: Peter, 2003, 224 p. (In Russian)

28. Konstitutsiya Ukrainy vid 28 cherv. 1996. No. 254k/96-BP [Constitution of Ukraine, 28 June, 1996, No. 254k/96-BP]. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (accessed 09.08.2016). (In Ukrainian)

Перспективы применения приёмов нейролингвистического программирования в ходе допроса при расследовании уголовных правонарушений

Камышанский Алексей Юрьевич, e-mail: AlexKamyshan@yandex.ua

Главное управление Национальной полиции в Днепропетровской области, Украина

Горбанёв Игорь Николаевич, e-mail: gor-i-gor@ukr.net

Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

Аннотация: В предлагаемой статье рассматриваются перспективы применения приёмов нейролингвистического программирования в ходе допроса при расследовании уголовных правонарушений, с учётом особенностей человеческой памяти. Оценивается потенциал нейролингвистического программирования в следственной работе. Анализируются исследования и публикации, посвященные приёмам и методам нейролингвистического программирования при проведении следственных (розыскных) действий. Рассматривается использование техник НЛП при проведении допроса в бесконфликтной и конфликтной ситуациях, в частности, при установлении психологического контакта с допрашиваемым. Сформулированы положения, касательно допустимости, правомерности, нравственности, этичности, направления и границ психологического воздействия на допрашиваемого. Указано, что представление следователя об общих принципах морали и этики, в подавляющем большинстве случаев, и будут определяющими при применении приёмов и навыков НЛП, их направлений, интенсивности, форм, видов и, самое главное, границ. Обсуждается вопрос о необходимости законодательного закрепления использования техник НЛП, а также возможных изменениях в штатном расписании следственных подразделений, связанных с введением должности специалиста-практика НЛП.

Ключевые слова: нейролингвистическое программирование, НЛП, допрос, следственное (розыскное) действие, расследование уголовных правонарушений.

Classification of Insurance Owners of Vehicles in Ukraine

Karina K. Karpenko

Graduate student of administrative law and administrative procedure

Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine

e-mail: karina.konstantinovna@inbox.ru

Abstract: The article deals with the classification criteria insurance of civil liability of vehicles. According to the rules of logic, the classification criteria need to find a material (base) distribution of objects into groups. Such criteria may be quantitative or qualitative trait common for objects to be distributed. It should thus provide for facilities subject to classification, this is a sign of that would have a species difference - quantitative or qualitative. This feature (property) must be salient, to ensure stability in general and the classification of each link in the overall distribution of the set of objects.

In domestic scientific literature for the types of insurance of owners of vehicles divided into: insurance of civil liability of vehicle owners, insurance of civil liability of vehicle owners to travel abroad "Green Card" insurance, car insurance, cargo insurance and accident insurance accidents on transport.

Interaction between different branches of insurance and a variety of types of vehicles and cargo as objects of insurance requires classification of insurance of civil liability (ground) vehicles. This classification is important in understanding the internal structure, the achievements of methodological approaches to the assessment of insurance, as well as theoretical studies. The basis of classification of insurance are differences in insurers and their areas of operation, facilities insurance, categories of policyholders, insured amount of liability form of insurance.

Keywords: classification, insurance, vehicle, insurance risk, insurance payment, insurance premium, insurance interest, injured, road traffic accident.

На початку 90-х рр. XX ст. в Україні почала зароджуватись ринкова економіка, що призвело до самостійного вирішування питань організації страхової діяльності. В цей період починає набирати розвитку страхування відповідальності, зокрема, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Без наявності полісу обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, як і без наявності посвідчення водія та технічного паспорта, рух по дорозі забороняється. З виникненням необхідності у запровадженні даного виду страхування постають проблеми, які вимагають вирішення.

Проблеми страхування в Україні, зокрема автомобільного транспорту, досліджували різні вчені, зокрема Базилевич В.Д., Безугла В.О., Бондар О.В., Борисова В.А., Головка А.Т., Заєць О.М., Лібіх К.О. тощо. В їх роботах розкриті теоретичні та практичні питання страхування та страхового ринку в Україні, зокрема проблеми страхування автомобільного транспорту, сформульовані базові положення щодо вирішення найважливіших проблем страхування. Водночас зміни в фінансовій системі країни, зростання автомобільного транспорту, об'єктивні соціально-економічні процеси в країні вимагають подальших досліджень видів страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

У науці та практиці нерідко вживають терміни «класифікація» (від лат. «classis» – розряд, «facere» – роблю) та групування як рівнозначні або тотожні. Водночас з логічної точки зору ці категорії не одне й те саме. На думку В.І. Веденіна, поняття «клас» характеризується знанням ознак об'єктів дослідження. Натомість групи об'єктів існують реально незалежно від свідомості людини, а класи об'єктів не можуть існувати поза свідомістю, поза встановлених фактів та досягнутих знань. Саме усвідомлення спільності ознак є необхідною передумовою побудови наукової класифікації, яка виконує не лише пізнавальну, але й прогностичну функції науки [1, с. 78].

Класифікація – категорія логічна. Її визначають як логічну операцію, що полягає в розподілі деякої множини об'єктів або явищ на класи, види чи групи, при якому кожний об'єкт за певними ознаками належить до відповідної рубрики, що може називатися «родом», «класом», «видом», «розподілом» та ін. [2, с. 214-215].

Згідно з правилами логіки, для класифікації потрібно знайти суттєвий критерій (основу) розподілу об'єктів на групи. Таким критерієм може бути кількісна або якісна ознака, загальна для об'єктів, що підлягають розподілу. Необхідно при цьому виділити для об'єктів, що підлягають класифікації, саме таку їх ознаку, яка б мала видову відмінність – кількісну чи якісну. Ця ознака (властивість) повинна бути найсуттєвішою, забезпечувати стійкість класифікації загалом і кожної її ланки в загальній системі розподілу множини об'єктів [3, с. 57].

Загальні правила розподілу понять полягають у такому: один і той самий розподіл слід

здійснювати на тій самій підставі (ознака чи група ознак); як підставу для розподілу слід обирати не будь-яку випадкову ознаку, а істотну ознаку, що виражає якісний бік поняття, що розподіляється; члени розподілу мають виключати один одного, тобто кожний окремий предмет має перебувати в одній групі та не більше ніж в одній (приміром, розподіл суб'єктів права на фізичних та юридичних осіб); сума предметів у всіх одержаних при розподілі різновидах має дорівнювати сумі предметів розподіленого поняття, тобто сума видів має вичерпувати увесь обсяг поняття; члени розподілу стосовно загального поняття мають бути найближчими видами, а відносно одне одного – супідрядними поняттями [4, с. 53].

Тісна взаємодія між собою різних галузей страхування, а також різноманітність типів транспортних засобів та вантажів, як об'єктів страхування передбачають необхідність класифікації страхування цивільно-правової відповідальності власників (наземних) транспортних засобів. Така класифікація має важливе значення у розумінні внутрішньої структури, у напрацюванні методичних підходів до оцінки страхової діяльності, а також у теоретичних дослідженнях. В основі класифікації страхування лежать відмінності в страховиках і сферах їх функціонування, об'єктах страхування, категоріях страхувальників, обсязі страхової відповідальності, формі проведення страхування.

Фурман В. М. виявив цілий ряд класифікаційних ознак, а саме: галузь; статус страховика; об'єкти страхування; обов'язковість; організація; групи страхувальників; первинність; періодичність; спрямованість; страхове забезпечення; форма проведення; відкритість; формування страхових резервів і управління ними; техніка обґрунтування страхових тарифів; коло страхувальників; види страхових виплат; визначення страхових сум; статті балансу; тривалість; характер страхових ризиків; вартість інтересу; характер внесків; характер виплат; традиційність; кратність; реальність. [5, С. 56]

Детальніше розглянемо класифікацію саме страхування власників наземних транспортних засобів. У вітчизняній і зарубіжній практиці підходи до класифікації страхування власників наземних транспортних засобів мають значні відмінності.

У вітчизняній науковій літературі за видами страхування власників наземних транспортних засобів поділяється на: страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів для виїзду за кордон «Зелена картка», страхування автомобіля КАСКО, страхування вантажів та страхування від нещасних випадків на транспорті. При цьому на страхування можуть бути прийняті такі категорії ризику:

- ушкодження, знищення та/або викрадення транспортного засобу, при цьому окремо може бути прийняте на страхування додаткове устаткування;

- ризик нещасного випадку в результаті дорожньо-транспортної пригоди, який призвів до заподіяння шкоди здоров'ю та життю потерпілого;

- ризики настання відповідальності стосовно третіх осіб.

Така система класифікації видів страхування в зарубіжній практиці називається системою ризиків, що не перетинаються. В даному випадку у страхувальника немає можливості в одному договорі страхування отримати комплексний захист від усіх ризиків [6].

В економічно розвинутих країнах використовують іншу систему класифікації страхових послуг, так звану систему зростаючих ризиків. Така система передбачає збільшення відповідальності страховика при переході від одного до іншого виду страхування. При цьому страхова послуга з найбільшою кількістю ризиків включає в себе відповідальність страховика за послуги попереднього виду. Така класифікація видів автотранспортного страхування з наростаючим страховим покриттям має наступну структуру [7]:

- страхування відповідальності автовласника перед третіми особами;

- страхування автовласника на випадок пожежі, завдання матеріальної шкоди та крадіжки;

- повне покриття ризиків автовласника.

Окрім класифікації страхування власників наземних транспортних засобів за видами, існує класифікація за іншими ознаками.

За формою організації (юридичним статусом) страховика виділяють страхування державне, комерційне і взаємне. Така класифікація використовується переважно з метою забезпечення державного регулювання страхової діяльності, а саме видача ліцензій, ведення державного реєстру страхових компаній тощо, контролю за страховиками, аналізу розвитку страхового ринку в інституційному і територіальному аспекті [8].

За статусом страхувальника передбачено поділ страхування залежно від того, чиї інтереси обслуговує страховик, а саме юридичних чи фізичних осіб.

За формами проведення страхування власників наземних транспортних засобів поділяється на обов'язкове і добровільне [9].

Не менш важливим для дослідження страхової діяльності є аналіз форм та видів страхування, через які розкриваються правові підстави, умови та юридичні факти, що провокують виникнення, зміну та/або припинення страхових правовідносин.

Страхування здійснюється у двох формах: добровільній та обов'язковій. У першому випадку між страховиком і страхувальником укладається договір про добровільне страхування, в якому проговорюються умови взаємовідносин. Варто зауважити, що добровільне страхування не лише не отримало належного розвитку (поширення), але й продовжується тенденція до його скорочення.

Що стосується обов'язкового страхування, то воно здійснюється як за рахунок коштів бюджету, так і за рахунок самих страхувальників. Обов'язковому страхуванню підлягає належне фізичним особам майно, зокрема, автомобільний транспорт на випадок їх пошкодження або заподіяння шкоди потерпілим в результаті порушення правил дорожнього руху та ін.

Окрім майнового здійснюється також обов'язкове особисте страхування: страхуються пасажирів повітряного, залізничного, морського та автомобільного транспорту. Організація такого страхування полягає в укладанні договору між відповідними транспортними організаціями і страховиками.

Відповідно до ст. 6 Закону України «Про страхування», в Україні здійснюються такі види обов'язкового страхування:

- медичне страхування.
- особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків;
- особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд);
- страхування спортсменів вищих категорій;
- страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини;
- особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;
- авіаційне страхування цивільної авіації;
- страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
- страхування засобів водного транспорту;
- страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності;
- страхування працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади;
- страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою;
- страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора та ліквідатора фінансової установи;
- страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок захворювання на інфекційні хвороби, пов'язаного з виконанням ними професійних обов'язків в умовах підвищеного ризику зараження збудниками інфекційних хвороб;
- страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів;
- страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам;
- страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї;
- страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну;
- страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії

від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб;

– страхування будівельно-монтажних робіт забудовником відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»;

– страхування майна, переданого у концесію та ін. [9]

Для здійснення обов'язкового страхування Кабінет Міністрів України встановлює порядок та правила його проведення, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових сум та максимальні розміри страхових тарифів або методичку актуарних розрахунків.

Що стосується добровільного страхування, то це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови і порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог Закону України «Про страхування». Конкретні умови страхування визначаються при укладенні договору страхування відповідно до законодавства. Добровільне страхування у конкретного страховика не може бути обов'язковою передумовою при реалізації інших правовідносин. Види добровільного страхування, на які видається ліцензія, визначаються згідно з прийнятими страховиком правилами (умовами) страхування, зареєстрованими Уповноваженим органом.

Зважаючи на це, видами добровільного страхування можуть бути:

- страхування життя;
- страхування від нещасних випадків;
- медичне страхування (безперервне страхування здоров'я);
- страхування здоров'я на випадок хвороби;
- страхування залізничного транспорту;
- страхування наземного транспорту (крім залізничного);
- страхування повітряного транспорту;
- страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту);
 - страхування вантажів та багажу (вантажобагажу);
 - страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
 - страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
 - страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту);
 - страхування інвестицій;
 - страхування фінансових ризиків;
 - страхування судових витрат;
 - страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій;
 - страхування медичних витрат та ін. [9]

Існує й інша класифікація страхування, в основі якої знаходиться об'єкт страхування, яким можуть бути майнові інтереси, що не суперечать законодавству України:

- особисте страхування, що включає в себе страхування майнових інтересів пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи;
- майнове страхування, що включає в себе страхування майнових інтересів пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням майном;
- страхування відповідальності, що включає в себе страхування майнових інтересів пов'язаних з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі.

Таким чином, страхування власників наземних транспортних засобів можна визначити як різновид страхових правовідносин щодо створення фонду для забезпечення потреб страхувальника та третіх осіб, яким заподіяно шкоду внаслідок експлуатації або іншого використання джерела підвищеної небезпеки у вигляді автотранспортного засобу, а також щодо відшкодування цієї шкоди.

Наведене визначення дозволяє виокремити низку ознак, властивих страхування власників наземних транспортних засобів, зокрема:

- сплата страховиком страховальнику грошової суми при настанні страхової події;
- випадковість настання страхової події;
- платність послуг щодо надання страхового захисту;
- наявність майнового інтересу в учасників правовідносин;
- наявність спеціального страхового фонду за рахунок коштів, з якого забезпечується захист.

Класифікація страхування власників наземних транспортних засобів відбувається за двома критеріями:

1) залежно від об'єкта страхування:

– майнове страхування (об'єктом страхування є транспортний засіб та встановлене на ньому додаткове обладнання);

– особисте страхування (об'єктом страхування є життя та здоров'я водія і пасажирів транспортного засобу від нещасного випадку внаслідок ДТП, які перебували в момент настання страхового випадку в застрахованому транспортному засобі);

– страхування цивільної відповідальності власників автотransпортних засобів;

2) залежно від форми страхування:

– добровільне страхування;

– обов'язкове страхування.

Зазначений сегмент, порівняно з іншими видами страхування, характеризується найбільшою динамікою, що визначає кілька чинників: по-перше, останніми роками суттєво збільшилася кількість транспортних засобів у вітчизняному автопарку; по-друге, позначається запровадження на законодавчому рівні обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Становлення страхування відповідальності автовласників в Україні доводить необхідність створення ефективних методів державного регулювання страхового ринку, удосконалення його нормативно-правового забезпечення в напрямі підвищення вимог до капіталізації та платоспроможності страховиків, запровадження стандартів корпоративного управління та недопущення демпінгу, монополізації та страхового шахрайства.

Для успішного розвитку страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні необхідно: виробити єдині стандарти його проведення, активізувати роботи щодо залучення нових страховальників, використовуючи нові сучасні канали збуту; переглянути підходи до врегулювання збитків для усунення негативного ставлення до страхування реальних і потенційних страховальників; стимулювати розвиток добровільного страхування відповідальності власників наземних транспортних засобів.

References:

1. Vedenin V.I. (1974) *Nekotorye voprosy klassifikacii, gruppировки i ustanovlenija gruppovoj prinaldlezhnosti v teorii i praktike sovetskoj kriminalistiki* [Some issues of classification, grouping and establishing group affiliation in the theory and practice of Soviet criminalistics]. *Voprosy bor'by s prestupnost'ju* [Issues of combating crime]. Moscow, 1974, № 21, C. 78-80. (In Russian)
2. Kondakov N.I. (1971) *Logicheskij slovar'-spravochnik* [The logical dictionary-reference]. Moscow, 1971, 720 c. (In Russian)
3. Chupahin N.Y. (1967) *Ponjatie i metody nauchnoj klassifikacii obektov issledovanija* [The concept and methods of scientific classification of research objects]. *Voprosy dialektiki i logiki* [Questions of dialectics and logic]. Leningrad, 1967, C. 57-60. (In Russian)
4. Strogovich M.S. (1948) *Logika* [Logics]. Moscow, 1948, 264 c. (In Russian)
5. Furman V.M. (2005) *Strakhuvannia: teoretychni zasady ta stratehiia rozvytku: monohrafiia* [Insurance: theoretical principles and strategy development: monograph]. Kiev, *Kyivskyi natsionalnyi ekonomichnyi universytet* [Kyiv National Economic University], 2005, 296 c. (In Ukrainian)
6. Kozlov A.V. (2010) *Sistemy klassifikacii vidov avtostrahovanija* [Classification systems of auto insurance types]. *Zhurnal nauchnyh publikacij aspirantov i doktorantov* [Journal of Scientific Publications of Post-Graduate Students and Doctoral Students]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://jurnal.org/articles/2010/ekon55.html>. (In Russian)
7. Bland D. (1998) *Strahovanie: principy i praktika* [Insurance: principles and practice]. Moscow, *Finansy i statistika* [Finance and Statistics], 1998, 416 c. (In Russian)

8. Osadets S.S. (2002) *Strakhuvannia: Pidruchnyk* [Insurance: Tutorial]. Kiev, *Kyivskiy natsionalnyi ekonomichnyi universytet* [Kyiv National Economic University], 2002, 599 c. (In Ukrainian)

9. *Zakon Ukrainy «Pro strakhuvannia»* [The Law of Ukraine "On insurance"] vid 04.10.2001 № 2745-III (2745-14). *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (In Ukrainian)

Классификация видов страхования владельцев наземных транспортных средств в Украине

Карпенко Карина Константиновна, e-mail: karina.konstantinovna@inbox.ru,
Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы критериев классификации видов страхования гражданско-правовой ответственности наземных транспортных средств. Согласно правилам логики, для классификации нужно найти существенный критерий (основу) распределения объектов на группы. Таким критерием может быть количественная или качественная признак, общая для объектов, подлежащих распределению. Необходимо при этом выделить для объектов, подлежащих классификации, именно такое их признак, которая должна была видовое отличие - количественную или качественную. Этот признак (свойство) должна быть существенной, обеспечивать устойчивость классификации в целом и каждого ее звена в общей системе распределения множества объектов.

В отечественной научной литературе по видам страхования владельцев транспортных средств делится на: страхование гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств, страхование гражданско-правовой ответственности владельцев транспортных средств для выезда за границу «Зеленая карта», страхование автомобиля КАСКО, страхование грузов и страхование от несчастных случаев на транспорте.

Взаимодействие между собой различных отраслей страхования, а также разнообразие типов транспортных средств и грузов, как объектов страхования предусматривают необходимость классификации страхования гражданско-правовой ответственности владельцев (наземных) транспортных средств. Такая классификация имеет важное значение в понимании внутренней структуры, в выработке методических подходов к оценке страховой деятельности, а также в теоретических исследованиях. В основе классификации страхования лежат различия в страховщиках и сферах их функционирования, объектах страхования, категориях страхователей, объеме страховой ответственности, форме проведения страхования.

Ключевые слова: классификация, страхование, транспортное средство, страховой риск, страховая выплата, страховая премия, страховой интерес, потерпевший, дорожно-транспортное происшествие.

Automatic accounting of misdemeanors as a condition of law ensuring in the activity of the National Police of Ukraine

I.P. Katerynychuk

Rector of Odessa State University of Internal Affairs, Ukraine

General of Police, Doctor of Law, Associate Professor

e-mail: ivan.katerynychuk1961@gmail.com

Abstract: This article analyzes the nature and characteristics of automatic accounting of misdemeanors as a condition of law ensuring in the activity of the National Police of Ukraine.

Particular attention is paid to identifying of existing problems in the administrative- legal mechanism of automatic accounting of misdemeanors as a condition of law ensuring in the activity of the National Police of Ukraine and it is suggested some solutions. It's determined that automatic accounting is designed to test a person who committed the offense for the (lack of) data of re-committing an equable violation during the year for which he/she was engaged to justice, analysis of the use of administrative legislation by the police and the formation of statistical reporting.

It is emphasized that proper information support of misdemeanors would increase efficiency and ensuring of the activity's legality of the National Police of Ukraine, improvement of its work on preventing and combating misdemeanors.

Keywords: automatic accounting, misdemeanors, bodies of the National Police of Ukraine, integrated information-search system, information support.

Сучасний період цивілізаційного розвитку характеризується підвищенням ролі інформаційних технологій у життєдіяльності держави та суспільства. Сьогодні удосконалення технології інформаційного забезпечення стало пріоритетним напрямом оптимізації управлінських процесів, зокрема і в правоохоронній сфері. Інформаційне забезпечення правоохоронних органів можна визначити як процес збирання, отримання, обробки, поширення, аналізу та використання інформаційних ресурсів, необхідних для виконання визначених законом завдань та функцій цих органів.

На сьогодні багато аспектів проблематики, пов'язаної з інформаційним забезпеченням правоохоронних органів, досліджені ще недостатньо. Серед наукових праць, які заклали фундаментальні теоретико-методологічні засади інформаційного забезпечення у сфері правоохоронної діяльності, необхідно назвати роботи І.В. Арістової, К.І. Белякова, В.М. Брижка, В.Д. Гавловського, Р.А. Калюжного, В.А. Кормича, Є.Б. Кубка, В.А. Ліпкана, В.С. Цимбалюка, М.Я. Швеця та інших. Останнім часом проблематика інформаційного забезпечення правоохоронних органів привертала увагу таких вчених, як О.А. Баранов, О.В. Кохановська, В.Я. Мацюк, А.М. Новицький, О.В. Олійник, Д.Я. Семир'янов, О.В. Сировой, Д.В. Сулацький, та деяких інших науковців, однак багато питань у цій сфері досі чекають на своє наукове осмислення та вирішення. Вказане обумовлює актуальність окреслення проблем сучасного етапу розвитку інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. Однією з них є забезпечення ефективного обліку адміністративних правопорушень в органах Національної поліції України, адже саме адміністративні правопорушення складають найбільш пласт правопорушень, з якими стикаються в своїй професійній діяльності поліцейські.

Отже, метою даної статті є аналіз організаційно-правового забезпечення обліку адміністративних правопорушень в органах Національної поліції України, виявлення наявних проблем в його здійсненні та визначення напрямів їх вирішення.

Відповідно до п.2 ч.1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція відповідно до покладених на неї завдань виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення[1]. Крім того, згідно з п.п.40 п.4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877, Національна поліція відповідно до покладених на неї завдань у межах інформаційно-аналітичної діяльності формує бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, користується базами (банкami) даних МВС та інших державних органів, здійснює інформаційно-пошукову та інформаційно-аналітичну роботу, а також оброблення персональних даних у межах повноважень, передбачених законом [2].

Враховуючи вищезазначене, а також з метою організації обліку адміністративних правопорушень в електронному вигляді та приведення нормативно-правових актів у відповідність до законодавства, яке регулює діяльність Національної поліції України, Міністерством внутрішніх справ

України видано наказ від 04.07.16 р. № 595 «Про затвердження Інструкції з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень» [3], у зв'язку з чим втратив чинність наказ Міністерства внутрішніх справ України від 07.11.2012 року №1017 «Про затвердження Інструкції з обліку адміністративних правопорушень». Нову Інструкцію з автоматизованого обліку адміністративних правопорушень розроблено відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про Національну поліцію», «Про державну службу» та постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію».

Діюча Інструкція встановлює порядок ведення в центральному органі управління поліції, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органах поліції автоматизованого обліку виявлених адміністративних правопорушень. Автоматизований облік призначений для перевірки особи, яка вчинила правопорушення, на наявність (відсутність) даних про повторне протягом року вчинення однорідного порушення, за яке вона притягувалась до відповідальності, аналізу стану застосування адміністративного законодавства органами поліції та формування статистичної звітності. Слід звернути увагу на те, що попередня Інструкція передбачала щомісячне звітування про адміністративну діяльність до управлінь (відділів) інформаційно-аналітичного забезпечення ГУМВС, УМВС, в той час як нова Інструкція не передбачає цього, та й взагалі не містить інформації про звітування.

Позитивним нововведенням Інструкції в порівнянні з попередньою можна вважати усунення зайвого документообігу. Так, попередня Інструкція передбачала необхідність заповнення працівником, який склав протокол про адміністративне правопорушення, картки форми 1-АПР, яка надавалась уповноваженій особі для подальшого приведення її в електронний вигляд. Діюча Інструкція передбачає, що автоматизований облік адміністративних правопорушень здійснюється в інтегрованій інформаційно-пошуковій системі безпосередньо на підставі протоколів (постанов), складених (винесених) уповноваженими на те посадовими особами Національної поліції [3]. Слід підкреслити, що виносити постанови у справах про адміністративні правопорушення уповноважені не лише працівники органів Національної поліції, а й члени адміністративних комісій, судді тощо. Тому доцільно внести зміни до Інструкції щодо розширення підстав автоматизованого обліку адміністративних правопорушень в інтегрованій інформаційно-пошуковій системі.

Інтегрована інформаційно-пошукова система органів внутрішніх справ України (далі – ІПС) – це сукупність організаційно-розпорядчих заходів, програмно-технічних та інформаційно-телекомунікаційних засобів, що забезпечують формування та ведення довідково-інформаційних, оперативно-розшукових обліків, авторизований доступ до інформаційних ресурсів ІПС. ІПС функціонує з метою створення й об'єднання існуючих в органах та підрозділах внутрішніх справ України інформаційних ресурсів в єдиний інформаційно-аналітичний комплекс із використанням сучасних інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання для підтримки оперативно-службової діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ, суттєвого зміцнення їх спроможності протидії та профілактики злочинності. Структурна побудова інформаційних підсистем ОВС України поєднує принципи територіально розподіленої та централізованої топології і організована у вигляді ієрархічної моделі з трьох рівнів. Належність інформаційної підсистеми до певного рівня визначається принципами територіальності, специфіки використання та обсягом інформації, яка обробляється. Отже, ІПС побудована за трирівневою ієрархічною структурою, що відповідає організаційній побудові МВС: перший рівень – центральний вузол (банк даних) ІПС – розташовано в спеціально виділених службових приміщеннях Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення МВС; другий рівень – регіональні (обласні) вузли (банки даних) ІПС – розташовано в спеціально виділених службових приміщеннях управлінь (відділів) інформаційно-аналітичного забезпечення ГУМВС, УМВС; третій рівень – територіальний вузол ІПС – розміщений і функціонує безпосередньо в районних, міських, лінійних управліннях (відділах) ГУМВС, УМВС. На територіальному рівні експлуатація ІПС забезпечується відділами (секторами) інформаційно-аналітичного забезпечення цих підрозділів [4].

Слід звернути увагу на те, що й досі понятійно-категоріальний апарат Положення про інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України не приведено у відповідність до Закону України «Про Національну поліцію», що може призвести до зниження ефективності інформаційного забезпечення органів Національної поліції, отже дана ситуація вимагає найскорішого вирішення.

Крім того, в контексті розгляду ефективності функціонування інтегрованої інформаційно-пошукової системи слід звернути увагу, що до інформаційного забезпечення органів Національної

поліції також належать дані, що надходять від органів місцевої влади та громадського самоврядування, медичних закладів, обліків органів державної міграційної служби України, Прикордонної служби України, Служби безпеки України, суду тощо. Проте на цей час зазначені органи та установи не мають загальних програмних комплексів, а ті інформаційно-пошукові системи, що існують, мають відомчий характер. Надання необхідної для служб поліції інформації переважно носить характер запитів. Як наслідок, дані від інших відомств, що необхідні для своєчасного та якісного виконання службами поліції завдань, найчастіше набувають характеру застарілих та неповних або коли в їх необхідності взагалі вже немає потреби. Тобто позавідомче інформаційне забезпечення не відповідає сучасним потребам суспільства в цілому й органів Національної поліції зокрема, та потребує як упровадження інноваційних технологій у цій галузі, так і реформування загалом системи обміну міжвідомчою інформацією. З огляду на викладене, ми можемо визначити, що до напрямів удосконалення правового регулювання інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів в Україні належить комплексний підхід з боку держави до стандартизації та уніфікації інформаційних ресурсів усіх відомств та установ, що здійснюють правозастосовну та правозахисну діяльність в Україні, з метою технологічної та організаційної модернізації, спрямованої на створення єдиної інформаційної системи та її інтеграції до європейської системи інформаційного забезпечення правоохоронних органів із залученням ресурсів приватного, громадського секторів, інвестицій та застосуванням позитивного міжнародного досвіду.

Продовжуючи аналіз особливостей автоматизованого обліку адміністративних правопорушень в діяльності органів Національної поліції України, слід зазначити, що відомості про виявлене адміністративне правопорушення вносяться до електронної картки про адміністративне правопорушення (далі – картка форми ЕАПР). Картка форми ЕАПР заповнюється уповноваженим працівником органу Національної поліції, який є авторизованим користувачем та має доступ до ІПС для введення і коригування даних. Уповноважених працівників органів Національної поліції, яким у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків необхідно надати доступ до ІПС для формування автоматизованого обліку адміністративних правопорушень, визначають начальники органів Національної поліції. Надання доступу до ІПС здійснюється на підставі заявки, підписаної начальниками органів Національної поліції або особами, які виконують їх обов'язки, та надісланої до Управління інформаційної підтримки та координації поліції «102» Головного управління Національної поліції України (далі - УПМКП «102»). Відомості стосовно наданого користувачу рівня доступу до ІПС для формування автоматизованого обліку адміністративних правопорушень, номер та дата заявки вносяться адміністратором інтегрованої інформаційно-пошукової системи (працівником УПМКП «102») до електронного журналу обліку користувачів.

Слід звернути увагу на важливість дотримання працівниками поліції, що складають протоколи про адміністративні правопорушення, вимог Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції. Адже від якості, точності, розбірливості складання даних документів залежить відповідність дійсності даних, що вносяться до картки форми ЕАПР, а в перспективі правильна кваліфікація можливих подальших правопорушень з боку особи, невідворотність притягнення правопорушника до відповідальності та й взагалі законність діяльності органів Національної поліції.

При заповненні даних уповноваженою посадовою особою, яка склала протокол або виявила правопорушення, про місце вчинення адміністративного правопорушення, країну громадянства та рід занять, службове становище правопорушника необхідно керуватися довідниками для заповнення картки форми ЕАПР, наведеними у додатку 7 до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генеральної прокуратури України від 06 квітня 2016 року № 139 [5], а також наказом Міністерства охорони здоров'я України від 01 серпня 2000 року №188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» [6].

Відомості про рішення за адміністративними правопорушеннями, що прийняті судами та адміністративними комісіями при виконавчих органах сільських, селищних, міських рад, виконавчими комітетами сільських, селищних рад, вносяться на підставі журналу обліку справ про адміністративні правопорушення та протоколу про адміністративне затримання, форми яких визначені наказом МВС від 06 листопада 2015 року №1376 «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» [7].

Знімаються з автоматизованого обліку дані про порушення відносно осіб, за якими було розпочато провадження у справі про адміністративне правопорушення, у разі закриття провадження у відповідності зі статтею 247 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП),

зокрема за наявності таких обставин: 1) відсутність події і складу адміністративного правопорушення; 2) недосягнення особою на момент вчинення адміністративного правопорушення шістнадцятирічного віку; 3) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність; 4) вчинення дії особою в стані крайньої необхідності або необхідної оборони; 5) видання акта амністії, якщо він усуває застосування адміністративного стягнення; 6) скасування акта, який встановлює адміністративну відповідальність; 7) закінчення на момент розгляду справи про адміністративне правопорушення строків, передбачених статтею 38 КУпАП; 8) наявність по тому самому факту щодо особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, постанови компетентного органу (посадової особи) про накладення адміністративного стягнення, або нескасованої постанови про закриття справи про адміністративне правопорушення, а також повідомлення про підозру особі у кримінальному провадженні по даному факту; 9) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження в справі [8]. Зняття з обліку адміністративних правопорушень, скоєних особами, які притягнуті до відповідальності за їх вчинення, а також звільнених від відповідальності за іншими підставами, здійснюється в зв'язку з закінченням строків накладення стягнення або якщо після закінчення строків особа вважається не підданою адміністративній відповідальності. В даному контексті важливо своєчасно та достовірно вносити інформацію про накладені на правопорушника стягнення, адже особа вважається такою, що не була піддана адміністративному стягненню, якщо вона не вчинила нового адміністративного правопорушення протягом року з дня закінчення виконання стягнення.

Формування ефективної системи інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів є складним та багатогранним процесом. До основних факторів можна віднести організаційно-правові, соціальні та ресурсні. З урахуванням вищезазначеного вбачається доцільним систематичне проведення навчання та підвищення кваліфікації працівників органів Національної поліції України з питань належного оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення та їх обліку. Адже суб'єктивне тлумачення посадовими особами положень законодавчих актів, відсутність докладних відомчих інструкцій, та взагалі елементарна правова безграмотність не тільки серед деяких правоохоронців, а інколи і керівного складу правоохоронних органів призводять до порушення законності з боку тих, хто зобов'язаний охороняти права і свободи людей, гарантовані Конституцією України. Належне інформаційне забезпечення обліку адміністративних правопорушень сприятиме підвищенню ефективності та забезпеченню законності діяльності органів Національної поліції України, покращенню організації роботи із запобігання та боротьби з адміністративними правопорушеннями.

References:

1. *Zakon Ukrainy «Pro Nacionalnu policiju» vid 02.07.2015 roku № 580-VIII* [The Law of Ukraine "On the national police" from 02.07.2015, № 580-VIII]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/580-19/paran165#n165>. (In Ukraine)
2. *Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Nacionalnu policiju» vid 28 govnia 2015 r. № 87* [The Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the National Police» of 28 October 2015 r. Number 877]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/877-2015-%D0%BF/paran56#n56&test=XX7MfyrCSgkyOBVIZitmGxWIHI4Gws80msh8Ie6>.
3. *Nakaz MVS Ukrainy vid 04.07.16 r. № 595 «Pro zatverdzhennia Instruksii z avtomatyzovanoho obliku administratyvnykh pravoporushen»* [Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the 07.04.16. Number 595 «On Approval of Instructions automated administrative offenses»]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1059-16/print1454256389540800>. (In Ukraine)
4. *Nakaz MVS Ukrainy vid 12.10.2009 r. № 436 «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Intehrovanu informatsiino-poshukovu systemu orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy»* [Order of the Ministry of Ukraine of 12.10.2009 p. Number 436 «On Approval of integrated information and search system of internal affairs of Ukraine»]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1256-09>. (In Ukraine)
5. *Nakaz Heneralnoi prokuratury Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok vedennia Yedynoho reiestru dosudovykh rozsliduvan» vid 06.04.2016 № 139* [Order of the Prosecutor General of Ukraine «On Approval of the Procedure of the Unified Register of pre-trial investigations» of 06.04.2016

number 139]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0680-16/print1454256389540800>. (In Ukraine)

6. *Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy «Pro zatverdzhennia tablyts nevelykykh, velykykh ta osoblyvo velykykh rozmiriv narkotychnykh zasobiv, psykhotropnykhrechovin i prekursoriv, yaki znakhodiatsia u nezakonnomu obihu» vid 01.08.2000 № 188* [Order of the Ministry of Health of Ukraine «On Approval of tables small, large and extra large quantities of drugs and precursors that are circulating illegally» from 01.08.2000 № 188]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/z0512-00>. (In Ukraine)

7. *Nakaz MVS Ukrainy «Pro zatverdzhennia Instruksii z oformlennia materialiv pro administratyvni pravoporushennia v orhanakh politsii» vid 06.11.2015 № 1376* [Order of MIA of Ukraine «On Approval of the Regulations of the materials on administrative violations in the police» from 06.11.2015 number 1376]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/z1496-15?test=kkMMfBEvM6xUOBVgZitmGxWIHI4Gws80msh8Ie6/>. (In Ukraine)

8. *Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia vid 07.12.1984 № 8073-X* [Code of Ukraine on Administrative Offences of 07.12.1984 №8073-X]. *Elektronnyi resurs* [Electronic resource]. *Rezhym dostupu* [Access mode]: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (In Ukraine)

Автоматизированный учет административных правонарушений как условие обеспечения законности в деятельности органов Национальной полиции Украины

Катеринчук Иван Петрович, e-mail: ivan.katerynychuk1961@gmail.com,
Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

Аннотация: Статья посвящена анализу сущности и особенностей автоматизированного учета административных правонарушений как условия обеспечения законности в деятельности органов Национальной полиции Украины. Особое внимание уделено выявлению имеющихся проблем в административно-правовом механизме автоматизированного учета административных правонарушений в деятельности органов Национальной полиции Украины. В статье предложены определенные пути решения выявленных проблем с целью обеспечения законности в деятельности органов Национальной полиции Украины.

Ключевые слова: автоматизированный учет, административные правонарушения, органы Национальной полиции Украины, интегрированная информационно-поисковая система, информационное обеспечение.

Development of housing and communal services: historical and economic aspect

Irina Salukvadze

Institute of Construction, Architecture and Housing and Communal Services, Ukraine
e-mail: salykir73@mail.ru

Abstract. The article considers the historical and economic aspect of housing and communal services development. It is established that the beginning of housing and communal services development is possible to consider after the order of Tsar Alexei Mikhailovich. In the history of the Russian state the city economy is not just evolved from simple type to complex but has followed consistently the development of the state. It was noted that the longest period of housing development began in 50-e years and ended together with the functioning of the Soviet state. Today the housing sector becomes a source of threats for the social and economic development of the country. It is proved that the main goal of modern housing and communal services reforming for the last 100 years has not practically fundamentally changed.

Keywords: housing and communal services, development history, purpose, program and target method.

The housing and communal sector is a particular area of life-similarity, which deserves the special attention of practitioners and academics but by just the historical aspect. People always need their own home, yesterday and today the homes, housing supply the urban population with water and fuel, cleaning and lighting of streets, organization of transport, household utilities, funeral and other services were always required. Urban agriculture, or urban device, as an area of special activities was called differently: "deanery", "welfare", "landscaping", "city", "utilities", "communal services", "urban planning" and "housing and communal services" [1]. These are different names for the same activities but at different stages of social development, the department of housing and communal economy is constantly changing, swinging like a pendulum between rigidly centralized and decentralized. Therefore, the historical aspect of the housing and communal services development requires careful study in order to establish the patterns. The beginning of housing and communal services development is possible to consider after the order of Tsar Alexei Mikhailovich from April 1649 "On the City Deanery", in which the townsmen were ordered to "....subordinate order and saving from the fire to go around the streets and alleys in the day and at night constantly. Moreover, ought the court the janitor, who was in charge of whom to admit or who where will go, and every yard would be the case for repairs and other things was in charge... and monitor the establishment of the furnace heating in the houses and baths operation" [2]. It is the first mention of housing communal sector. Already in 1919, Frenchman Marcel Proust has opened near Paris the school of urbanism. The main faculty of this school was the faculty of "Evolution of cities". In other words, this school was defined as "a living creature, the past of which should be explored in order to establish the stage of its evolution, to explain the city's present and prepare its future" [3]. Having anticipate the future confusion, the organizers of the school, warned that the main task of urbanism for the solution of many complex questions of human existence in modern cities, urbanism, therefore, covers not only an administrative and economic activity, but in general all kinds of activities associated with the modern life. Urban development can involve the changes of the urban economy. The growing infrastructure of cities makes housing and communal services more and more sophisticated, which increases the role of professionals in the sphere of housing and communal services. Created in America the Institute for professional managers ("city managers") is increasingly popularized in Europe and acquired a global scale. In the history of the Russian state the city economy is not just evolved from simple type to complex but has followed consistently the development of the state. In the Russian Empire before the revolution, there were 866 cities, and the whole housing stock was 150 million/sqm of living space, as most of the people were living in rooming houses, basements, cellars, sheds and dugouts. In 1912 in Moscow, there were about 1 million people, in the same year, a census was conducted and 24.5 thousand of hospital flats, tiny rooms were accounted, it were home for 313 thousand people. While 60% of urban housing stock did not have electricity, 75% of water, 85% was living without the sewage systems. The proportion of housing stock with central heating was about 1 %. [4]

VII all-Russian Congress of Soviets in 1919 was adopted the official policy of urban governance decentralization, vertically and horizontally. It was requested to consider the territorial community of population as an administrative unit, giving them regardless of the size the name "commune". Their economic activity was designated as "utilities", and the departments of local Councils were called communes departments. All of these terms are quickly entered into the history since 1918, the new government started to confiscate homeowner's tenement housing. The value of rents was set at the "class lines": workers per

square yard square paid less than, the professionals are - more. Of the rent was exempt families of soldiers, and in 1920 was signed the decree "On abolition of the rent". Full free housing and all utilities are almost completely destroyed housing fund. Attempt to recover the payment showed a constant reluctance of the population to pay for repairs, maintenance and utilities. The decision was made, appointing the purely symbolic fee, increasing it every year in 50 %, gradually "teach" the residents to the need for these costs. The last increase was in 1926, and then the amount of the rent acquired a distinct political hue. During throughout most of Soviet history only one part of it was applied and made the government subsidies in the housing sector and the payment was only a fraction of actual operating costs, not to mention the cost of repairs and depreciation. Funding was mainly from the social consumption funds in the form of subsidies, covering their losses. The loss ratio in it turn determines the policy of freezing rents and utility tariffs to ensure affordability of utility rates and services. It is clear that the subsidized enterprises, organizations and associations is not encouraged by the specialists and managers to search for ways to reduce costs, improve service quality, implementation of resource saving the technologies and equipment. The level of funding and resource support systems and utility services was also clearly insufficient for the development of engineering facilities, networks and structures. In 1980, the country's housing fund was 1.3 billion square meters and was provided by the water supply on 91 %, sewerage on 90 %, central heating on 87 %, baths and showers on 83 %, gas has reached 80 %. In 1989 a resolution "On the transition of housing and communal services on household's calculation and self-financing" was adopted. In the result, despite every year fixed assets of housing and communal services increasing, their level of operation does not meet regulatory requirements due to lack of funding. Multiple attempts to reform the industry bring to the improvement of the management structure, the introduction of this system, attracting core enterprises to the problems of exploitation and maintenance of housing, raising money for operation by the redistribution of consumption public funds [5].

The longest stage of housing development began in 50-e years and ended together with the functioning of the Soviet state. At this time, the new cities were built, the municipal facilities were erected. The poor conditions of housing sector were demonstrated by the lack of qualified personnel, the lack of relationship between producers and consumers in housing sector. Today, housing and communal sector becomes a source of threats of social and economic development of the country. At least 20% of homes need major repair and reconstruction. From year to year the old and dilapidated housing fund with the wear of more than 60 % is increased. About 20% of the urban housing fund is not well-organized; in the small towns every second house does not have engineering support. Wear of municipal infrastructure is more than 70 %, more than a quarter of the basic assets have outlived their time. The number of accidents is constantly growing. The treatment plant is cleaned to the set standards only about 30% of the effluents, the rest are "not" cleared. In recent years there has developed an unfortunate situation with the use of gas in the homes. The danger of its use is compounded by the fact that in operation there is a large number of gas equipment, end of life and requires replacement. The level of reliability of engineering communications, according to the experts, in 2, 5-3 times lower than in European countries. Half of the city's underground pipelines have served their time. The technologies are being outdated; especially the fuel and energy resources are spent wasteful. Leakage and unaccounted water expenditure in water supply systems are on average 15% of the total water supply per year, and in some cities up to 30% or more [6].

In the early period of economic reform much of the state ownership in housing sector (housing and communal infrastructure) were transferred to the municipal property. Municipalization of housing and communal sector occurred in the period when this area increasingly became subsidized since the tariffs for housing and communal services were not affected in the process of price liberalization. Mistakenly it was assumed that over a sufficiently short period the transition to unsubsidized operation of the public housing sector will be completed, resulting in creation of the mechanisms for ensuring the adequacy of resources in municipal budgets for the implementation of their obligations under the subsidies for enterprises of housing and communal services in the part not covered by the user charges. However, the socio-economic situation is objectively not possible to complete a fast transition to cover the cost of housing and communal services at the expense of consumers, including population. The needs of the regional and municipal budgets was partially taken into account within the framework of the interbudgetary relations, however, in the context of an acute budget crisis, it could not materially affect the adequacy and stability of the budget financing. If in the few regions-donors relatively prosperous position with the finance industry remains, in the regions-recipients of financial assistance, the amount of budgetary subsidies has declined, in some cases up to one third of the estimated needs in the budget subsidies [7].

All of this proves the existence of a systemic crisis in the sector and cross-sectored nature of the problems, in order to overcome which the interrelated areas and levels of action program is required. The need to accelerate the transition to a sustainable pattern of housing and communal services functioning

determines the feasibility of using program-target method for solving the above problems, since these problems included among the priorities designing programs and their solution allows us to provide the opportunities to improve the quality of population life to prevent the emergencies related to the functioning of life-support systems, to create conditions for sustainable development of housing and communal services; fully consistent with the strategy of the state policy of housing and communal services development; have an interdisciplinary and interdepartmental character in nature and cannot be solved without the participation of the centre, cannot be resolved within one fiscal year and require the budget expenditures on NIOKR and capital investment during 8-10 years. The system of housing and communal services has more than 50 thousand enterprises; in the industry employs about 4 million people. Despite the growth of services, works and goods produced in the industry, many enterprises are being unprofitable. However, the funds are worn out on average 40% and in some regions on 60%, which often leads to the various emergency situations. The level of engineering communications reliability in Russia is 2, 5-3 times lower than in European countries. At the same time just for maintaining housing and communal services, the government spends nearly 4% of gross domestic product and up to 30% of the total expenditures of the territories budget.

Thus, the main goals of reforming the modern housing and communal services are not practically changed for the last 100 years and they are following: improving the efficiency, sustainability and reliability of housing and communal life support systems of the population, attraction of investments into housing and communal services, improving the quality of services while reducing unsustainable costs, address social protection of low-income segments of the population.

References:

- 1.Ystryya ZhKKh v Rossyy Access:[http:// http://www.muromraion.ru/node/3652](http://www.muromraion.ru/node/3652)
- 2.Zotov V.B. Systema munitsypal'noho upravleniya: uchebnyk dlya VUZov. - SPb.: Pyter press, 2009 – 365 s.
- 3.Abdullyna A.R. Zhylyshchno-kommunal'noe khozyaystvo v Rossyy / A.R. Abdullyna, Y.A. Vladymyrov // Проблемы современной экономики: материалы междunar. zaachn. nauch. konf.; 3. Zhurnal «ZhKKh: zhurnal rukovodytelya y glavnoho bukhhalter» # 3, 2011 – S.46-49
- 4.Symyonov Yu.F. Zhylyshchno-kommunal'noe khozyaystvo. Spravochnik / 2010, - 286s
- 5.Tymchuk O.H. Osnovnyye napravleniya razvitiya ZhKKh v RF // Aktual'nye voprosy ekonomiky y upravleniya: материалы междunar. zaach. nauch. konf. (h. Moskva, aprel' 2011 h.) // M.: RYOR, 2011 – S. 79-85
- 6.Chernyshov, L.N. Rol' y znachenye zhylyshchnoho y kommunal'noho kompleksov kak vazhneyshey chasty terrytorial'noy ynfrastruktury munitsypal'noho obrazovaniya [Tekst] / L.N. Chernyshov // Ekonomika y upravleniye v ZhKKh. - 2005. - # 5. - S.9-15.
- 7.Kameneva, E. A. Reforma ZhKKh, yly Teper' my budem zhyt' po-novomu [Tekst] / E. A. Kameneva. – Rostov n/D: Feniks, 2005. – S. 348.

Развитие жилищно-коммунального хозяйства: историко-экономический аспект

Ирина Салуквадзе, e-mail: salykir73@mail.ru

Институт строительства, архитектуры и жилищно-коммунального хозяйства, Украина

Аннотация. В статье рассмотрен историко-экономический аспект развития жилищно-коммунального хозяйства. Установлено, что началом развития жилищно-коммунального хозяйства можно считать наказ царя Алексея Михайловича. В истории Российского государства городское хозяйство не просто развивалось от простого к сложному, а следовало последовательному развитию самого государства. Отмечено, что самый длительный этап развития жилищного хозяйства начался в 50-е годы и завершился вместе с функционированием советского государства. А сегодня жилищно-коммунальная сфера превращается в источник угроз для социального и экономического развития страны. Доказано, что основные цели реформирования современного жилищно-коммунального хозяйства практически за последние сто лет принципиально не изменились.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, история развития, цели, программно-целевой метод

Visualization of Study Material as the Current Trend of Education in Ukraine

Olena Semenikhina

Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, Ukraine

e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

Abstract. The article raises the problem of visualization of educational material in training, which has become very urgent for Ukrainian education in the last decade. The author presents an analysis of the scientific and methodological literature on the subject of the differences of the terms "visibility" and "visualization", shows the author's interpretation of the latter. Approaches to visualize key concepts are demonstrated on the example of mathematical teaching material. The attention is focused on associations as means of using a visual approach to the presentation of the material. The results of psychological research on perception of visual images in the study of mathematics are displayed. The importance of cognitive visualization of educational material is denoted. The use of specialized computer software for visualizing mathematical content is justified. The conclusion is made about the necessity of formation of readiness of Ukrainian teachers to visualize the basic concepts and properties on the subject, as well as the use of computer visualization tools in their professional activities.

Keywords: visualization, visibility, training, computer visualization means, visualization of mathematical knowledge.

Informatization of education caused changes in its traditional approach: in addition to the computer technology involvement, using Internet resources and implementation of interactive technologies, scientists are also interested in the use of computer software to illustrate the training material. There are new terms - "visualization" and "visuality", which definitely characterize the involvement of IT in learning activities. Moreover, if the entrenched views at visibility as a basic principle of prolonged learning have not been revised yet, the appearance of multimedia made urgent the task to illustrate the educational material.

Modern information society characterized not only by fast development of information technologies, but also by the exponential growth in the volume of accumulated data, which, after processing, causes the emergence of new qualitative changes in human perception of the world and enlarges knowledge of it. Such trends bring to a focus the need to study the mechanisms of processing large amounts of data, and ways to compress or convert it to our quick perception. Psychology research results show peculiarities in the work of cerebral hemispheres in the context of perception of texts, data sets, different typical characteristics, etc. The main result is the thesis of the faster processing of visual images by human, because of it the ideas of filing information content in its figurative (visual) format – chart, table, diagram, graph, become relevant. Nowadays it is becoming the leading idea of reforming education in Ukraine, and the problem of knowledge visualization is actualized in numerous dissertations in recent years.

An average person usually equates the terms "visuality" and "visualization". But the detailed analysis of scientific and educational research [1-6], which is designed to illustrate the theoretical foundations of educational material, species, types and visuality tools, and theoretical foundations of visual support learning, visual thinking, practical issues in visualization etc., shows that these concepts are different. In pedagogy visuality is equated with didactic basic principle, according to which the study is based on specific images, which are immediately perceived by the subjects of study. This suggests that visuality is not necessarily associated with visual perception of the object. The formation of mental image involves different senses. Thereby, visual, auditory, kinesthetic and linguistic types of visuality are distinguished. Visual one includes illustrations, schematic images, photos and more; auditory – various recordings; kinesthetic type of visuality includes samples of materials that can be investigated by using tactile senses; verbal consists of language descriptions, that can cause the creating of mental image of educational object. There are two types of visual visuality in psychological and educational literature: figurative and nonfigurative. Figurative visuality includes natural objects, as well as three-dimensional, visual (photos, pictures), graphics (drawings, graphs) and conventional. Nonfigurative visuality includes charts, tables and formulas.

Among the training material, illustrative means are divided into natural, figurative and alphanumeric ones. Natural include real natural objects, phenomena, processes and facts, figurative – pictures, models, copies. Information richness of the second group is slightly less than of natural objects, but it allows you to highlight or emphasize specific separate characteristics of educational object to concentrate attention on it. The third type of visuality means – alphanumeric – formulas, graphs, charts, diagrams. Scientists note that a special presentation of these facilities more than others, promotes thinking and imagination.

Summarizing approaches, it may be stated that the visuality is equated with the mental image of

educational object in the mind of the subject of training. Not only can this be some image that characterizes the educational mean, but also some mental formation, which occurs in the mind of the individual at the mention of it.

The term "visualization", which comes from the Latin *visualis* – the one that perceived by the eyes, visual, is interpreted in other way. Definition of visualization is presented in different pedagogical concepts (the theory of schemes - R. Anderson, F. Bartlett, theory of frames – C. Volker M. Minsky and others.), where this phenomenon is interpreted as changing the plan of the learning process from internal to external [7]. C. Ware, referring to Oxford English Dictionary, emphasizes that, until recent time, visualization meant building a conscious visual image. Currently, the term means something more - a graphical representation of data and concepts [8].

S. Few indicates that data visualization – is a graphical display of abstract information for two purposes: data analysis and communication. [9]. He states that the information is abstract because it describes things that are not physical. Static information is abstract, and abstract conversion of the physical attributes that can be visualized (length, shape, color, position, etc.) can be successful if understood in visual perception and cognition.

R. Kosara emphasizes that visualization can be displayed as a computer program that can be applied to different data sets [10]. The advantage of this method of visualization is that you can quickly apply existing methods to new data sets to receive a picture of something, but while choosing the right methods of visualization and its parameters assigned to the user.

The definition that we have met in scientific journals are different in generic term – some authors consider visualization as ready representation of numerical and text data in graphs, diagrams, structure charts, tables, maps and more. Others stand in a position that visualization – the process of presenting data through image for maximum ease of understanding, giving visible form of object, subject, process, etc.

N. Brovka understands visualization broader than the possibility of visual perception, since "... while affecting the senses of the student, visualization provides a more complete idea of an image or concept that leads firstly to a stronger learning; secondly, developing emotional and value attitude to acquired knowledge" [11, p. 56].

A. Verbitsky interprets visualization in other way: "The process of visualization - is folding mental contents in a visual image; while being perceived, the image can be deployed to serve and support adequate mental and practical action" [12, p. 44]. This definition allows to breed the concept of "visual", "visual tools" and "visuality", "visuality tools ". We believe that the interpretation of the term "visualization" should not only take into account the demonstration of an academic image of object but also, the creation of that image. These ideas led to the characterization of the term "visualization" as a specific category of didactics, which has a more complicated structure than the traditional concept of "visuality", as additionally it includes a system of teacher's actions to design an image of studied objects or phenomena. Therefore, we consider the inclusion mechanisms of imagination, establishment and consolidation of associative connections between visual images and nature of fundamental concepts as the main purpose of visualization. According to the analysis of approaches to the interpretation of the term "visualization", we can record the consensus in the perception of an object through vision, i.e. visual image. However, the actual term "visualization" and its origin as derived from the verb require action. So as a process, visualization is designed to illustrate training material, which requires not only a reproduction of the visual image, but also the process of its construction, which provides mechanisms for inclusion imagination, establishment and consolidation of associative links between objects and study of their structural elements.

This approach takes into account the cognitive properties of visualization, which is indicated by R. Arnheim, N. Brovka, N. Reznik, V. Dalynher, B. Zinchenko, O. Knyazev, A. Chinin M. Choshanov and others [13-14]. Scientists emphasize that, when included in the cognitive process, visualization not only helps someone who is trained to organize analytical and intellectual activity, especially at the stage of perception and information processing, but also offers substantial knowledge, making a significant impact on the depth of mindfulness of perception and understanding of submitted mathematical object in a special way.

Psychologists see in the possibility to organize important images as the main function of visualization. Unlike typical usage of visuality, visualization acts in a special medium through which it is possible to translate from one language (method format) presentation of educational material to another, and to understand the bonds and the relationships between its structural units.

Active mastering of visual material is possible only when the objects of thought are clearly explained by their image. Sometimes teachers believe that a simple demonstration of certain object's pictures allows students to immediately pick up the point. This is not always right. Any information about the subject cannot be sent directly to the observer, if this subject is not presented in structural understandable form. The teacher

should help the perception, and not by words, but by structuring picture.

Based on the study of cognitive visualization features on the example of mathematical disciplines N. Reznik provides such tools of visual presentation of information [15]: drawing – a geometric way of presenting information; formula method, which though can be attributed to visual form, but is less associated with a visual representation; alphanumeric aids, i.e. symbols, which mark enable visual perception of their content. We also should mention the associative reference signal, proposed by V. Shatalov, which by word, sign, and figure expands whole image in the imagination of students [16]. The work with various forms of specifically structured information, which are arranged by basic visual elements, is a methodical component of visualization technology. Results of experiments, conducted by A. Krutetskyi [17], indicate that creating images of objects in mathematics based on their visual images (symbol records, schedules, etc.) occurs differently for different subjects of study. Finally striking individual differences are appearing in the perception of graphics or algebraic expressions. Some students record all specific features of mathematical object (numerical values, variable type, features writing, etc.), and then combine them into a joint unit. Others find a general scheme of record or schedule (the nature of connections and relationships, sequence, shape, curve, etc.), and then fill it with details. There is some kind of formalization of mathematical material in the process of its perception, clarifying in a specific mathematical expression or expression it's formal structure where the student is diverted from specific values and firstly sees the relationship between variables.

There is a difference in imagine data processing. In the research of O. Shiyanova [18] the specific ways of it were found. Some students immediately defined the most important for solving elements in the record (schedule) to include them in the various systems of analysis, unite in complexes, find a semantically important parts (signs of operations, brackets, slope, its position relative to the coordinates, etc.). They seem to immediately distinguish the structure of the record, set significant correlation between its components, regardless of their specific characteristics of expression and writing; distinguish the specific mathematical structure, set of interrelated mathematical variables that are in functional dependence, and without losing attention to all these tasks on this basis they create a complete image. Others are doing it slowly, step by step, without clear criteria of analysis, by element comparison of all symbols. Often they cannot distinguish algebraic elements, which are shown in a unique way.

Psychological researches show that individual differences lay not only in the character of perception of the material but also in freely and easy creating images on its basis and manipulating with them. Somebody can freely “see” the image and can easily manipulate with it without using the original visual support, which means they equally can find and transform the image. Others feel great difficulties with the same. Some students cannot keep the complex of the images in memory (e.g. schedules) for the long time – in their mind they are as if scattering, spreading out, losing structure. It is common for such students always appeal to visual support. Students have to rewrite the expression, use special techniques to help restore and preserve its various parts in the memory. Some of them can repeat already done operations and can miss some of them. This kind of mistakes is connected with difficulties in operating with the steps of solving, i.e. the set of operations in the defined sequence. Summarizing thinking and perception features described above, it should be noticed, that visualization is aimed at full and efficient usage of unschooled abilities through information accessibility. Efficient combination of graphics, text and teacher explanation leads students to multilateral perception, which only intensifies while using computer. Multilateral perception in education not only provides comfortable way of studying, but also positively stimulates representational systems of perception. The theses stated were put on the basis of forming the visualization skills needed for future teachers. Mathematical object should not only be represented, but all its properties should be considered for accurate mental modeling. And then the object can be built or constructed.

Nowadays' arsenal of representation includes technical innovations (smartboards, multimedia projectors, readers, tablet PCs) and specialized software, e.g. mathematical apps. And this forms the research subject in Ukraine, connected to professional competence of teacher of mathematic. As a result, we now have an active implementation of information technology in teaching mathematical disciplines. Multimedia technologies were invented after the request for specialized software sent by the information society. Such technologies were designed not only to apply theory, but also focus on the essential characteristics of important concepts, attitudes and patterns of the world. On the one hand while mastering mathematical disciplines processes of nature are explained, on the other hand it's important to use multimedia in order of making educational process easier, visible and because of it understandable and exciting.

It is a common practice among Ukrainian teachers to use presentations and educational software recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine. However, we pay attention to other applications, in which the visualization process may be combined with mathematical knowledge

mainstreaming further their organization and generalization as long as acquisition skills of proper using of mathematical computer tools.

Many educational researches were dedicated to computer tools, for example, well-known The Physics Education Technology Project (PhET) [19]. Their aim was to create interactive computer-based models using Java and Flash. The project was supported by the user community and interactive environment GeoGebra, where teachers and researchers around the world offer manually created applications on the basis of freely distributed content, which are actually based on Java technologies, and aimed to illustrate certain processes or their dependencies in purpose to interpret complex concepts, mathematical patterns and their properties [20-23], etc. In accordance with the analysis of these project we can affirm that the interest in visualization is being stimulated by the development of computer software, which not only expanded its field of application, but affected the nature of professional activity of mathematicians and teachers of mathematics, who mostly value dynamic models rather than calculations. By the by, discussed trends led to thinking that Mathematics can eventually become experimental due to dynamic tools development. Thus, along with logic and proof there come modeling, experiments

That encouraged D. Lagrange, R. Noss and C. Hoyles [24-25] to raise a question about the importance of experimental work in teaching mathematics. It was also noted by I. Sergeev [26-27], emphasized the importance of dynamic visualization of Mathematics teaching materials. Along with his own results, the efficiency of virtual manipulation tools for mathematical objects was approved. Computer modeling as a visualization object was discussed by L. Grizun [28], and positive effects in developing researching skills among high school students were confirmed. D. Clenent [29] determines computer applications as “applets”, which allows user to manipulate object's representation. In addition, the term “applet” is defined as any non-independent application that performs one specific task that runs within the scope of a larger program. I. Sergeev identifies “computer mathematical model” with “applet” in the field of mathematics education. It is believed that the ability to create and to use interactive applications mentioned today is necessary for math teachers.

An analysis of digital resources, which are dedicated to teaching mathematical subjects in Ukrainian universities, was made; accordingly, there is a necessity for acquisition of visualization skills. That can be arranged, in particular, as an interactive application, e.g. computer modeling, animation, etc. This kind of theoretic materials visualization enriches the education process itself and increases its efficiency. In consonance with our investigations, fundamental principles of didactics were considered during teachers training dedicated to information technology usage. Moreover, deep interconnections are brought out and associative chains were made. Finally, the theoretical knowledge about the basis of mathematical fact and its interpretation was confirmed. Hence, it can be claimed that forming visualization skills provides professional training and further fulfillment of the modern teacher, because it's not only an understanding of the technological base of the visualization process, but also a mastery of computer tools and gaining.

References

1. Aranova S. V. K metodolohyy vyzualyzatsyy uchebnoi ynformatsyy. Yntehratsyia khudozhestvennoho y lohycheskoho. <http://cyberleninka.ru/article/n/k-metodologii-vizualizatsii-uchebnoy-informatsii-integratsiya-hudozhestvennogo-i-logicheskogo>
2. Zankov L. V. (1960). Nahliadnost y aktyvyzatsiya uchaschykh v obuchenyy. Moskva: Hos. ucheb.-ped. yzd-vo Myn-va prosveshcheniya RSFSR (in Ukr.).
3. Zinchenko V. V. Vizualizatsiia navchannia yak zasib efektyvnosti uroku biolohii. <http://kafpppo.narod.ru/user-files/conference2012.pdf>
4. Osnovy vyzualyzatsyy <http://www.dialektika.com/PDF/978-5-8459-1768-3/part.pdf>
5. Peskova O. V. O vyzualyzatsyy ynformatsyy <http://engjournal.ru/articles/24/html/files/assets/basic-html/page1.html>
6. Rezyk N. A. Vyzualyzatsiya uchebnoho kontenta v sovremennom ynformatsyonnom prostranstve. <http://www.vischool.rxt.ru/texts/rez07mgpu.htm>
7. Manko N. N. (2009). Kohnytnaia vyzualyzatsiya dydaktycheskykh objektov v aktyvyzatsyy uchebnoi deiatelnosti. Yzvestiya Altaiskoho hos. un-ta. Seryia: Pedahohyka y psykholohyia (in Ukr.).
8. Ware C. (2004). Information visualization. Perception for Design/ Morgan Kaufmann Publishers.
9. Few S. Data Visualization for Human Perception/ http://www.interaction-design.org/encyclopedia/data_visualization_for_human_perception.html.
10. Kosara R. The Difference Between Infographics and Visualization. <http://eagereyes.org/blog/2010/the-difference-between-infographics-and-visualization>

11. Brovka N. V. (2009). Yntehratsyia teoryy y praktyky obuchenya matematyke kak sredstvo povysheniya kachestva podhotovky studentov. Mynsk : BHU.
12. Verbytskyi A. A. (1991). Aktyvnoe obuchenye v vysshei shkole: kontekstnyi podkhod. M. : Vyssh. shk.
13. Arnkheim R. (1981). Vyzualnoe myshlenye. Khrestomatyia po obshchei psykholohyy. Psykholohyia myshleniya. M. : Yzd-vo MHU.
14. Zynchenko V. P. (1969). Formyrovanye zrytelnoho obraza. Yssledovanye deiatelnosti zrytelnoi systemy. Moskva: Yzd-vo MHU.
15. Rezyk N. A. (1997). Metodicheskiye osnovy obuchenya matematyke v srednei shkole s yspolzovaniem sredstv razvitiya vizualnogo myshleniya : dys. na soysk. uch. step. d-ra. ped. Nauk. Murmansk.
16. Shatalov V. F. (1988). Navchaty vsikh, navchaty kozhnogo. Kyiv : Rad. shkola.
17. Krutetskyi V. A. (1968). Psykholohyia matematycheskykh sposobnostei shkolnykov. Moskva : Prosveshchenye.
18. Shyianova E. B. (1989). Yndyvydualnye razlychiya v obraznom myshlenyy shkolnykov pry usvoenyy alheby. M. : Pedahohyka.
19. Wieman C. (2005). Transforming physics education. Phys. Today.
20. Dalynher V. A. (2006). Teoretycheskiye osnovy kohnytyvno-vyzualnogo podkhoda k obucheniyu matematyke. Omsk : Yzd-vo OmHPU.
21. Carter N. (2009) Visual Group Theory. Mathematical Association of America (MAA)
22. Needham T. (2000). Visual Complex Analysis. Oxford : Oxford University Press.
23. Rezyk N. A. (2012). Vyzualnoe myshlenye v obuchenyy. Metodicheskiye osnovy obuchenya matematyke s yspolzovaniem sredstv razvitiya vizualnogo myshleniya. Saarbrücken : Lambert Academic Publishing.
24. Hoyles C. (2010) Mathematics Education and Technology-Rethinking the Terrain. NY : Springer.
25. Hoyles C. (2006). Developing and evaluating alternative technological infrastructures for learning mathematics. Rotterdam : Sense.
26. Serheev S. Y. (2012). Kompiuternaia vizualyzatsiya v matematycheskom obrazovany kak praktycheskaia pedahohycheskaia zadacha. Problems of Education in the 21st Century.
27. Serheev S. Y. (2013). Kompiuternye instrumenty v obuchenyy : matematycheskiye applety. Problems of Education in the 21st Century.
28. Hryzun L.E. (2012). Komp'iuterni dynamichni modeli yak instrument pidtrymky doslidnytskoho pidkhodu u navchanni matematyky starshoklasnykiv. Komp'iuter u shkoli ta sim'i.
29. Clenents D. H. (1996). Rethinking Concrete Manipulatives. Teaching Children Mathematics. National Council of Teachers of Mathematics.

ВИЗУАЛИЗАЦИЯ УЧЕБНОГО МАТЕРИАЛА КАК АКТУАЛЬНЫЙ ТРЕНД ОБУЧЕНИЯ В УКРАИНЕ

Семенихина Елена Владимировна, e.semenikhina@fizmatsspu.sumy.ua

Сумский государственный педагогический университет имени А.С.Макаренка, Украина

Аннотация. В статье поднимается проблема визуализации учебного материала в обучении, которая в последнее десятилетие стала очень актуальной для украинского образования. Автором представлен анализ научно-методической литературы на предмет различий терминов «наглядность» и «визуализация», приведена авторская интерпретация последнего. На примере математического учебного материала продемонстрированы подходы к визуализации ключевых понятий. Акцентируется внимание на ассоциациях как одном из средств использования визуальных подходов в подаче материала. Приведены результаты психологических исследований по восприятию визуальных образов в изучении математики. Обозначена важность когнитивной функции визуализации учебного материала. Обосновано использование специализированных компьютерных программных средств для визуализации математического контента. Сделан вывод о необходимости формирования готовности украинского учителя визуализировать основные понятия и свойства по предмету, а также использовать средства компьютерной визуализации в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: визуализация, наглядность, обучение, компьютерные средства визуализации, визуализация математических знаний.

Specifics of Social-ecological Factors that Determine the Health of Young Generation in Ukraine

Svitlana Sokolenko

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy, Ukraine
sokolenko@ukr.net

Abstract. Young generation is an important part of human resources and its safekeeping is the point of concern for every state. In recent years the number of people with pathological or prepathological states significantly increased among young people. Health of a young person depends on many factors. It is genetically determined characteristics of the organism, environmental conditions, adaptation to studying load in higher school, specifics of diet (caused by living separately from the parents) and physical activity level. At this time, we know that genetically caused leukocytic, erythrocytic and serum blood factors may be the markers of strength and direction of the immune response under the influence of unfavorable exogenous factors. Genetic predisposition on systems of leukocyte and erythrocyte antigens to immune disorders, in particular under the effects of negative exogenous factors, depends on the quantity and quality of the phenotypic characteristics of the individual. The set of them essentially determines the place of the individual at the risk of implementation of pathological conditions at the level of the immune system. It is established that the main role in the maintenance of good natural resistance of students is played by inherent genetic factors and adequate diet, which provide sufficient quality of exogenous cholesterol. The additional load on the immune system, which may cause health problems, is created by increased psycho-emotional stress in studying process and also living in ecologically unfavorable areas, including contaminated with radionuclide territories. Risk groups allocated according to these criteria, are recommended for preventive health care and rehabilitation on the basis of health-improving centers and special students' preventorium.

Keywords: adaptation, health, immunity parameters, natural resistance, social and environmental factors.

The health of young generation is considered to be one of the basic factors of humanity's steady development. It is extremely important to note the priority of this issue from the perspective of European integration processes in Ukraine. This is confirmed by certain provisions of the EU-Ukraine Association Agreement, in particular the articles 426-429, 434.

Young generation is an important part of human resources and its safekeeping is the point of concern for every state. That's why health promotion and maintenance, improvement of physical conditions of the young generation is the key to survival and further progress of a mankind.

In recent years the state of health of young people raises serious concerns. In particular, the results of medical examinations of students of Cherkassy State University showed that from 5122 examined people only 1926 students (37.6 %) were referred to the group of completely healthy (I health group) and almost healthy (II health group), when 3196 students (62.4%), that is the overwhelming majority, showed the signs of chronic diseases. As a result they were referred to the health groups III and IV and it means they require a complex of health rehabilitation. Hereby it should be mentioned that among students who arrived from the areas of enhanced radiation monitoring (students from Chornobyl zone - 141 people) the number of sick students is even higher 64.83%, and the number of healthy ones is reduced to 35.17%.

Overall, the health of young people, including students, depends on many factors. It includes genetically determined characteristics of the organism, environmental conditions, adaptation to studying load in higher school, specifics of diet (caused by living separately from the parents), physical activity level [6, p.1; 9, p. 413]. The complex of these factors find its reflection on immune system parameters because it is extremely sensitive to exogenous and endogenous influences and, at the same time, determines individual resistance to diseases of various etiology [4, p. 110]. The influence of each of the above factors was usually studied without serious laboratory tests, but their evaluation is particularly important for maintaining the health of the younger generation.

This explains the relevance of our research and determines its purpose: with the help of laboratory tests to evaluate the changes in immune parameters of the students, affected by certain factors.

Immunological, biochemical and morphological methods were used in the course of work.

At this time, we know that genetically caused leukocytic, erythrocytic and serum blood factors may be the markers of strength and direction of the immune response under the influence of unfavorable exogenous factors. To genetic markers of blood, which to some extent determine the ability to develop defense and immunological response to different antigens, we relate genes and their protein products of HLA, AB0, Rh factor, serum blood systems - haptoglobin, phosphoglucosmutase, acid phosphatase, etc. [4, p. 65]. Our results suggest that the degree

of contribution of isolated genetic blood systems in the formation of immunoreactivity is rather ambiguous. According to the importance they are as follows: HLA (DR, B, A), Rh, AB0, Hp. Genetic predisposition on systems of leukocyte and erythrocyte antigens to immune disorders, in particular under the effects of negative exogenous factors, depends on the quantity and quality of the phenotypic characteristics of the individual. The set of them essentially determines the place of the individual at the risk of implementation of pathological conditions at the level of the immune system [13, p. 114].

Going to the universities and studying there first years is considered to be a significant psychological stress for young people, which requires adaptation of the organism to the new work and living conditions, and causes compensatory functional reorganization. Studying in higher education establishments leads to overstrain of adaptation mechanisms. The state of overstrain is especially intensified in test-examination period, which may be a potential cause of students' health disorder. Psychologists single out five categories of stressors that differ in strength and duration, including academic tests as referred to short-term natural. Acute storm-term stress brings on top innate immunity, which does not require such energy and time costs as specific immunity. Prolonged stress causes transition from adaptive changes in the immune system to dangerous changes first in cellular immunity and then in the overall immune response [4 p. 110; 5, p. 173; 6, p. 1]. We found out that during the examination session, stress-induced changes of nonspecific and specific immunity are observed in students. In particular, examined show a reduced level of functionally mature T-lymphocytes and their subpopulations that perform helper functions, of natural killer cells that play a leading role in anticancer and antiviral immunity and the level of serum immunoglobulin G. However, in general, revealed changes didn't go beyond homeostatic physiological norms, which means, they have no pathological but rather adaptive nature and strongly depend on the combinations of genetic factors of blood of examined patients. [13, p. 114].

A substantial part of Ukraine's population is living in areas of enhanced radiation monitoring (as a result of the Chernobyl accident).

A group of students from radiation contaminated areas consisted of people who arrived for studying from Katerynopil, Lysianka, Zvenyhorod and Kanev areas. In these areas the density of soil contamination with cesium-137 isotopes is 1-5 Ci / km². These students even in the inter-session period revealed inhibition of certain parameters of cellular immunity [3, p. 76; 12, p. 180]. Literary sources indicate the possibility of inhibition the process of differentiation and proliferation of immune cells, their redistribution among immunocompetent organs, also change of antibody production under stress conditions and under the action of small doses of radiation [5, p. 173; 9, p. 413]. That means the combined effect of two factors that can inhibit the immune reactivity is possible for this category of students. This makes them at risk of developing various diseases.

In recent years in the scientific literature the role of metabolism, especially lipid metabolism, in the implementation of the immune system is thoroughly analyzed.

The results of studies show that hypercholesterolemia of initial and medium degree is corresponding to greater functional activity of the immune system. It is believed that for optimal operation of certain parts of natural resistance, the level of total cholesterol should be within 6.0-6.5 mmol/L [1, p. 38]. At the same time, we found out that a significant number of students, especially those with certain health problems, have cholesterol level at the lower limit of homeostatic norm [11, p. 123].

The biggest part of their time students have to work and live indoors. As a result, they have a significant deficit of physical activity. There is traced a correlation between the state of health of students and their lifestyle, volume and character of daily activities. This is proved by numerous studies that indicate that the optimal exercise in a complex with healthy, balanced diet and proper lifestyle is the most effective way of overcoming health problems [2, p. 110]. The role of physical activity optimizer is given to physical training lessons. An effective system of physical education of students, that can significantly improve their health and physical form, is achieved by using certain methods that form a long-term adaptation effect [10, p. 22]. Adaptation to physical activity, characterized by active muscular performance, is always a reaction of the whole organism, but specific changes in various physiological systems can be expressed differently. The basis of biological adaptation to the conditions of internal and external environment is metabolic adaptation, which is the quantitative change of metabolic processes in the cells [8, p. 82]. Under the influence of exercise, metabolic processes, energy interchange and enzyme system activity are improved, the intensity of redox reactions is increased, and the level of cholesterol in blood is also reduced. This is explained by the fact that physical activity, which stimulates energy processes, creates favourable conditions for a more complete assimilation of lipids and their decay to the end products. At the same time, under conditions of excessive exercise total cholesterol in blood serum demonstrates a tendency to increasing, and immune parameters tend to inhibition [8, p. 82].

We established that moderate exercises at physical training lessons cause redistribution of cellular immunity parameters in favor of non-specific immunity, which indicates on moderate stress effects [7, p. 52; 14, p. 19]. Thus, training for possible stress of greater intensity is observed, which can be considered a positive factor.

Conclusion. Our results indicate that the main role in the maintenance of good natural resistance of students is played by inherent genetic factors and adequate diet, which provide sufficient quality of exogenous cholesterol. The additional load on the immune system, which may cause health problems, is created by increased psycho-emotional stress in studying process and also living in ecologically unfavorable areas, including contaminated with radionuclide territories. Risk groups allocated according to these criteria, are recommended for preventive health care and rehabilitation on the basis of health-improving centers and special students' preventorium. After immunorehabilitation of the students, further studies in this direction are promising.

References:

1. Vzaimosvyaz' immunnnoi i lipidtransportnoi sistem organizma / [G.I. Yupatov, E.A. Dotsenko, T.A. Putilina i dr.] // Immunopatologiya, allergologiya, infektologiya – 1999. - №1. – S. 38- 42.
2. Dvigatel'naya aktivnost' i zdorov'e / [N.A. Agadzhanian, V.G. Dvoenosov, N.V. Ermakova i dr.] – Kazan': Izd-vo KGU, 2005. – 216 s.
3. D'omina E.A. Medyko-henetychni naslidky radiatsiynykh avariy / E.A. D'omina, I.R. Barylyak // Tsytolohyya y henetyka. – 2010. – № 3. – S. 73-82.
4. Drannik G.N. Klinicheskaya immunologiya i allergologiya: uchebnoe posobie. / G.N. Drannik. – Odessa: Astroprint, 1999. – 604 s.
5. Zimin Yu.I. Immunitet i stress / Yu.I. Zimin // Itogi nauki i tekhniki. Immunologiya. – 1979. – № 8. – C. 173–198.
6. Zminy vehetatyvnykh funktsiy u studentiv pochatkovykh kursiv / [V.Ye. Antonik, Ye.P. Antonik, A.P. Afonin ta in.] // Osoblyvosti formuvannya ta stanovlennya psykhofiziologichnykh funktsiy v ontogenezi: sympozium, 4-5 zhovtnya 1995 r.: tezy dopovidey – Kyiv–Cherkasy, 1995. – S. 1.
7. Zminy pokaznykiv pryrodnoyi rezystentnosti orhanizmu u studentiv vuzu, zumovleni vplyvom zanyat' fizychnoyu kul'turoyu / [Sokolenko V.L., Sokolenko S.V., Shved N.V., Yaremenko O.H.] // Pedahohika, psykhohihiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2008. - №11. – S.52-55.
8. Ivanova N.I. Vliyanie fizicheskikh nagruzok na sistemy immuniteta / N.I. Ivanova, V.V. Tal'ko // Teoriya i praktika fizicheskoi kul'tury. – 1981. – №1. – S. 82–83.
9. Imunohenetychni chynnyky v mekhanizмах radiochutlyvosti orhanizmu lyudyny i ryzyku realizatsiyi postradiatsiynykh efektiv na rivni dysfunktsiy v imunopoezi ta formuvanni somatychnoyi patolohiyi v osib, oprominenykh vnaslidok avariyi na ChAES / [Zh.M. Minchenko, O.O. Dmytrenko, D.A. Bazyka ta in.]; za red. O.F. Vozianova, V.H. Bebeska, D.A. Bazyky. // Medychni naslidky avariyi na Chornobyl's'kiy atomniy elektrostantsiyi. – Kyiv: DIA, 2007. – S. 413–421.
10. Pyl'nen'kyy V.V. Orhanizatsiyno-metodychni osnovy ozdorovchoho trenuvannya studentiv z nyz'kym rivnem somatychnoho zdorov'ya: avtoref. dys. kand. nauk za spets. 24.00.02 – fizychna kul'tura, fizyчне vykhovannya riznykh hrup naselennya / V.V. Pyl'nen'kyy. – L'viv, 2006. – 22 s.
11. Pokaznyky leykotsytarnoyi formuly ta riven' kholesterynu u peryferychniyi krovi studentiv z veheto-sudynnoyu dystoniyeyu / [Sokolenko V.L., Sokolenko S.V., Pin'kovs'ka L.O. ta in.] // Visnyk Cherkas'koho universytetu: Seriya “Biolohichni nauky”. – Vyp. 128 – Cherkasy: Vyd. vid. ChNU im. B. Khmel'nyts'koho, 2008. – S. 123-127.
12. Sokolenko V.L. Ekspresiya T-klitynnnykh poverkhnevnykh markeriv limfotsytiv osib z riznymi hrupamy krovi, yaki meshkayut' v ekolohichno nespryiatlyvykh rayonakh Ukrayiny / Sokolenko V.L., Sokolenko S.V. // Materialy Druhoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi studentiv ta molodykh uchenykh «Rol' molodi u formuvanni ekolohichnoho menedzhmentu». Kyiv, MAUP, 2006. – S.180-183.
13. Sokolenko C.V. Vplyv psykhoemotsiynoho navantazhennya na pokaznyky spetsyfichnoho imunitetu v osib z riznymi kombinatsiyamy henetychnykh markeriv krovi / Sokolenko S.V., Sokolenko V.L. // Materialy XVII z'yizdu Ukrayins'koho fiziologichnoho tovarystva z mizhnarodnoyu uchastyu. Fiziologichnyy zhurnal, t.52, № 2, 2006. – S.114.
14. Tooby J. On the Universality of Human Nature and the Uniqueness of the Individual: The Role of Genetics and Adaptation / J. Tooby, L. Cosmides // Journal of personality. – 1990. – V. 58, № 1. – P. 17-67.

Особенности социально - экологических факторов, определяющих состояние здоровья молодежи Украины

Светлана Соколенко, e-mail: sokolenko@ukr.net

Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого, Украина

Аннотация. Молодежь является важной составляющей человеческого ресурса, сохранением которого заботится каждое государство. Среди молодых людей в последнее время значительно возросло количество лиц, имеющих патологические и предпатологические состояния. Их состояние здоровья зависит от сочетания ряда факторов. Это генетически детерминированные особенности организма, экологические условия проживания, адаптация к процессу обучения в высшей школе, особенности питания, обусловленные проживанием отдельно от родителей, уровень физической активности. В настоящее время известно, что генетически обусловленные лейкоцитарные, эритроцитарные и сывороточные факторы крови могут быть маркерами силы и направленности иммунного ответа при воздействии неблагоприятных экзогенных факторов. Генетическая предрасположенность по системам лейкоцитарных и эритроцитарных антигенов к иммунологическим нарушениям, в частности при воздействии негативных экзогенных факторов, зависит от количественного и качественного состава фенотипических характеристик индивида, совокупность которых и определяет его место в группе риска реализации патологических состояний на уровне иммунной системы. Установлено, что главную роль в поддержании надлежащей естественной резистентности организма молодых людей играют характерные для них генетические факторы крови и полноценное питание, которое обеспечивает достаточное поступление экзогенного холестерина. Дополнительную нагрузку на иммунную систему, которая может вызвать нарушения состояния здоровья, создают усиленное психоэмоциональное напряжение в процессе обучения и проживание на экологически неблагоприятных территориях, в частности, загрязненных радионуклидами. Группы риска, выделенные по данным критериям, рекомендованы для прохождения профилактических мероприятий на базе оздоровительных учреждений.

Ключевые слова: адаптация, здоровье, показатели иммунитета, естественная резистентность, социально-экологические факторы.

The Current Problems Identification Of Unified Territorial Communities Development In The East Of Ukraine Under The Conditions Of Decentralization

Zablodska I.V.

Doctor of Economic Sciences, Professor at
Volodymir Dahl East Ukrainian National University, Ukraine
e-mail: zablodin@ukr.net

Noskova S.A.

Candidate of Economic Sciences, Head of Economics and Entrepreneurship Department, Institute
of Chemical Technology Volodymir Dahl
East Ukrainian National University, Ukraine
e-mail: s.a.noskova@mail

Tatarchenko O. M.

Candidate of Economic Sciences, associate Professor of Economics and Entrepreneurship
Department, Institute of Chemical Technology Volodymir Dahl
East Ukrainian National University, Ukraine
e-mail: elena.t77@mail.ru

Zavoyskih Y.A.

Candidate of Economic Sciences, associate Professor of Economics and Entrepreneurship
Department, Institute of Chemical Technology Volodymir Dahl
East Ukrainian National University, Ukraine
e-mail: zavoy@rambler.ru

Abstract: the paper presents the results of survey, which was conducted to determine the current problems of united territorial communities development in the East of Ukraine under the condition of decentralization. The survey was carried out in the East of Ukraine, namely in the Belokurakinska and Chmyrivska united territorial communities (Luhansk region) and the Lyman united territorial community (Donetsk region). Overall, the survey included 48 respondents, among them are: heads of UTC's, deputies, assistants, wardens, heads of departments and other employees of UNC's, scientists, etc. It was established that the current problems (social, legal, economic, administrative, financial) of united territorial communities development in the East of Ukraine differ on the distinction of initial conditions. It is not indicate for the final leadership or exclusion of communities, and only proves that it is necessary to conduct ongoing monitoring to determine interferences and obstacles in the development of UTC's with a view to their elimination.

Keywords: united territorial communities, problems, survey, experts, East of Ukraine.

The decentralization reform was founded three years ago in Ukraine, envisages the creation of united territorial communities which are formed and developed in the complex economic, legal and institutional conditions. It demands intrusion from the scientists to identify and generalize the current problems and obstacles in order their early elimination. Solving this question, the scientists of the Institute of Economics and Legal Researches of NAS of Ukraine with the support of Friedrich Ebert Foundation created a survey which was proposed to fill by the specialists on problems of creation and development of unified territorial communities in the East of Ukraine, namely by the specialists of Belokurakinska and Chmyrivska united territorial communities (Luhansk region) and by the specialists of Lymanska united territorial community (Donetsk region) [1].

In general 48 respondents have taken part in the survey among which were: the heads of UTC, deputies, assistants, wardens, heads of departments and other employees of UTC, scientists, etc.

Answering the question of the survey about the increasing participation of citizens in the matters of their livelihoods at the local level the majority of respondents (94%) have replied that in general there is an activation of the citizens. It occurs through the involvement of citizens to the cooperation with the government through discussion and providing the suggestions for an effective solution of the actual problems of society development through the systematic meetings. The public organizations, the active groups of citizens, housing cooperative, and tax system are creating, the citizens are participating in improvement of the community, they are actively obtaining the grants and etc. However, some experts have defined that sometimes the citizens are only requiring the solution of certain problems but they do not want to be involved in their solution.

Lymanska UTC in the Donetsk region includes 40 settlements and the population on 1 January 2015 is 42552 people.

Belokurakinska UTC in the Luhansk region includes 23 settlements and the population on 1 January 2015 is 13359 people.

Cmyrivska UTC in the Luhansk region includes 8 settlements and the population on 1 January 2015 is 8695 people.

Answering the question regarding the quantity and the quality improving of public services in connection with the creation of UTC the majority of respondents (68%) have also replied that the quantity and the quality of public services in connection with the creation of UTC are increasing. It can be seen that the increasing of settlements improvement level of the community by the repairing of roofs, roads (pavements), lighting, water systems, removal of dead trees, removal of debris (especially from the private sector), the installation of sport and play areas, functioning of NCAS, provision of passenger transportation and etc.

Other respondents (27%) determines that the quality of public services in connection with the creation of the UTC will be only rising thanks to the creation of utilities, road maintenance, street lighting, administrative buildings, purchasing of waste bins, specialized equipment, creation of NCAS.

However, some experts (5%) are determining that the quantity and quality improvement of public services in connection with the creation of UTC does not happen at all or it does not happen immediately for a lack of resources and a large area of community, a small number of workers from the existing and operating public utilities.

Such a wide range of answers to this question is related to Lymanska and Belokurakinska UTC that are created in accordance with the long-term plan [2] and they are more organized and have the significant advantages due to the presence of the existing administrative apparatus, an allocation of the existing economic ties duties, and the like. While Cmyrivska UTC was creating with a "clean slate" it has problems even with the improvement of the administration premise of UTC. That is the thesis that the long-term plan to create UTC in Ukraine does not make sense - was not justified, as experience shows that those UTC that were created in accordance with the perspective plan (Lymanska and Belokurakinska UTC) are developing quicker and more efficient, thanks to the administrative advantages but Cmyrivska UTC was created according to the requirements of citizens, therefore such a situation has arisen with lagging (Fig. 2 and 3).

Although this trend is not a constant, the situation should be improved due to the changes in legislation.

The third question of survey, regarding the state of finance that is coming to UTC and provided by the new legislation, the experts have responding in different ways. However the majority of respondents have noted that the funds come to the UTC but there are some features. Thus the experts of Cmyrivska UTC are determined that the funds have been received for the maintenance of educational and medical institutions but not for the infrastructure development.

The experts of Belokurakinska UTC are determining that all funds have been receiving but too late. Regarding to the specialists of Lymanska UTC they are noting that the subsidy for the infrastructure development have been receiving and spending on improving drainage, lighting, road repairs but not as scheduled.

The houses have been already renovated, the capital and current repairs of roads have been carried out, the water towers in 4 UTC localities have been installed, lighting has been conducted, the specialized equipment have been purchased, the modernization of public utilities institutions have been done. It should be also noted that NCAS was created in UTC. Also the funds for investment the projects have been receiving. Such differences are provided by the presence of the different starting conditions, while the UTC creating through the compliance or noncompliance with the prospective plan for the creation of UTC in Ukraine.

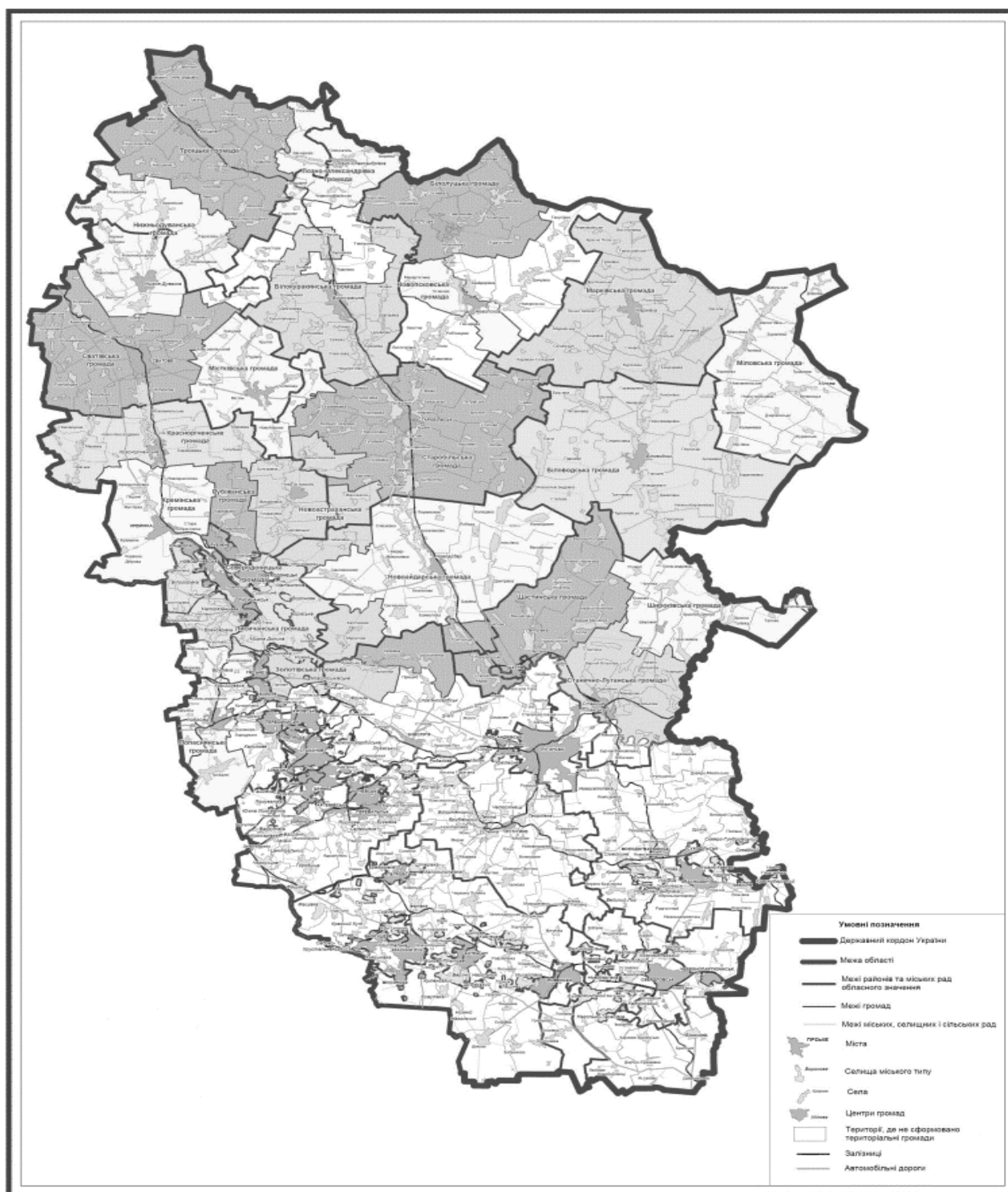

Fig. 1 - Perspective plan of UTC creation in the Luhansk region

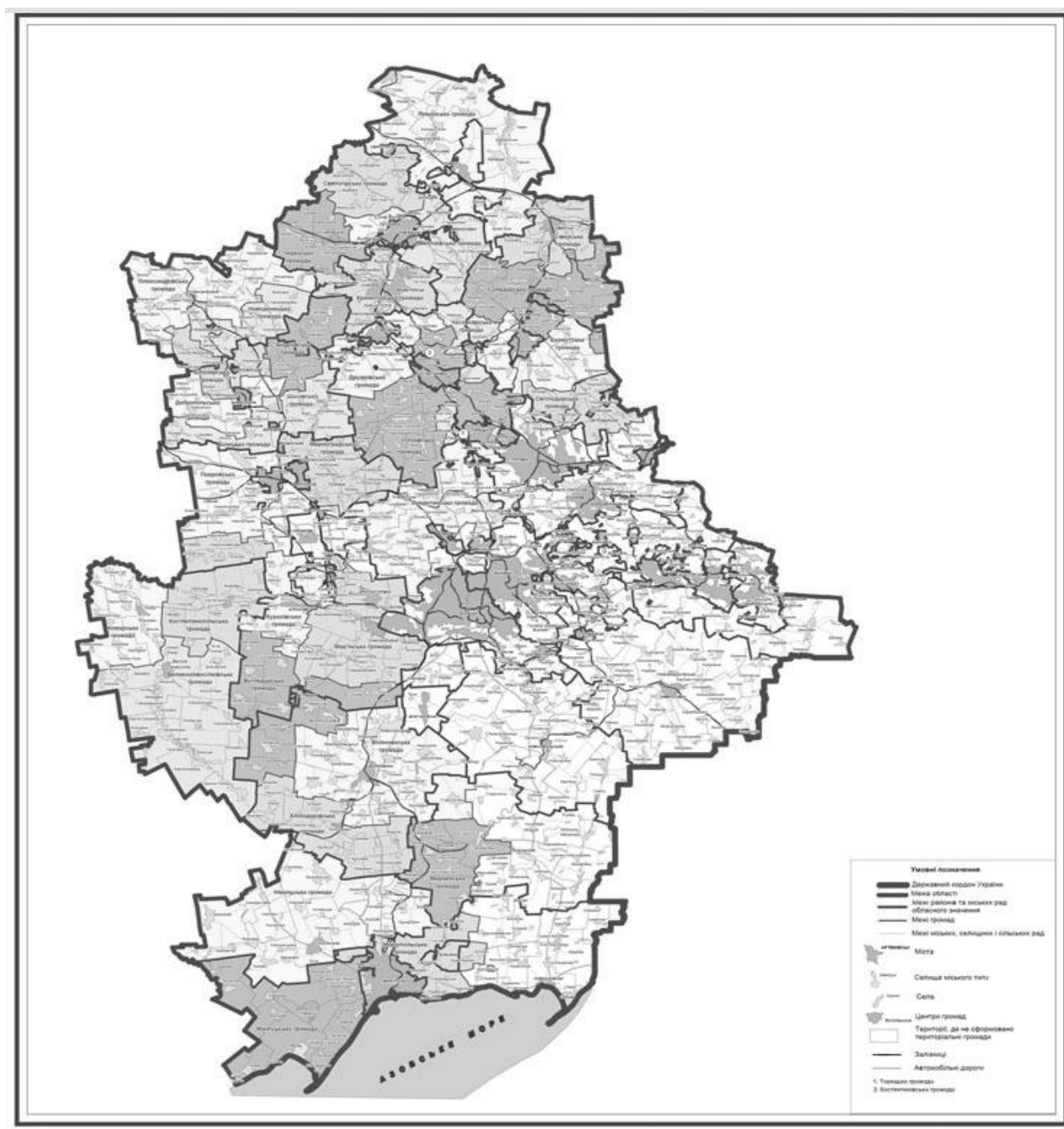

Fig. 2 - Perspective plan of UTC creation in the Donetsk region

Answering the fourth question, regarding the effectiveness of existing laws for the implementation of UTC requirements (45%), the respondents believe that the provisions of relevant laws do not contribute to the active development of UTC since they are not regulated and do not correspond to the present. It is especially concerning to the legislation on land issues. 55% respondents have answered that establishing norms of laws are ensuring the development of UTC but need to be improved, updated and perfected what is happening now. However the formed norms of legislative acts in order to better ensuring the implementation of development needs of UTC, need to be constantly improved through the changes of the conditions for the development of UTC.

Thus the conducted survey by the experts of united territorial communities in the East of Ukraine allows to set the current problems (social, legal, economic, administrative, financial) of united territorial communities development in the East of Ukraine are being different through the difference of the initial conditions. However it is not indicative of the final leadership or communities' exclusion but only proves that it is necessary to conduct the ongoing monitoring in order to determine any interference and the obstacles in development of UTC with a view to their elimination.

References:

1. Institute of Economics and Legal Researches of NAS of Ukraine "Realization of the common project with the Friedrich Ebert Foundation": [Electronic resource] - access Mode - <http://www.iepd.kiev.ua/?p=5958>
2. Perspective plan for the formation of community territories in Ukraine: [Electronic resource] - access Mode - <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/833-2015-p/paran8#n8>.

Определение текущих проблем развития объединенных территориальных общин на востоке Украины в условиях децентрализации

Заблодская Инна Владимировна, e-mail: zablodin@uk.net

Восточноукраинский национальный университет им. В. Даля, Украина

Носкова Светлана Анатольевна, e-mail: s.a.noskova@mail.ru

Институт химических технологий Восточноукраинского национального университета им. В. Даля, Украина.

Татарченко Елена Николаевна, e-mail: elena.t77@mail.ru

Институт химических технологий Восточноукраинского национального университета им. В. Даля, Украина.

Завойских Юлия Андреевна, e-mail: zavoy@rambler.ru

Институт химических технологий Восточноукраинского национального университета им. В. Даля, Украина.

Аннотация: в статье представлены результаты анкетирования, проведенного для определения текущих проблем развития объединенных территориальных общин на востоке Украины в условиях децентрализации. Анкетирование проводилось на Востоке Украины, а именно в Белокуракинской и Чмири夫ской объединенной территориальной общине (Луганская область) и Лиманской объединенной территориальной общине (Донецкая область). В целом в анкетировании приняло участие 48 респондентов, среди которых: председателя ОТО, заместители, специалисты, старосты, начальники отделов и другие сотрудники ОТГ, ученые и тому подобное. Установлено, что текущие проблемы (социальные, правовые, экономические, административные, финансовые) развития объединенных территориальных общин на Востоке Украины отличаются в силу различия стартовых условий. Но это не говорит об окончательном лидерство или аутсайдерство общин, а только доказывает, что надо проводить постоянный мониторинг для определения помех и препятствий в развитии ОТО с целью их устранения.

Ключевые слова: объединённые территориальные общины, проблемы, анкетирование, специалисты, Восток Украины.

The Institute for Analytical Support of Pre-trial Criminal Proceedings in Ukraine: current status and prospects of development

Oleksandr M. Zaiets

Centre for European Reforms Studies, Grand Duchy of Luxembourg

Odesa State University of Internal Affairs, Ukraine

E-mail: zaec_1985@meta.ua

Abstract: In the article the problems in the implementation of analytical support of the National Police authorities of Ukraine at the stage of pre-trial investigation of the criminal proceedings are discussed, and proposals on the use of active and effective use of scientific and technical developments and technologies for analytical support for the pre-trial criminal proceedings are made.

The main purpose of the criminal analysis is to strengthen the mechanisms for the prevention, detection, documentation and investigation of criminal offenses, as well as the strengthening of mechanisms of monitoring the crime situation, exchanging of information at the regional and international levels on trends and risks in this area.

Prospects for further development of Institute for analytical support of pre-trial criminal proceedings is seen in the development of theoretical and methodological foundations of its application use. Successful implementation and application of new methods of criminal analysis will make it possible to spread it to the whole of the National Police system of Ukraine in the future and to use actively the analytical methods and techniques that make possible to fulfill the tasks of pre-trial investigation on the effective investigation of criminal proceedings, will create conditions for more effective implementation of the subjects operatively-search and investigatory activities of their tasks and law enforcement functions, which, in turn, will enhance the effectiveness of combating crime.

The study of various aspects of the use of criminal analysis gives reason to identify priority measures for the further development of this direction of countering criminal offenses: the need for further development of the regulatory framework in the use of criminal analysis in the National Police of the Ukrainian authorities; increase in the use of criminal analysis in the National Police of the Ukrainian authorities; improving the security of operational and investigative units with modern office equipment, computer software; formation of the respective information data banks on a regular basis.

Keywords: crime analysis, operational analysis, strategic analysis, pre-trial investigation, analysis, communications analysis, action scheme, scheme of events, inductive logic.

На сьогоднішній день в Україні відбувається бурхлива динаміка проведення реформ правоохоронних органів та адоптації національного законодавства до вимог міжнародного права. Досліджуючи суспільні відносини, що склалися після набуття чинності нового КПК та після введення певних змін в інші законодавчі акти, були виявлені фактори, які перешкоджають здійсненню якісної діяльності на етапі досудового розслідування кримінального провадження.

У рамках наданих повноважень правоохоронні органи здобувають достатній масив інформації про злочинну діяльність, у тому числі про організовану економічну злочинність. У зв'язку із зазначеним, надважливим завданням є застосування інструментів, які б надали можливість опрацьовувати велику кількість наявних даних. Одним із таких інструментів є кримінальний аналіз [1, С. 9].

У країнах Європейського Союзу, США та інших розвинених країнах світу використання можливостей кримінального аналізу є обов'язковим для всіх правоохоронних органів. Його зміст, правила та процедури чітко визначено та врегульовано у правовому відношенні. Це, зокрема, стосується ведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування та розгляду кримінальних проваджень у суді [2, С. 2].

Науковим підґрунтям розробки даної гіпотези стали праці авторитетних вчених, які досліджують проблемні питання аналітичного супроводження кримінального судочинства, зокрема роботи Албула С.В. [1,2,3], Власюка О.В. [5], Горбаньова І.М. [1], Ісмайлова К.Ю. [1,6], Користіна О.Є. [1,3,4], Махнюка А.В. [7], Некрасова В.А. [8], Тетерятник Г.К. [1], Холостенка А.В. [1], Яніцкі М. [9] та інших авторів.

Метою статті є визначення місця і ролі інституту аналітичного супроводження кримінального провадження для забезпечення якісного розслідування та встановлення усіх обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні.

Кримінальний аналіз є специфічним видом інформаційно-аналітичної діяльності, яка полягає в ідентифікації та якомога більш точному визначенні внутрішніх зв'язків між інформаціями (відомостями, даними), що стосуються злочину, і будь-якими іншими даними, отриманими з різних

джерел, їх використання в інтересах ведення оперативно-розшукової та слідчої діяльності, їх аналітичної підтримки [5, С. 82].

У ході кримінального аналізу забезпечується цілеспрямований пошук, виявлення, фіксація, вилучення, упорядкування, аналіз та оцінка кримінальної інформації, її представлення (візуалізація), передача та реалізація.

У процесі кримінального аналізу розрізняють два основних види – оперативний і стратегічний [1, С. 9].

Оперативна аналітика спрямована на короткострокову правоохоронну дію або активну справу, яка слугує досягненню протягом короткого часу запланованої мети у вигляді, наприклад, затримання та арешту підозрюваного, накладення арешту на знаряддя злочину або його вилучення.

Оперативний аналіз спрямований безпосередньо на аналітичну підтримку оперативно-розшукової діяльності, зокрема у рамках роботи за оперативно-розшуковими справами, а також аналітичну підтримку досудового розслідування стосовно кримінальних правопорушень, провадження яких належить до повноважень органів Національної поліції України. Крім того, результати оперативного кримінального аналізу передаються за підслідністю іншим правоохоронним органам разом із даними (інформацією) про виявлені правопорушення.

Оперативний кримінальний аналіз складається із планування, збору, накопичення, порівняння та оцінки інформації її аналізу та звітування, а також подальшої постановки завдань.

Метою збирання та аналізу інформації є створення та перевірка гіпотез і висновків щодо минулих, теперішніх і майбутніх протиправних дій, включаючи опис структури та сфери діяльності злочинних груп і передачу керівному складові чіткої інформації, що стосується оперативно-розшукових заходів та слідчо (розшукових) дій.

Оперативний кримінальний аналіз здійснюється у трьох формах:

1. Аналіз, що супроводжує оперативно-розшукову та слідчу діяльність (наявна інформація, що стосується провадження, упорядковується, нова інформація відповідно співвідноситься та оцінюється, у поточному порядку формуються гіпотези, які підтримуються доказами чи висновками або за їх допомогою спростовуються).

2. Аналіз, який ведеться для підтримки оперативно-розшукової та слідчої діяльності (аналітик бере на себе аналітичні завдання, представляє результати аналізу, займається пошуком інформації із власних баз).

3. Аналіз, що ініціює оперативно-розшукову та слідчу діяльність.

Усі форми аналізу пов'язані між собою, якщо аналіз супроводжує оперативно-розшукову та слідчу діяльність, то одночасно її підтримує і дає підстави для проведення слідчо (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів. У ході аналітичного процесу оцінюється інформація щодо злочинця, ходу події, знарядь вчинення злочину, часу та місця його вчинення тощо. Обіг цієї інформації відбувається між оперативними співробітниками та слідчими, який полягає не тільки в наданні або отриманні інформації, але й в активному її здобуванні.

Джерелом інформації можуть бути бази даних, матеріали досудових розслідувань, у тому числі протоколи допитів свідків і підозрюваних, матеріали оперативно-розшукових справ, звіти інших органів, повідомлення ЗМІ тощо.

Практичне застосування оперативно-розшуковими підрозділами органів Національної поліції України методу кримінального аналізу підтвердило його високу ефективність у багатоепізодних провадженнях, що охоплювали велику територію, включали значну кількість подій і суб'єктів злочинного угруповання зі складною структурною побудовою. У цих випадках традиційні методи відстеження та асоціювання фактів були недостатньо ефективними.

Оперативним кримінальним аналізом можна охопити такі сфери: злочин, злочинці та методи ведення справ.

Аналіз злочину полягає в реконструкції його перебігу шляхом установлення послідовності окремих подій; наявності ознак повторності подій; взаємовиключення інформації, що походить із різних джерел. Аналіз злочину проводиться з метою визначення рекомендацій щодо подальшого напрямку ведення оперативно-розшукових заходів та слідчо (розшукових) дій.

У процесі аналізу злочину застосовуються різного роду аналітичні технології, у тому числі схеми дій, схеми подій або схеми діяльності.

Крім аналізу злочину, можна виконувати порівняльний аналіз злочинів, що полягає у порівнянні інформації на тему кримінальних проваджень щодо подібних злочинів, з метою встановлення, чи могли деякі з них бути скоєні або організовані одним і тим самим підозрюваним. У ході проведення порівняльного аналізу злочинів застосовуються такі аналітичні технології, як

систематичний пошук у базах даних, перегляд звітів і рапортів, порівняння подібності здобутих даних і визначення ймовірності цієї подібності.

Аналіз, предметом дослідження якого є злочинець, може стосуватися злочинної групи або профілю конкретного злочинця. Аналіз злочинної групи полягає в упорядкуванні інформації на тему членів злочинної групи з метою ознайомлення зі структурою групи та встановлення ролей окремих її членів. У ході виконання аналізу злочинної групи застосовуються такі аналітичні технології, як схеми взаємозв'язків, схеми дій, схеми подій, схеми діяльності, аналіз телефонних дзвінків, аналіз фінансових операцій та складання фінансових профілей фігурантів кримінального провадження. Аналіз психологічного профілю типового винуватця дає змогу визначити на підставі описування злочину, рис характеру особи, яка його скоїла, тип особистості-винуватця, можливий район його проживання, виконувану роботу.

Стратегічна аналітика займається більш довгостроковими проблемами та завданнями, такими як виявлення головних кримінальних особистостей або злочинних синдикатів; прогнозів зростання злочинної діяльності і встановлення пріоритетів у правозастосовній діяльності.

Стратегічний кримінальний аналіз спрямований на обробку даних для процесів управління та прийняття рішень. Інформація, залежно від одержувача, має планувальний, оцінювальний, керівний або контрольний характер. Його предметом є довгострокові цілі, визначення пріоритетів і стратегій боротьби зі злочинністю на підставі глибоких досліджень і прогнозування її розвитку.

Продуктами стратегічного аналізу, як правило, є: звіти про обстановку; аналізи явищ; тематичні аналізи; кримінологічні регіональні аналізи; структурні аналізи загроз; концепції/пропозиції щодо поліпшення боротьби зі злочинністю.

Під час проведення аналізу злочинності виконується аналіз її суті, обсягу, динаміки та розвитку злочинності або різних її видів (категорій злочинів) на окремих територіях і протягом визначеного відрізка часу. Результати виконання цього аналізу можуть бути представлені у таких аналітичних формах: схеми, графіки, таблиці, діаграми, тепло карти, фото, геолокації, статистичні зведення, письмові звіти тощо.

Приклади деяких методів по інтеграції і опису даних представлені і надаються нижче.

Аналіз взаємостосунків демонструє відносини між суб'єктами (фізичні особи, організації тощо).

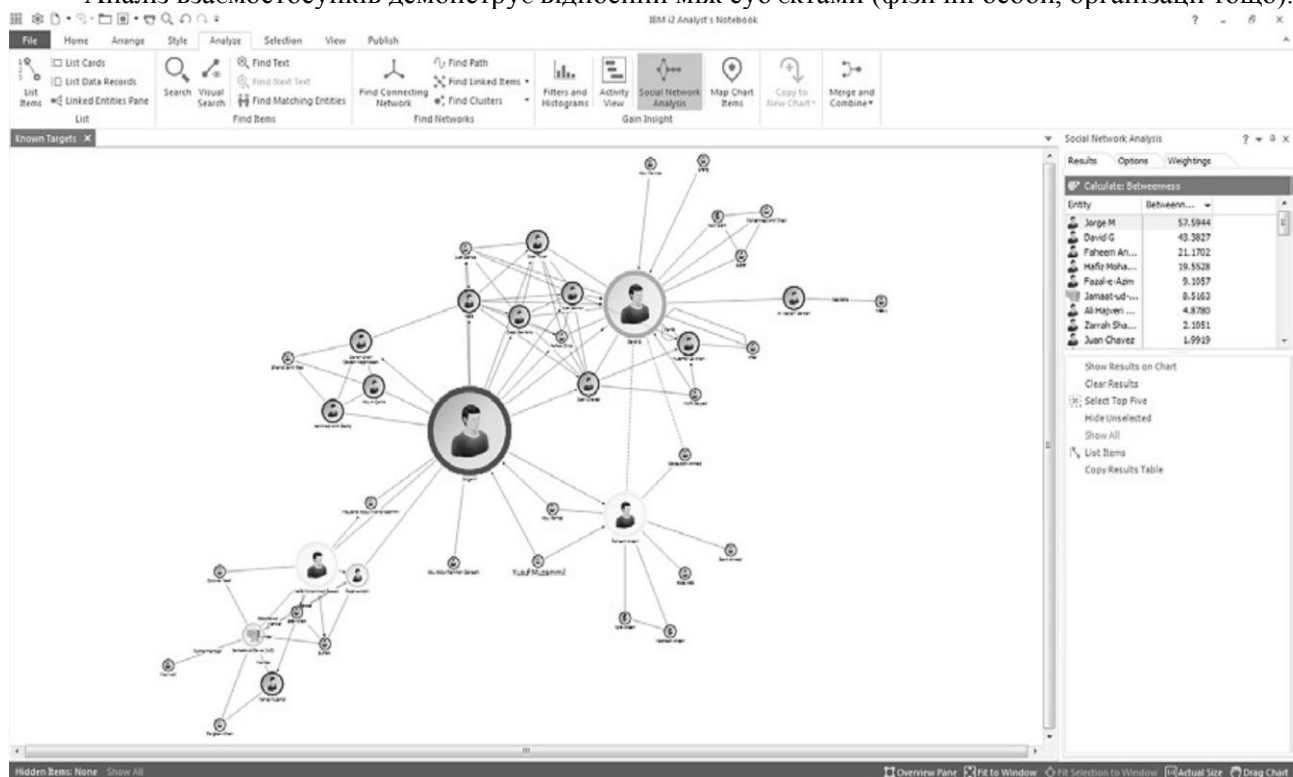

Схема потоку дій застосовується для ілюстрації потоку певних цінностей (гроші, наркотики, товари тощо) серед груп суб'єктів – людей, місць, організацій.

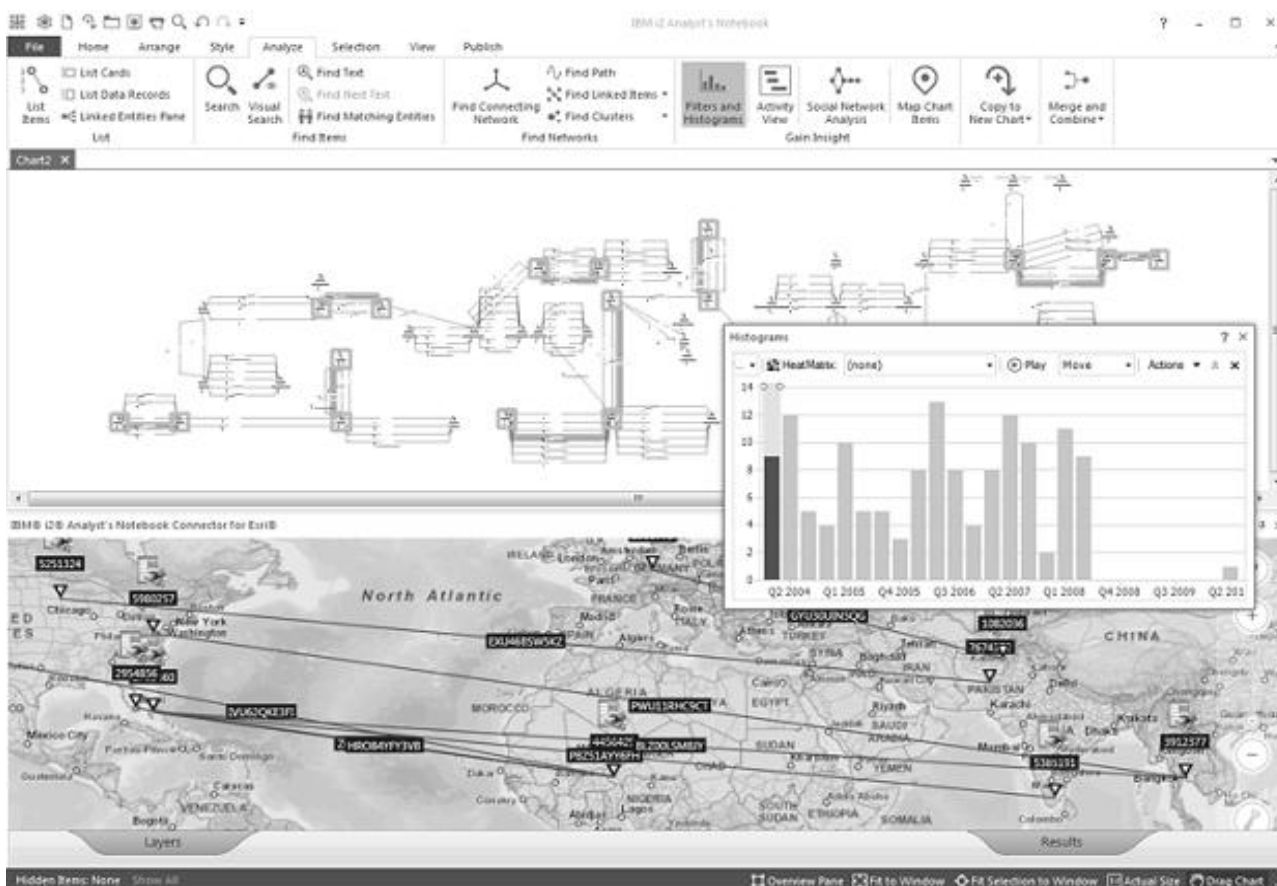
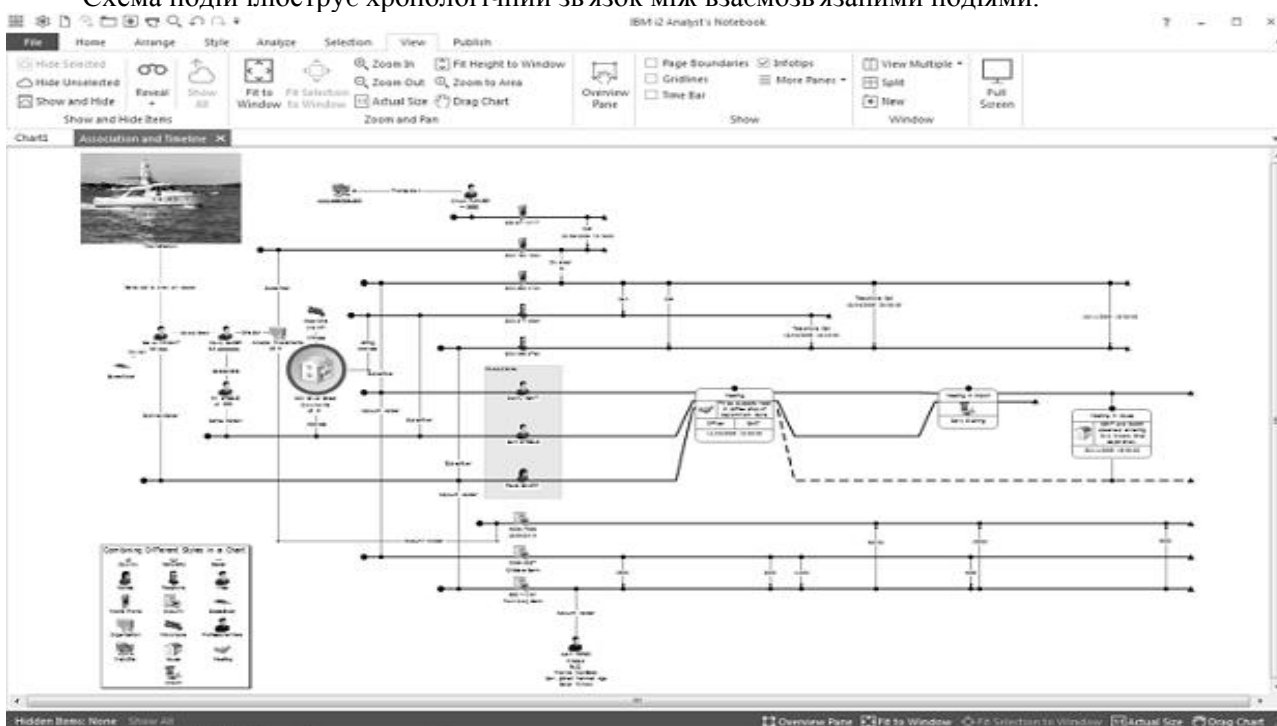
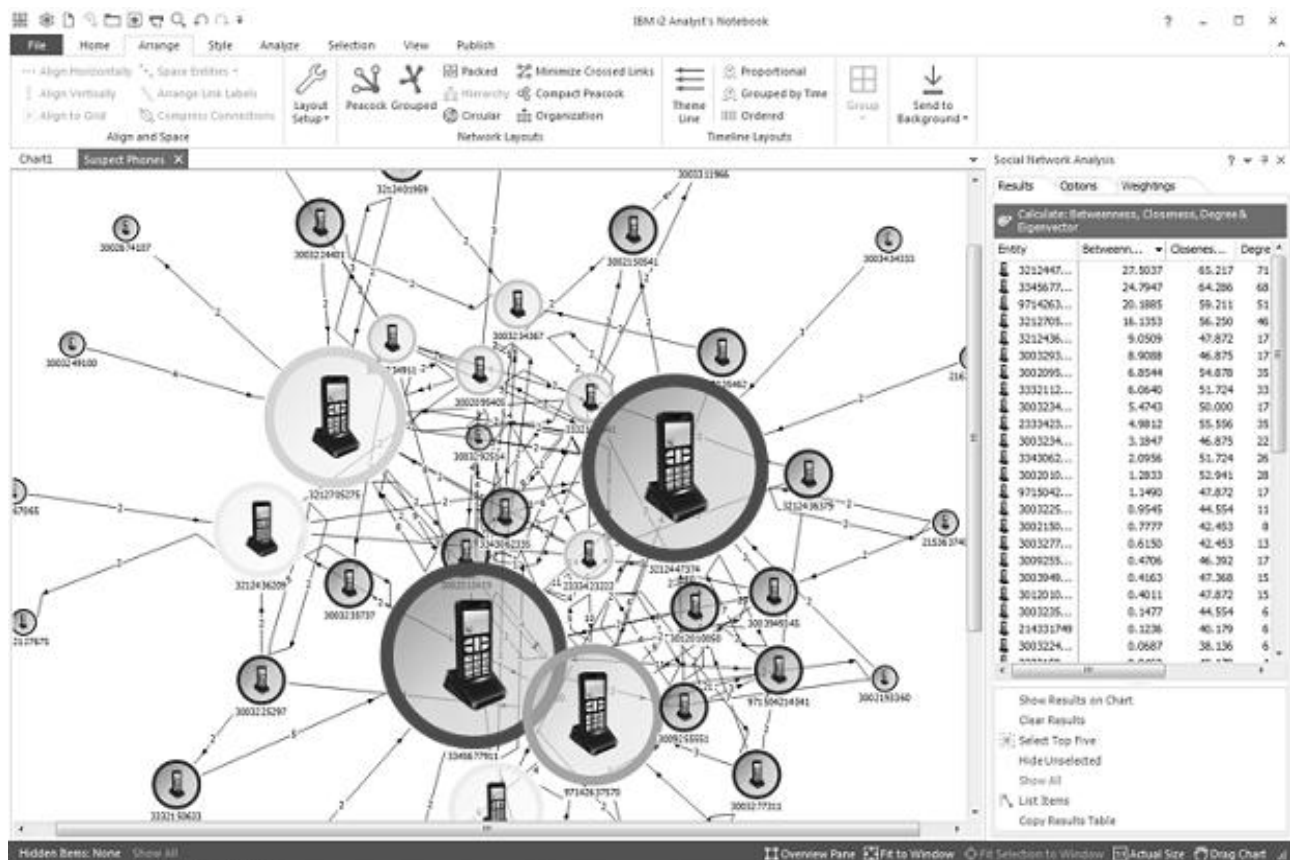

Схема подій ілюструє хронологічний зв'язок між взаємозв'язаними подіями.

Аналіз зв'язків можна застосувати в складанні схеми телефонних дзвінків або використати автоматичний реєстратор телефонних дзвінків. Потрібні незначні модифікації, щоб схема не обмежувалася тільки діаграмою мережі взаємозв'язаних телефонних контактів.

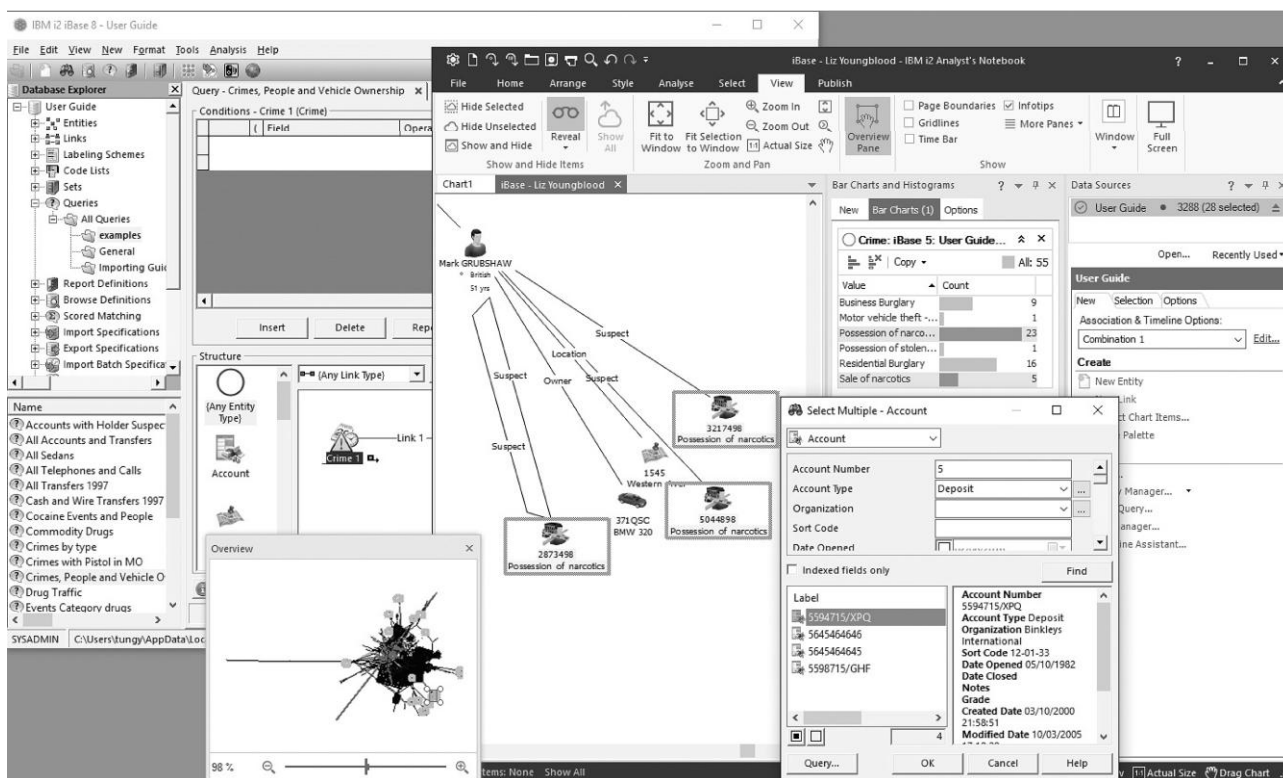

Сукупність зібраних в результаті цих дій фактичних даних створює на початковому етапі досудового розслідування кримінального провадження достатні передумови інформаційного забезпечення подальшого ходу розслідування. Однак це стає можливим лише тоді, коли зазначені дії здійснюються з урахуванням всіх особливостей пошуково-пізнавальної діяльності слідчого та специфіки, властивої інформаційного відображення події злочину.

Обробка великих масивів інформації можлива лише при використанні інтелектуальних технологій, які зменшують мозкове навантаження слідчого та допомагають йому під час прийняття процесуального рішення.

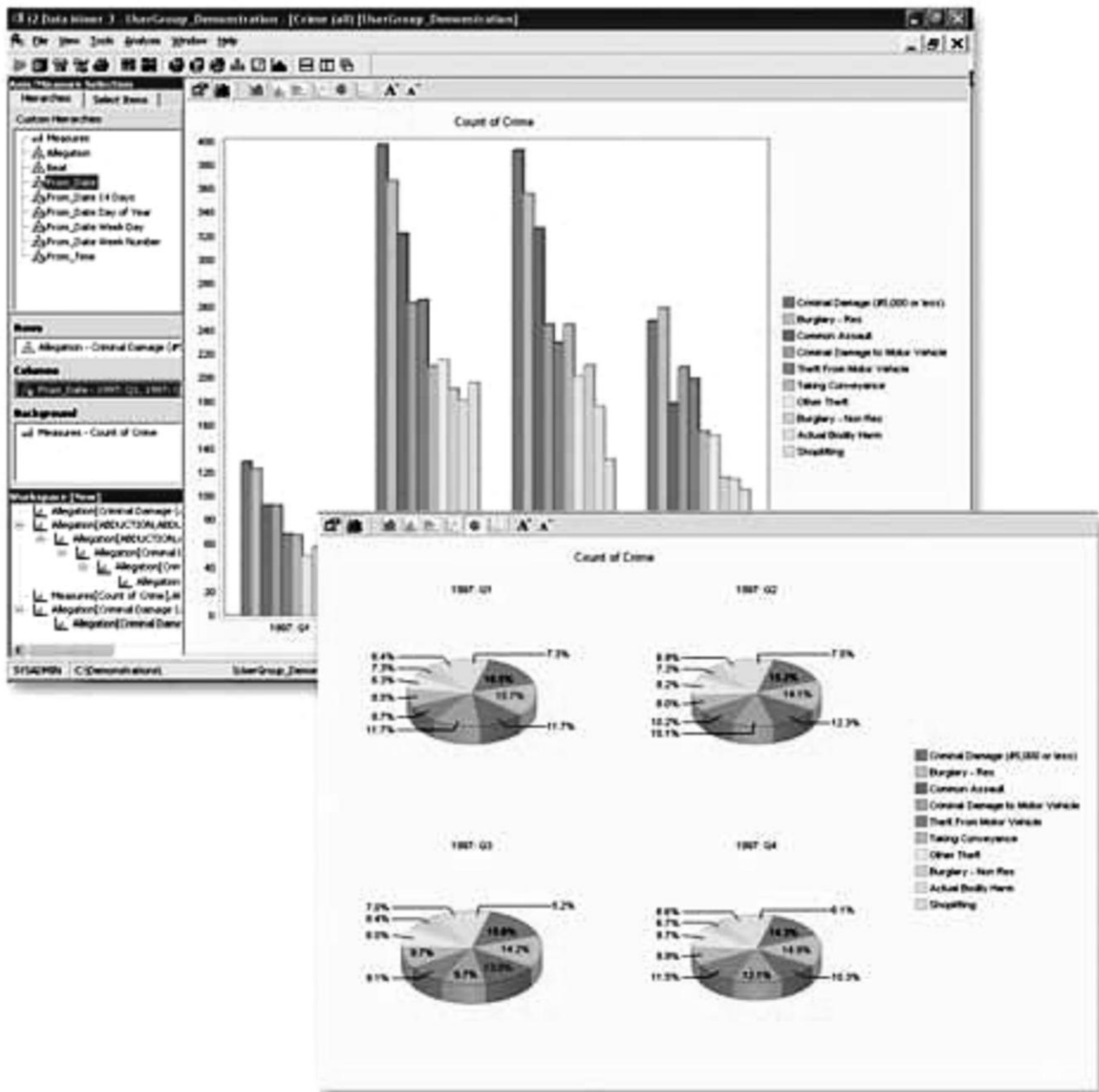
IBM i2 аналітика забезпечує потужний аналіз та надає допомогу можливості візуалізації, щоб допомогти підвищити продуктивність аналітики і скоротити час, необхідний для доставки високого значення інтелекту в межах швидко зростаючих наборів даних [2, С.82]. У сфері кримінального аналізу i2, як правило, застосовується із програмними продуктами iBase, iBridge, iGlass, Analyst's Workstation.

IBM i2 iBase – система управління даними, яка становить найбільший інтерес для користувачів зацікавлених у створенні власної бази даних; дає змогу збирати, структурувати, зберігати й оновлювати дані з різномірних джерел; складає звіти й обробляє дані за допомогою системи візуальних запитів за принципом «намалюй питання – отримай картинку – відповідь». Система управління даними IBM i2 iBase включає спеціальні інструментальні засоби накопичення і обробки складно структурованої інформації з розширеними можливостями із взаємодії з графічними засобами аналізу, відрізняючись інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом, що унеможливорює необхідність вивчення складної мови запитів бази даних. Важливим для практики є те, що iBase дає можливість працювати «у команді», тобто в реальному масштабі часу ділитися з колегами знаннями стосовно ситуацій, що виникають, наприклад, у процесі попередження, виявлення та припинення кримінальних правопорушень.

IBM i2 iBridge – інтерфейсні програмні засоби зв'язку існуючих баз даних і додатків у поєднанні з Analyst's Notebook створюють потужне й ефективне аналітичне середовище, яке дасть змогу швидко вивести та об'єднати в одній діаграмі інформацію з усіх доступних баз даних; ефективно виявляють приховані взаємозв'язки в існуючих даних.

IBM i2 Analyst's Workstation об'єднує можливості Analyst's Notebook, iBase, iGlass (компонента, що полегшує побудову графіків); дає змогу інтегруватися з GIS-технологіями (технологічна основа створення географічних інформаційних систем, що дозволяють реалізувати їхні функціональні можливості) та іншими технологіями аналітичної обробки даних. Програмне забезпечення iGlass надає можливості для аналізу даних, використовуючи комбінацію запитів, графіків і діаграм. За його допомогою здійснюється оперативне виділення і порівняння різнорідних схем і взаємозв'язків між ними. При цьому навігаційна модель iGlass дає можливість перевіряти різні гіпотези, створювати діаграми в різноманітних форматах і стилях, просуваючи дослідницьку ідею до оптимального втілення.

Технології i2 широко застосовуються у різних сферах суспільного життя. Їх використовують для інформаційно-аналітичного забезпечення державних структур під час вирішення завдань щодо забезпечення національної безпеки, служби охорони вищих посадових осіб країни, військової розвідки, безпеки зарубіжних посольств і представництв, прикордонної та митної діяльності, податкової поліції, контролю у сфері міграційної служби, органів виконання покарань, судового провадження та інші.

Поширеною є практика застосування i2 в діяльності аналітичних служб правоохоронних структур у процесі організації ефективних заходів із боротьби зі злочинністю, а саме: під час розслідування складних багатоепізодних злочинів, розкриття серійних злочинів, протидії організованим злочинності, незаконним обігом наркотиків і зброї, шахрайством, виробництвом і розповсюдженням контрафактної продукції, легалізації грошей, злочинами у сфері високих технологій, автомобільного бізнесу, боротьби з тероризмом, організації безпеки масових заходів, пошуку безвісти зниклих тощо.

Отже, головною метою кримінального аналізу є зміцнення механізмів попередження, виявлення, документування та розслідування кримінальних правопорушень, а також налагодженні механізмів моніторингу криміногенної ситуації, обміну інформацією на державному, регіональному та міжнародному рівнях стосовно тенденцій та ризиків у цій сфері.

Міністерство внутрішніх справ з урахуванням міжнародного досвіду поліції інших країн планово запроваджує міжнародні стандарти управління інформацією у сфері запобігання

правопорушенням та розслідування злочинів. На сьогодні Міністерство внутрішніх справ України запроваджує систему кримінального аналізу згідно із загальноприйнятими нормами країн ЄС. Заходи з її впровадження проводяться в рамках реалізації відомчої програми одночасно зі створенням системи аналізу ризиків. Цей комплекс заходів включає: опрацювання нормативно-правової бази; організаційні зміни – реорганізація підрозділів кримінального аналізу по всій вертикалі управління; добір і розстановка кадрів; підготовку персоналу (аналітиків і викладачів) на базі Одеського державного університету внутрішніх справ.

Вивчення різноманітних аспектів застосування кримінального аналізу дає підстави виділити першочергові кроки для подальшого розвитку цього напрямку протидії кримінальним правопорушенням: необхідність подальшої розбудови нормативно-правової бази у сфері використання кримінального аналізу в органах Національної поліції України; підвищення рівня використання кримінального аналізу в органах Національної поліції України; поліпшення забезпеченості оперативних та слідчих підрозділів сучасною оргтехнікою, комп'ютерним програмним забезпеченням; формування на постійній основі (системно) відповідних інформаційних банків даних.

Перспективність подальшого розвитку інституту аналітичного супроводження кримінального провадження вбачається в розробці теоретико-методологічних засад його прикладного використання. Успішна реалізація та впровадження нових методів кримінального аналізу дасть можливість у майбутньому її поширити на всю систему Національної поліції України та активно використовувати аналітичні способи та прийоми, завдяки яким можливо забезпечити виконання завдань органів досудового розслідування щодо ефективного розслідування кримінального провадження, створить передумови для більш ефективного виконання суб'єктами оперативно-розшукової та слідчої діяльності своїх завдань та правоохоронних функцій, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню ефективності протидії злочинності.

References:

1. Korystin O.Je., Albul S.V. and other (2016) *Osnovy kryminalnoho analizu : posibnyk z elementamy treninhu* [Fundamentals of criminal analysis, training guide elements]. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs, 2016. – 112 p. (In Ukraine)
2. Albul S.V. (2016) *Kryminalna rozvidka yak funktsiia operatyvno-rozshukovoi diialnosti: Yevropeyskyi dosvid ta Ukrainski perspektyvy* [Criminal intelligence as a function of operational activities: European experience and Ukrainian prospects] // *European Reforms Bulletin: international scientific peer-reviewed journal*: Grand Duchy of Luxembourg. – 2015. – № 2. – P. 2-6. (In Ukraine)
3. Korystin O.Je., Albul S.V. (2015) *Kontseptsiiia rozvytku kryminalnoi rozvidky orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: naukovyi proekt* [The concept of criminal intelligence of Internal Affairs of Ukraine: Research project]. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs, 2015. – 20 p. (In Ukraine)
4. Korystin O.Je. (2015) *Nova paradyhma operatyvno-rozshukovoi diialnosti: do pytannia kontseptualizatsii kryminalnoi rozvidky orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy* [The new paradigm of operational activities: the question of the conceptualization of criminal intelligence Interior of Ukraine]. *Operatyvno-rozshukova diialnist ta kryminalnyi protses: teoretyko-praktyolohichnyi dyskurs shchodo yikh spivvidnoshennia v umovakh reformuvannia orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy: Materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Odesa, 22-23 kvitnia 2015)* [Operatively-search activity and criminal procedure: praktyolohichnyy theoretical discourse about their relationship with the reformation of Internal Affairs of Ukraine International scientific and practical conference (Odessa, 22-23 April 2015)]. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs, 2015. – P. 4-5. (In Ukraine)
5. Vlasniuk O.V. (2011) *Rol i mistse kryminalnoho analizu u rozkrytti ta rozsliduvanni zlochiniv na derzhavnomu kordonu Ukrainy* [Role of criminal analysis in the detection and investigation of crime at the state border of Ukraine]. *Materialy postiino diiuchoho naukovo-praktychnoho seminaru* [Materials permanent scientific workshop]. Kharkiv: *Instytut pidhotovky yurydychnykh kadrov dlia SBU Natsionalna yurydychna akademiia Ukrainy im. Ya. Mudroho* [Institute training of legal personnel for the National Security Law Academy of Ukraine. J. Wise], 2011. – № 3. – P. 82-85. (In Ukraine)
6. Ismailov K.Yu. (2016) *Kryminalna rozvidka z vidkrytykh dzherel yak instrument zbyrannia operatyvnoi informatsii* [Criminal intelligence from open sources as a tool for gathering intelligence]. *Kryminalna rozvidka: metodolohiia, zakonodavstvo, zarubizhnyi dosvid: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 29 kvitnia 2016 r.)* [Criminal intelligence: methodology, legislation, international experience: International scientific and practical conference (c. Odessa, April 29, 2016)]. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs, 2016 – P. 84-87. (In Ukraine)

7. Makhniuk, A.V. (2011) *Teoretychni osnovy provadzhennia kryminalnoho analizu u sferi pravookhoronnoi diialnosti* [The theoretical basis of criminal proceedings analysis in law enforcement]. *Naukovyi visnyk Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby* [Scientific Bulletin of the State Border Service]. – 2011. – № 94. – P. 3-7. (In Ukraine)
8. Nekrasov V.A. (2016) *Suchasne rozuminnia kryminalnoi rozvidky yak napriamu diialnosti pravookhoronnykh orhaniv* [Current understanding of criminal intelligence as the direction of law enforcement] *Kryminalna rozvidka: metodolohiia, zakonodavstvo, zarubizhnyi dosvid: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Odesa, 29 kvitnia 2016 r.)* [Criminal intelligence: methodology, legislation, international experience: International scientific and practical conference (c. Odessa, April 29, 2016)]. Odesa: Odessa State University of Internal Affairs, 2016 – P. 19-20. (In Ukraine)
9. Yanitski M. (2009) *Operatyvnyi kryminalnyi analiz. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii* [Operational criminal analysis. International Organization for Migration]. Kyiv, 2009. – 86 p. (In Ukraine)
10. Zaiets O.M. Application software IBM I2 ANALYST'S NOTEBOOK in law enforcement Ukraine for pretrial investigation of criminal offenses / O.M. Zaiets // *European Reforms Bulletin*. – 2016. – № 1. – P. 82-87. (In English)
11. Beebe, Sarah Miller; Pherson, Randolph H. (2014). *Cases in Intelligence Analysis: Structured Analytic Techniques in Action*. SAGE Publications. (In English)
12. Heuer, Richards J. Jr. (2007). *Psychology Intelligence Analysis*, Pherson Associates, LLC: Reston, VA. Электронный ресурс. Режим доступа: <https://www.cia.gov/csi/books/19104/index.html>. (In English)
13. Central Intelligence Agency (CIA) (2012). *A Tradecraft Primer: Structured Analytic Techniques for Improving Intelligence Analysis – Cognitive and Perceptual Biases, Reasoning Processes*. (In English)
14. Khalsa, S. (2009). *Intelligence Community Debate over Intuition versus Structured Technique: Implications for Improving Intelligence Warning*. *Journal Conflict Studies*, 29. Retrieved from <http://journals.hil.unb.ca/index.php/JCS/article/view/15234/20838>. (In English)

**Институт аналитического сопровождения досудебного расследования
уголовного производства в Украине:
современное положение и перспективы развития**

Заец Александр Михайлович, e-mail: zaec_1985@meta.ua

Одесский государственный университет внутренних дел, Украина

Аннотация: В статье рассматриваются проблемы по осуществлению аналитического сопровождения органами Национальной полиции Украины на этапе досудебного расследования уголовного производства, а также вносятся предложения по активному применению и эффективному использованию научно-технических разработок и технологий для аналитического сопровождения досудебного расследования уголовного производства.

Ключевые слова: криминальный анализ, оперативный анализ, стратегический анализ, досудебное расследование, анализ, анализ связей, схема действий, схема событий, индуктивная логика.

Centre for European Reforms Studies a.s.b.l.
(Grand Duchy of Luxembourg)

European Reforms Bulletin

scientific peer-reviewed journal

2017
No. 1

Passed for printing 03.02.2016. Appearance 28.02.2016.
Typeface Times New Roman. Circulation 100 copies.

Design, computer page positioning, layout: **Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg**
All the articles are published in author's edition. Publishing institution: **Centre for European Reforms Studies, a.s.b.l. Grand Duchy of Luxembourg** (Registre de commerce et des sociétés, Luxembourg, F 10.340, siège social: L-1541 Luxembourg, 36, boulevard de la Fraternité),
+352661261668, e-mail: bulletin@email.lu, <http://cers.eu.pn/bulletin.html>